

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ხათუნა ნიშნიანიძე

დროისა და სივრცის მხატვრული აღქმა დავით გურამიშვილის
შემოქმედებაში

ფილოლოგიის დოქტორის (Ph.D) აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

მ ა ც ნ ე

თბილისი 2024

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია სსიპ-სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელები: **ნესტან სულავა** - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული

პროფესორი

მირანდა თოდუა - ფილოლოგიის დოქტორი,

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული

პროფესორი

ექსპერტები:

მარიამ მირესაშვილი - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,

სსიპ-სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული

პროფესორი

ივანე ამირხანაშვილი - ფილოლოგიის დოქტორი,

შოთა რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის

ინსტიტუტის კვლევითი ცენტრის ხელმძღვანელი;

ოფიციალური რეცენზენტები: **მაკა ელბაქიძე** - ფილოლოგიის დოქტორი, თსუ ჰუმანიტარულ

მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფ

გოჩა კუჭუხიძე - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,

შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის

ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2024 წლის საათზე სსიპ-

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა

ფაკულტეტის ფილოლოგიის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: ანა პოლიტკოვსკაიას ქ. No26, VII სართული, საპრეზენტაციო ოთახი.

სადისერტაციო საბჭოს

სწავლული მდივანი:

მირანდა თოდუა - ფილოლოგიის დოქტორი, სოხუმის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

დროისა და სივრცის მხატვრული აღქმა დავით გურამიშვილის

შემოქმედებაში

პრობლემის აქტუალობა. დავით გურამიშვილის „დავითიანი“ მედიევალურ და მოდერნულ ეპოქათა გასაყარზე, ქართული ლიტერატურის ძველი და ახალი პერიოდების მიჯნაზე, ქართული და ევროპული ესთეტიკური აზროვნების ზღვარზე შექმნილი წიგნია. თემატური, შინაარსობრივი, სტრუქტურული და გამომსახველობითი მრავალფეროვნება „დავითიანის“ არსებითი მახასიათებელია. მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისით წიგნი სრულად ეფუძნება ტრადიციულ ქრისტიანულ აზროვნებას, კომპოზიციის, ესთეტიკისა და პოეტიკის მხრივ კი, ერთდროულად ტრადიციულიც არის და ინოვაციურიც. შუა საუკუნეების ესთეტიკა და ქრისტიანული სახეობრივი სისტემა წიგნში ძველ ქართულ ლიტერატურულ ტრადიციაზე დაყრდნობით შემოდის, ესთეტიკურ-პოეტიკური ძიებების იმპულსს კი დავით გურამიშვილი ევროპული ბაროკოს კულტურული გარემოდან უნდა იღებდეს. ამ პერიოდის ქართული ლიტერატურისთვის, ისევე როგორც ევროპულისთვის, ინოვაციურია წიგნის ნარატიული სტრუქტურაც, ის აერთიანებს სამ სხვადასხვა ნარატიულ პოზიციას, ესენია: ქართლის სამეფოს/„ქართლის ჭირის“ ნარატივი, ავტორისეული/ავტობიოგრაფიული ნარატივი და ბიბლიური ნარატივი. „ქართლის ჭირის“ ნარატივში დავით გურამიშვილი გვიამბობს ქართლის სამეფოს, მეფისა და ერთი ადამიანის ბედზე; ავტორისეულ/ავტობიოგრაფიულ ნარატივში პერსონაჟ-ნარატორის შინაგან განცდებზე, წარმოდგენებსა და შემოქმედებით მიზანდასახულებაზე; ბიბლიური, ძველი და ახალი აღთქმისეული ისტორიების თხრობისას კი - ღვთისა და კაცობრიობის ბედზე. ამასთანავე, ბიბლიური ნარატივის საფუძველზე ერთი კონკრეტული ქვეყანის, ერისა და ადამიანის ისტორია კაცობრიობის ისტორიას ერთვის და მისი თანამონაწილე ხდება.

„დავითიანის“ სამი ნარატიული ხაზი ქმნის საფუძველს, ვიმსჯელოთ წიგნის დრო-სივრცული მოდელების მრავალფეროვნებაზე. თითოეული მონათხრობი განსხვავებულ დრო-სივრცეს მიემართება, შესაბამისად, თითოეულ ნარატივს საკუთარი დრო-სივრცული მახასიათებელი, საკუთარი დრო-სივრცული მოდელი გააჩნია - ემპირიულ-ობიექტური, სუბიექტურ-მშვინვიერი და ტრანსცენდენტური. ზოგადადაც შეიძლება ითქვას, რომ „დავითიანში“ პერსონაჟები, ამბები, მოვლენები სწორედ ამ დრო-სივრცული პერსპექტივიდან იხატება. პოემში იკვეთება: 1. რეალური, ისტორიული, მოვლენათა თანმიმდევრული განვითარების დრო და სივრცე; 2. მშვინვიერი დრო და სივრცე, რაც გულისხმობს საკუთრივ ამა თუ იმ საგნისა თუ მოვლენისადმი გამოხატულ განსაკუთრებულ ემოციურ და რეცეფციულ კავშირს და 3. ტრანსცენდენტური, მეტაისტორიული დრო და სივრცე, რომელიც საგნებსა და მოვლენებს თავისი უმაღლესი სულიერი ღირებულებით წარმოაჩენს.

1) ისტორიული/ „ქართლის ჭირის“ ნარატივი მეფის - ვახტანგ მეექვსის - ქართლში მეფობისა და რუსეთის სამეფოში დევნილობის ისტორიის ირგვლივ ვითარდება. ამ მონათხრობის ფონზე მიედინება დავით გურამიშვილის ფაქტუალური ბიოგრაფიაც. მისი თანამონაწილეობა ისტორიულ პროცესებში და ემოციური განცდებიც ცოცხალი და ხელშესახებია. ცოცხალ ემოციად აღიქმება მეფისა და მისი ქვეშევრდომების მოლოდინი თუ სახლის დამხობის, „ბოდის წაქცევის“ ტკივილი. დავით გურამიშვილისთვის ქართლის სამეფო ემპირიული სამყაროს ცენტრია, ნარატორის მიერ იგი განიცდება როგორც აწმყო - აწმყოდ. სივრცული თვალსაზრისით ქართლის ნარატივი გეოგრაფიულ ტოპოსთან არის დაკავშირებული - ამ მხარეში, ამ მიწაზე, გურამიშვილის აზრით, ქართლის სამეფო მუდმივად, მუდმივი აწმყოს სახით უნდა არსებობდეს, ქართლის ჭირი კი სწავლისა და ღმრთისშემეცნების გზით უნდა იძლიოს და ზამთარი ზაფხულის მხიარულებამ შეცვალოს.

2) პოეტის ავტობიოგრაფიული ნარატივი ერთი ადამიანის ცხოვრებისეულ, წარმავალ, ჟამიერ დროში მიედინება - მისი სიყმაწვილიდან სიბერემდე და სიკვდილის მოლოდინამდე. სივრცული თვალსაზრისით კი, წუთისოფელი ავტორს სხვადასხვა გეოგრაფიულ სივრცეში გადაისვრის, სხვადასხვა განსაცდელს შეამთხვევს. საკუთარი ცხოვრების გზა ავტორის მიერ ფაქტუალურ-ბიოგრაფიულ მონაცემებთან ერთად შინაგანი/სუბიექტური, შემოქმედებითი პოზიციიდანაც არის მოთხრობილი, რაც საფუძველი ხდება მისი ტრანსცენდენტურთან, ზედროულთან ზიარებისა. დავით გურამიშვილის პიროვნული და შემოქმედებითი გზის საზრისი, დასაწყისიცა და დასასრულიც ქართლია - ქართლი ხდება მისი და მისი წიგნის სამკვიდრო ქვეყანა. გერონტი ქიქოძე დავით გურამიშვილის რწმენისა და პოეტური განსახოვნების შესახებ წერდა: „ემპირიული საქართველოს უკან სხვა უფრო რეალურ საქართველოს ჭვრეტს, თავის ნამდვილ სამშობლოს ესაუბრება...“ [ქიქოძე, 1985: 284]. ეს „რეალური საქართველო“ შემოქმედებითად მოდელირებული, მისი ფიქრისა და ოცნების ქვეყანაა, წმინდა, საკრალური, „დავითიანისა“ და მისი მკითხველის სამკვიდრო ქვეყანა, პირველხატს მიმსგავსებული და ასურულ მამათა ღვაწლით გაცისკროვნებული.

3) ბიბლიური დრო-სივრცული კატეგორია რეალურ დროსა და სივრცეში აღსრულებულ მოვლენებს სუბიექტურ-მშვიინვიერი აღქმა-წარმოდგენის კვალობაზე ტრანსცენდენტურთან მიმართებით გაიაზრებს. იგი „დავითიანში“ წმინდა წერილისეული პარადიგმებით მოგვეცემა და გარდაქმნის „კოსმიურ“, ისტორიულ დროს „სულიერ“, მეტაისტორიულ დროდ. „დავითიანში“ წმინდა წერილისეული ისტორიების პერსპექტივიდან რეალური ისტორიების შეფასება, გააზრება - რა დროა და რისი დროა? - მათ შორის ხილული, საგრძნობი კონტრასტისა და გაუცხოების განცდა-შეგრძნება მიზანმიმართულად აღძრავს თვითშემეცნების ნაკადს და სულიერი შინაარსით ინტერპრეტირდება. ეს შესაძლებლობა, გურამიშვილის აზრით, სწავლა-რეფლექსიისა და თვითშემეცნების გზით მიიღწევა. ბიბლიური ნარატივი ძველი და ახალი აღთქმის ისტორიებს აცოცხლებს და ლექსად გარდათქვამს. „დავითიანის“ ეს ხაზი კაცობრიობასა და ღმერთს შორის დადებული აღთქმის, კავშირის შესახებ მოგვითხრობს. ბიბლიური ისტორიები მუდმივია, ის, რაც მოხდა - მაცხოვრის ჯვარცმა, ცოდვისაგან კაცობრიობის გამოხსნა მარადიულია. ეს დროის სხვაგვარი, მუდამ არსებული განზომილებაა, ზედროულობაა. მისი სივრცე არის მიწაც და ზეცაც - რადგან მიწაზე განკაცებული ღმერთი

მოვიდა იმისათვის, რომ ადამიანის სული ზეცად აიყვანოს. ადამიანისთვის ეს მარადიული მომავალია, ამ მარადისობისკენ, მომავალი ზეციური ცხოვრებისკენ/ცხოვნებისკენ მის „სულს მიუძღვის ხორცთ ნაქნარი“. როგორც ინდივიდის, ისე სამეფოს ამქვეყნიური ცხოვრება ღვთის მცნებების, ზეციური წესრიგის თანახმად უნდა მოეწყოს. საბოლოოდ, სამივე ნარატიული ხაზი ბიბლიურ მეტანარატივში და მარადიულ დრო-სივრცეში, ტრანსცენდენტურ სამყაროში უნდა გამთლიანდეს.

ნარატივის, მონათხრობისა და ნარატიული განზომილებების ამგვარი მრავალფეროვნება „დავითიანის“ ავტორის ინოვაციური ჩანაფიქრია. ასევე ახლებურია წიგნის კომპოზიციაც - ის არალინეარულია, ქრონოლოგიური თხრობის პრინციპს არ ექვემდებარება, არასტრუქტურირებულია. აწმყოს ისტორიებს წარსული ენაცვლება, ავტობიოგრაფიულ თხრობას - ქართლის ამბები ან ბიბლიური ისტორიები. შესაბამისად, სამივე ნარატივი და სამივე დრო-სივრცული განზომილება თანაარსებობს, თანამყოფობს წიგნში. ჩვენი აზრით, ნაწარმოების ერთიანობის საყრდენს, კარკასს, მისი შინაარსის ორგანიზების ყველაზე რეალურ საშუალებას სწორედ სამი ნარატივი და განსახოვნების სამი დრო-სივრცული მოდელი წარმოადგენს.

ამასთანავე, მხატვრული ტექსტის თითოეულ მონათხრობს შვეისწავლით კონცეპტუალური ქრონოტოპის კატეგორიის გათვალისწინებით, რამდენადაც კონცეპტუალური ქრონოტოპი ტექსტის საზრისის, მისი მსოფლმხედველობრივ-სარწმუნოებრივი შინაარსის, ესთეტიკური ბუნების, სტრუქტურისა თუ გამომსახველობითი მახასიათებლების სრულყოფილი აღქმისა და განაზრებების საშუალებას იძლევა. სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ „კულტურის კონცეპტუალური და გრძნობად-ემოციური „ინვენტარის“ შესწავლა კულტურის არსის სრულყოფილად გააზრების საშუალებაა, და წარმოაჩენს - ამა თუ იმ ისტორიულ ეპოქაში როგორ ფორმირდება ადამიანის პიროვნება“ [გურევიჩი, 1984: 44]. დავით გურამიშვილის „დავითიანის“ სამი ნარატივი, მისი კონცეპტუალური ქრონოტოპი და განსახოვნების სამი დრო-სივრცული მოდელი განვიხილეთ არსებული ფილოლოგიური და ისტორიული კვლევების, ლიტერატურული თეორიების, ქრისტიანული ეგზეგეტიკისა და ქრისტიანული ანთროპოლოგიური მოძღვრებების, აღორძინების პერიოდის ისტორიული და ლიტერატურული წყაროების განაზრებების ჭრილში, რისთვისაც, ძირითადად, ჰერმენევტიკულ მეთოდს და მოდელს ვიყენებთ.

დავით გურამიშვილის „დავითიანი“, როგორც „კულტურული ტექსტი“, მხოლოდ ესთეტიკური ტკბობის საგანი არ არის. მას ხშირად იმოწმებენ როგორც ისტორიული ფაქტების შესახებ ინფორმაციის მომცველ წყაროს, როგორც აღმოსავლურ, რუსულ-ევროპულ სამყაროსთან მიმართებით ქართველთა თვითიდენტიფიცირებისთვის, ნაციონალური იდენტობის ჩამოყალიბებისთვის მნიშვნელოვან ტექსტს. „დავითიანი“, „ქართველთა ვინაობის სახსოვარი“, მოიცავს და იტევს სხვადასხვა კულტურულ, რელიგიურ, და ნაციონალურ პლასტს, წარმოაჩენს წინარე კულტურულ გამოცდილებას, ქმნის ახალ მხატვრულ სინამდვილეს და სამომავლო პერსპექტივებსაც სახავს. ქართულ სამეცნიერო სივრცეში „დავითიანი“ ერთ-ერთი ყველაზე კარგად შესწავლილი ტექსტია. მისდამი ინტერესი არ განელებულა დღესაც და ის, როგორც კულტურული ტექსტი, სხვადასხვა პერსპექტივიდან კვლევის რესურსს მოიცავს. თემის

აქტუალობად შეიძლება მივიჩნიოთ ის, რომ საკვალიფიკაციო ნაშრომში განვიხილეთ „დავითიანის“ სამი ნარატიული პლასტი, მათი ძირითადი კონცეპტუალური დებულებები და შესაბამისი სამი დრო-სივრცული მახასიათებელი, განვსაზღვრეთ ავტორის, ტექსტისა და მკითხველის კონცეპტუალური მოდელები და მათი ურთიერთმიმართების საკითხი. აღნიშნული მიმართებებით „დავითიანის“ შესწავლა კი, ვფიქრობთ, ტექსტის ახლებური წაკითხვის შესაძლებლობას ქმნის.

პრობლემის შესწავლის ისტორია. დავით გურამიშვილის ცხოვრებითა და შემოქმედებით დაინტერესება თითქმის ორსაუკუნოვან ისტორიას ითვლის. ჯერ კიდევ 1832 წელს მარი ბროსემ გურამიშვილის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის რამდენიმე ფაქტი გამოაქვეყნა. 1852/1861 წლებში ჟურნალ „ცისკარში“ დაიბეჭდა გურამიშვილის რამდენიმე ლექსი. „დავითიანით“ „სამოციანელებიც“ დაინტერესდნენ - ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლისა და ვაჟა-ფშაველას შეფასებები დღესაც აქტუალურია მკვლევართათვის. 1870 წელს გ. წერეთელმა პირველად გამოსცა „დავითიანი“ და შესავალი წერილიც დაურთო. მალევე, 1880 წელს, პოემა მეორედ გამოიცა პ. უმიკაშვილის წინასიტყვაობით. 1894 წელს „დავითიანი“ მესამედ გამოიცა გ. წერეთლის, ნ. ბერძენოვისა და პ. უმიკაშვილის ინიციატივითა და წინასიტყვაობით. ზ. ჭიჭინაძეს ეკუთვნის მე-4 გამოცემა 1911 წლისა. აღიარებულია, რომ ავტორისა და ტექსტის მეცნიერულ შესწავლას ფუნდამენტი კ. კეკელიძემ და ა. ბარამიძემ დაუდეს. მათივე თაოსნობით 1955 წელს გამოიცა „დავითიანის“ აკადემიური კრებული [დავით გურამიშვილი, დავითიანი, აკადემიური გამოცემა, ალ. ბარამიძის რედაქციითა და კ. კეკელიძის კომენტარებით, სახელგამი. თბილისი, 1955]. დღემდე „დავითიანი“ და მისი ავტორი ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა მარადგანახლებადი რეცეფციის საგანია. მერაბ ღაღანიძე წიგნში „სინამდვილე და წარმოსახვა დავით გურამიშვილის „მხიარულ ზაფხულში“ „დავითიანის“ შესწავლის ისტორიაში სამ ძირითად საფეხურს გამოყოფს - ისტორიულ-ფილოლოგიური კვლევები, რომლის სათავეში დგანან კ. კეკელიძე და ა. ბარამიძე; მეორე ეტაპს კვლევისას, უფრო სიღრმისეულსა და ლიტერატურულ-კულტურულ კონტექსტში განხილულს, საფუძველს უყრის ს. ცაიშვილი, კვლევის მესამე ეტაპი დაკავშირებულია რ. სირაძის სახელთან, ვინც სრულყოფს ტექსტის შესწავლას იმანენტური, სახეობრივ-სიმბოლური თვალსაზრისით [ღაღანიძე, 2002: 43]. საკვალიფიკაციო ნაშრომზე მუშაობისას ჩვენთვის მნიშვნელოვანი იყო სამივე მიმართულებით წარმოებული კვლევების შესწავლა და ანალიზი.

საკვალიფიკაციო ნაშრომში - „დავითიანის“ სამი ნარატივი და სამი დრო-სივრცული მოდელი - განხილული საკითხების შესწავლისას ვეყრდნობით ავტორიტეტულ მეცნიერთა (ი. ჯავახიშვილი, კ. კეკელიძე, ა. ბარამიძე, ა. გაწერელია, ს. ცაიშვილი, რ. სირაძე, გ. ფარულავა, ტ. მოსია, ლ. გრიგოლაშვილი, ნ. სულავა; მ. ღაღანიძე, ნ. ასათიანი და სხვ.) ფილოლოგიური და ისტორიული ხასიათის კვლევებს, ლიტერატურათმცოდნეთა, მედიევისტთა და თეოლოგთა (მ. ბახტინი, დ. ლიხაჩოვი, ს. ავერინცევი, ა. გურევიჩი, ვ. ლოსკი, რ. სირაძე, ზ. კიკნაძე, გ. თევზაძე, ე. ჭელიძე, ი. რატიანი, ი. ორჟონია, ზ. ეკალაძე, ლ. ებრალიძე და სხვ.), შუა საუკუნეების ქრისტიან თეოლოგთა, ფილოსოფოსთა და ეგზეგეტთა ნაშრომებსა (ნეტარი ავგუსტინე, ბასილი დიდი, იოანე დამასკელი და სხვ.) და აღორძინების პერიოდის ისტორიულ და ლიტერატურულ

წყაროებს (ვახუშტი ბატონიშვილი, სეხნია ჩხეიძე, იესე ტლაშაძე, გაბრიელ გელოვანი, გაბრიელ რატიშვილი და სხვ.).

სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ ძირითად ლიტერატურულ კატეგორიებს აქვს თავისი ისტორიული წარმომავლობისა და განვითარების გზა. ასე, მაგალითად, ლიტერატურაში მყისიერად არ ჩნდება მხატვრული გამონაგონი, პერსონაჟის პორტრეტი და პეიზაჟი, ტროპული მეტყველების სახეები, განზოგადებისა და ტიპიზაციის ხერხები და სხვ., რაც შეეხება ქრონოტოპს ანუ მხატვრული დროისა და სივრცის კატეგორიას, იგი კაცობრიობის ისტორიაში შექმნილ პირველსავე ტექსტში (ვერბალურსა თუ გრაფიკულში) დასტურდება და იმთავითვე „გულუბრყვილოდ“ მოხაზავს, განსაზღვრავს ავტორის, ტექსტში გადმოცემული ინფორმაციისა და აღმქმელი სუბიექტის - მკითხველის - განუყოფელ ერთიანობას. დროისა და სივრცის კატეგორიები ანტიკური და შუა საუკუნეების დროის ფილოსოფოსთა და ღვთისმეტყველთა განსჯისა და ინტერპრეტაციის საგანი იყო და დღესაც ლიტერატორთა, თეოლოგთა, ისტორიკოსთა, სოციოლოგთა, ფსიქოლოგთა, კულტუროლოგთა და სხვ. კვლევისა და ძიების ობიექტია. ჩვენს მიზანს არ წარმოადგენს დროისა და სივრცის ფენომენის გააზრება ისტორიულ ჭრილში. შეგნებულად ავარიდეთ თავი დრო-სივრცის კატეგორიათა შესახებ ფილოსოფიის ისტორიკოსთა და ლიტერატურათმცოდნეთა განაზრებების მიმოხილვას. შესაბამისად, საკითხის შესახებ მსჯელობისას, ჩვენთვის საჭირო მეთოდოლოგიის ფორმულირების მიზნით, მხოლოდ რამდენიმე საბაზისო ინფორმაციით შემოვიფარგლებით. მე-20 საუკუნის 20-იანი წლებიდან მოკიდებული დროისა და სივრცის ობიექტივისტური (აღიარებს ობიექტური, ფიზიკური სამყაროს ლოგიკურ სტრუქტურას) და სუბიექტივისტური (სუბიექტურ შემეცნებაზე დაფუძნებული) კონცეფციების საფუძველზე აქტიურდებოდა ლიტერატურისმცოდნეობით საზროვნო სივრცეში ცნებების - „დრო“ და „სივრცე“ - იმპლანტაცია და დეფინიცია. მხატვრული დროისა და სივრცის ანუ „ქრონოტოპის“ ცნების შემოღება მიხეილ ბახტინის სახელთან არის დაკავშირებული და გულისხმობს „სივრცისა და დროის განუყოფლობას (დრო, როგორც სივრცის მეოთხე კოორდინატა)... მხატვრულ-ლიტერატურულ ქრონოტოპში ხდება სივრცული და დროული ნიშნების, მახასიათებლების შერწყმა ერთ გააზრებულ და კონკრეტულ მთლიანობაში“ [ბახტინი, 1986: 121]. დროის იმპულსები, მონაცემები განფენილია სივრცეში, სივრცის საზრისი დროით შეიცნობა. მ. ბახტინის თეორიის მიხედვით, ქრონოტოპს ეკუთვნის როგორც ჟანრგანმსაზღვრი ფუნქცია, ისე ფილოსოფიური განზოგადებებისა და იდეების წარმოჩინების შესაძლებლობა, იგია საფუძველი ნაწარმოების სიუჟეტის, მოტივის, სცენის, პერსონაჟის მხატვრული სახის ფორმირებისა და სხვ. სამეცნიერო ლიტერატურაში აღიარებულია, რომ „დროული და სივრცული კოორდინატები წარმოადგენენ ნაწარმოების არა მარტო კარკასს, არამედ მისი შინაარსის ორგანიზების ყველაზე რეალურ საშუალებებსაც“ [გეი, 1975: 277]. რეალური დროისა და სივრცის განცდა განსხვავებულია ნაციონალურ, კულტურულ, რელიგიურ-მსოფლმხედველობრივ, ეპოქალურ, მხატვრულ თუ პიროვნულ სიბრტყეზე. ჩვენთვის გასათვალისწინებელია მოსაზრება, რომ „დრო-სივრცული წარმოდგენების სისტემის ნებისმიერი ცვალებადობა მოწმობს ეპოქის მსოფლმხედველობაში, კულტურაში მომხდარ ცვლილებებს, სწორედ ამიტომ სივრცე და დრო

შეიძლება დაედოს საფუძვლად როგორც კულტურის ტიპს, ისე, კონკრეტულად, ხელოვნების რომელიმე ტიპის განსაზღვრას“ [ჩერედნიჩენკო, 1986: 7].

„დავითიანში“ ახალი მხატვრული რეალობის, ახალი კოსმოსის, ახალი დროისა და სივრცის ქმნადობის პროცესს, შემოქმედისა და გმირის სწრაფვას ზედროული და ზესივრცული სამყაროსაკენ ლიტერატურათმცოდნეობითი პერსპექტივიდან გამომდინარე ლიმინალობის თეორიის მახასიათებლებითაც ვამყარებთ. ლიმინალობის თეორიის ავტორია ფრანგული პოზიტიური ანთროპოლოგიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წარმომადგენელი არნოლდ ვან გენეპი. ლიმინალობის ანუ საზღვრის (ზღვრული), გადაადგილების, ტრანზიტულობის თეორიის გაცნობა და მისი კატეგორიებითა და ცნებებით ოპერირება ჩვენთვის ირმა რატიანის ნაშრომებით გახდა შესაძლებელი. „გადანაცვლების რიტუალი“, რომელიც ტექსტის დრო-სივრცული საზრისის შესწავლის ერთ-ერთ უნივერსალურ კატეგორიად შეიძლება მივიჩნიოთ, დამახასიათებელია ადამიანის ცხოვრებაში განხორციელებული ნებისმიერი ტიპის ცვლილებისთვის, სოციალური იქნება, გეოგრაფიული, მენტალური, რელიგიურ-მსოფლმხედველობითი, ასაკობრივი, ფიზიკური თუ სხვ. გენეპი გადაადგილების ნებისმიერ სახეობას 3 მახასიათებლით წარმოაჩენდა: პირველი გულისხმობს გამოყოფას, სეპარაციას ბუნებრივი სამყოფლიდან, მოწყვეტას რეალური გარემოდან; ლიმინალობა გულისხმობს პერსონაჟის ამბივალენტურ მდგომარეობასა და ამბივალენტურ ყოფას რეალურსა და წარმოსახულს, „არც აქეთ, არც იქით“ შორის, იგი დინამიკური შუალედური ყოფის გამოხატულებაა; მე-3 მახასიათებელია გაერთიანება, ინკორპორაცია - დაბრუნება ჩვეულ განახლებულ გარემოში [რატიანი, 2010: 109-110].

საკითხზე მსჯელობისას რელევანტურად მივიჩნით კონცეპტუალური ქრონოტოპის ცნების შემოტანა. სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებული მონაცემების საფუძველზე (მ. ბახტინის, რ. ზობოვის, რ. სირამის, ი. რატიანის) კონცეპტუალური ქრონოტოპი რეალურ დროსა და სივრცეში არსებული საგნობრივი სამყაროს, ფაქტებისა და მოვლენებისადმი ავტორის მიმართების, მსოფლმხედველობრივი პოზიციის გამოხატველი კატეგორიაა. იგი მოიცავს, აერთიანებს დისკურსის, რეცეფციისა თუ თვითშემეცნების გზით ფორმულირებულ გარკვეულ კონცეპტებს, იდეებს. „კონცეპტუალური დრო-სივრცე, ფაქტობრივად, არის რეალური დროისა და სივრცის ასახვა იმ მოსაზრებების დონეზე, რომლებიც ყოველთვის ერთსა და იმავე აზრს ატარებენ“ [ზობოვი, 1974: 11]. ამგვარი კონცეპტუალური ქრონოტოპული მოდელი დავით გურამიშვილისთვის ბიბლია და აზროვნების ბიბლიური წესია. სწორედ ამგვარი კონცეპტუალური ქრონოტოპული კატეგორიების საფუძველზე ისტორიულ დროსა და სივრცეში აღსრულებულ მოვლენები, მყოფი პერსონები, არსებული იდეები ახალ მხატვრულ დრო-სივრცედ გარდაიქმნება, ფორმულირდება. იგი „უზრუნველყოფს რეალური დრო-სივრცული სისტემის უშუალო მიმართებას მხატვრულ დრო-სივრცულ სისტემასთან“ [რატიანი, 2010: 191]. სხვაგვარად, იგია ავტორის მსოფლმხედველობის, წარმოდგენებისა და თვითშემეცნების, პიროვნულ-ინდივიდუალური მიმართებების კვალად აღქმული, გაანალიზებული და მხატვრული ლოგიკით ინტერპრეტირებული, გარდასახული დრო და სივრცე. კონცეპტუალური ქრონოტოპი რეალურ, ისტორიულ დროსა და სივრცეში პროვოცირებულ

იდებს, ცნებებს, კონცეპტებს - ფილოსოფიურს, რელიგიურს, ეროვნულს - მხატვრულ კონცეპტებად გარდასახავს, იგი ავტორის იდეების ორგანიზების ხერხია.

„დავითიანის“ სამი ნარატივისა და შესაბამისი ქრონოტოპული მოდელების შესწავლას ბუნებრივად მივყავართ მონუმენტური ისტორიზმის, აბსტრაქტული მონუმენტალიზმის კატეგორიამდე. აღნიშნულ ცნებათა დამკვიდრება დიმიტრი ლიხაჩოვის სახელთანაა დაკავშირებული. შუა საუკუნეების განსახოვნების ამ პრინციპიდან გამომდინარე, პერსონაჟის მხატვრული სახე, ისტორიული ფაქტები და მოვლენები განიხილებოდა მსოფლიო ისტორიისა და ბიბლიური ისტორიის ფონზე, ადამიანი წარმოჩნდებოდა არა ისეთი, როგორც იყო, არამედ ისეთი, როგორც უნდა ყოფილიყო - საზოგადოებრივი სტატუსის, მდგომარეობის, მისიის შესატყვისად, აბსტრაქცირება კი განპირობებული იყო წადილით - ყოველ „დროულში“, „მიწიერში“ დაენახათ მარადიულობის სიმბოლო, ნიშანი. მონუმენტალიზმი, როგორც ესთეტიკური კატეგორია, განსაზღვრავს „დავითიანის“ მხატვრულ ცნობიერებას. ეს არის შუა საუკუნეების მხატვრული განსახოვნების პრინციპი, რომელიც გურამიშვილმა იმემკვიდრა სასულიერო მწერლობისა და „ვეფხისტყაოსნის“ გზით. „დავითიანის“ პერსონაჟიც ვიზუალურად გამოისახება მიწისა და ცის ფონზე, ჟანრული კოორდინატით - ეპიკური, ლირიკული, დიდაქტიკური და იგავური თხრობის წიად, მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისით - სულიერისა და ხორციელის, იდეალურისა და რეალურის კვალდაკვალ. აბსტრაქტული მონუმენტალიზმის პრინციპიდან გამომდინარედ შეგვიძლია შევაფასოთ „დავითიანის“ სამი ნარატივი ქართლის, დავით გურამიშვილისა და ღვთის შესახებ; სწრაფვა ზედროულისაკენ, რაც ბიბლიურ ისტორიებში ჩართულობა-თანამონაწილეობით დასტურდება; გმირის/პერსონაჟის მხატვრული სახე იქმნება ეროვნულ-ნაციონალური, ზოგადსაკაცობრიო და ბიბლიური წარმოდგენების სიბრტყეზე. ჩვენი მსჯელობა ეფუძნება აზრს - არაერთგზის გამოთქმულს ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში, პუბლიცისტურ წერილებსა თუ ესეებში (კ. კეკელიძე, ვ. გაფრინდაშვილი, გ. ქიქოძე და სხვ.) - რაც ბრწყინვალედაა ფორმულირებული რევაზ სირამის მიერ, რომ „დავით გურამიშვილთან აბსტრაქტული მონუმენტალიზმი განიცდის „პირველად შეზღუდვას“ „ეროვნული დროით“ და ადგილით. დრო და სივრცე განიზომება ეროვნული თვალთახედვით. ასე გამოიკვეთება თვითშემეცნების გზა: სამყარო - სამშობლო - პიროვნება. ამ ფონზე უნდა გააცნობიეროს პიროვნებამ: საიდანა ვართ, რანი ვართ და საით მივილტვივით? [სირამე, 1980: 146]. „დავითიანის“ ნაციონალური საზღვრები მკვეთრია, გეოგრაფიული დრო და სივრცე, რომელსაც უკავშირდება გურამიშვილი გამინაარსებელია ქართული იდეით, ქართლის სამეფოსა და მეფე ვახტანგ მეექვსეზე ფიქრითა და რეფლექსიით. ერთიანობა ღვთის, ქვეყნის, მეფისა და დავით გურამიშვილის, მათი ურთიერთგანსაზღვრულობა და კავშირი ნაწარმოების სათაურითაც - „დავითიანი“ - დასტურდება.

„დავითიანის“ სამი ნარატივი - ისტორიული, ავტობიოგრაფიული და ბიბლიური სამი დრო-სივრცული მახასიათებლით წარმოჩნდება ტექსტში. ისტორიული ხაზი - ემპირიული, ობიექტური დრო-სივრცული საზრისის გამომხატველია, ავტობიოგრაფიული თხრობა - სუბიექტური და მშვინვიერი დრო-სივრცისა, ხოლო ბიბლიური ისტორიები - ტრანსცენდენტურ-ზედროულთან მიახლება-ზიარების გზაა. ასე რომ, დრო და სივრცე

„დავითიანში“ მრავალსახოვანი და მრავალგანზომილებიანი კატეგორიაა და აერთიანებს როგორც ობიექტივისტურ, ისე სუბიექტურ/შინაგან და ტრანსცენდენტურ დროსა და სივრცეს. დროის სუბიექტივისტური თეორიის ყველაზე ნათელი მაგალითია ნეტარი ავგუსტინეს აზრი: „დრო ერთგვარი განფენილობაა, მაგრამ რისი განფენილობა? - ეს კი არ ვიცი, იქნებ, საკუთარი სულისა?“ [ნეტარი ავგუსტინე, 1995: 243]. მკვლევარი ი. ამირხანაშვილი სუბიექტური დროის კატეგორიის შესახებ მსჯელობისას აღნიშნავს, რომ სწორედ ჩვენსავე წარმოდგენაში, ჩვენსავე ცნობიერებაში განიცდის ეს მთლიანობა (დრო - ხ.ნ.) მსხვრევას, დაშლას, დანაწევრებას, რის შედეგადაც მიიღება დროის სხვადასხვა სახე, მაგალითად: პიროვნული დრო, ისტორიული დრო, მხატვრული დრო და ა.შ.“ [ამირხანაშვილი, 2005: 14].

„დავითიანში“, როგორც მხატვრულ დრო-სივრცულ კონტინუუმში, ხდება თავმოქცევა, გაერთიანება: 1. რეალური, ონტოლოგიური ანუ ისტორიული დროისა და სივრცისა. ისტორიული, მხატვრული, დოკუმენტური და საარქივო მასალის შესწავლისა და „დავითიანთან“ მათი ურთიერთმიმართების საფუძველზე იკითხება, თუ რა და როგორი მასშტაბით, რაკურსით ინტერპრეტირდება რეალური დრო-სივრცული ამბები მხატვრულ დრო-სივრცედ (აღნიშნული საკითხის კვლევისას ჩვენთვის მნიშვნელოვანი იყო დ. კოსარიკის, ს. ყუბანეიშვილის, კ.კეკელიძის, ივ. ჯავახიშვილის, გ. ლეონიძის, გ. ნატროშვილის, გ. ასათიანის, თ. ნახუცრიშვილის და სხვ. კვლევები) 2. სუბიექტივისტური და მშვინვიერი დრო-სივრცე, რომელსაც შუალედური ადგილი უკავია, უნდა შევაფასოთ ფსიქო-ემოციური სფეროს ანალიზის საფუძველზე, რამდენადაც დღეს დადასტურებულია, რომ „ემოციას ცნობიერების ფუნქციონირებაში მნიშვნელოვანი როლი აქვს, უფრო მეტიც, ადამიანის (პერსონაჟის) ცნობიერების, შინაგანი სამყაროს ადეკვატური ანალიზი ემოციის ფუნქციის გათვალისწინების გარეშე შეუძლებელია“ [ხვედელიძე, 2019: 3]. „დავითიანის“ მშვინვიერი დრო-სივრცე მოიცავს და აერთიანებს სხვადასხვა მსოფლმხედველობრივი, სარწმუნოებრივი, პოლიტიკურ-გეოგრაფიული არეალის (დასავლეთევროპული, უკრაინული, რუსული, აღმოსავლური, კავკასიური) რწმენა-წარმოდგენებს, ავტორის, პერსონაჟებისა და მკითხველის გრძნობად-ემოციურ სამყაროს, სურვილებსა და მიზნებს, ფიქრსა და განსჯას, ურთიერთმიმართებას (კ. კეკელიძის, ვ. ნორაკიძის, რ. თვარაძის, ს. ცაიშვილის, ა.გაწერელიას, დ. წერეთლიანის, რ. სირაძის, ზ. კიკნაძის, დ. წერეთლიანის, ლ. გრიგალაშვილის, ნ. სულავას, მ. ლაღანიძის და სხვ. ნაშრომებმა); 3. ქრისტიანული სწავლებით, სიმბოლურ-ალეგორიული, ანუ ბიბლიური, ტრანსცენდენტური დრო-სივრცე „განწმენდს მას (ისტორიულ დროს - ხ.ნ.), გარდაქმნის რა „კოსმიურ“, ისტორიულ დროს „სულიერ“, მეტაისტორიულ დროდ, რათა მოხდეს მასში თავმოქცევა ყოველივესი, რაც ცაშია და რაც მიწაზეა (ეფეს. 1.10)“ [ებრალიძე, 2018: 24]. დავით გურამიშვილის, როგორც შემოქმედის მისია სწორედ ამგვარი მხატვრული გარდასახვის შესაძლებლობაა. განსახოვნების ამ პრინციპიდან გამომდინარე შესაძლებელი ხდება დროულის ზედდროულთან მიმართება (ამ მახასიათებლის განხილვისას ვეყრდნობოდით კ. კეკელიძის, ტ. მოსიას, ზ. კიკნაძის, რ. სირაძის, ნ. სულავას... სხვა ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა, წმინდა მამათა, მოძღვართა ნაშრომებსა თუ კომენტარებს). განსახოვნების ამ სამი დროის საზრისის რელევანტურობა ლიტერატურათმცოდნეობითი, თეოლოგიური, ანთროპოლოგიური და ანტიკური ფილოსოფიის მონაცემთა საფუძველზე წარმოვადგინეთ.

„დავითიანის“ ლიტერატურულ, ზოგადკულტურულ დრო-სივრცული ფენომენი განვიხილეთ ნაციონალური და მსოფლიო ლიტერატურული პროცესების კვალდაკვალ, ინტერტექსტუალობის ჭრილში. ცნობილია, რომ „ინტერტექსტუალობის“ ცნება მე-20 საუკუნის 60-იანი წლებიდან დამკვიდრდა ლიტერატურის თეორიაში, მისი შემოღება დაკავშირებულია ფრანგი მკვლევრის იულია კრისტევას სახელთან. ინტერტექსტუალობის ცნება უშუალოდაა დაკავშირებული მ. ბახტინის „დიאלოგურობის“ ცნებასთან და პრობლემის შემდგომ ინტერპრეტაციას წარმოადგენს. ქართველ და უცხოელ ავტორთა (რ. ბარტი, ვ. გაფრინდაშვილი, ა. გაწერელია, რ. ხვედელიძე, ი. კენჭოშვილი, მ. ნაჭყებია და სხვ.) კვლევების საფუძველზე განვიხილეთ ტექსტორისი მიმართების საკითხი „დავითიანში“.

სადისერტაციო ნაშრომის საგანი, მიზანი, ამოცანები. საკვალიფიკაციო ნაშრომის საგანს წარმოადგენს დავით გურამიშვილის შემოქმედებაში დროისა და სივრცის მხატვრული აღქმის პრინციპების შესწავლა „დავითიანის“ სამი ნარატივისა და განსახოვნების სამი დრო-სივრცული მოდელის საფუძველზე. მიზნად დავისახეთ აღნიშნული საკითხის კვლევა ეპოქის სულისკვეთების, ავტორის მსოფლმხედველობის, შემოქმედებითი პათოსისა და ჟანრის პრინციპების გათვალისწინებით, შესაბამისი ლიტერატურათმცოდნეობითი, ისტორიულ-ფილოლოგიური ხასიათის კვლევებისა და ანთროპოლოგიური, ბიბლიური და ეგზეგეტიკური ლიტერატურის ანალიზის საფუძველზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენი მიზანია გამოკვეტა და შესწავლა „დავითიანის“ სამი ნარატიული ხაზისა და მათი განსახოვნების სამი დრო-სივრცული მოდელის - ობიექტურ/ემპირიულის, სუბიექტურ/მშვინვიერისა და ბიბლიურ-ტრანსცენდენტურის; განსაზღვრა კონცეპტუალური ქრონოტოპის საკითხისა, კერძოდ, - რა პრინციპები, შეხედულებები ვლინდება ტექსტში და რა მასშტაბით? სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია: „პრინციპების გამოვლენის მასშტაბი ქმნის ამა თუ იმ ავტორის თავისებურებას. რისი წარმოჩენა სურს ავტორს თავისი ნაწარმოების წანამდღვრად, ამისი ჩვენებაა უმთავრესი“ [სირაძე, 1987: 49].

ნაშრომზე მუშაობისას საჭიროდ მივიჩნიეთ შემდეგი ამოცანების გადაწყვეტა:

- „დავითიანის“ სამი ნარატიული ხაზისა და სათქმელის განსახოვნების სამი დრო-სივრცული მოდელის - ობიექტურ/ემპირიულის, სუბიექტურ/მშვინვიერისა (გრძნობად-ემოციური, აზრობრივი) და ზედროულ-ტრანსცენდენტურის - ანალიზი და მათი ანთროპოლოგიური, თეოლოგიური და ნარატოლოგიური საფუძვლების წარმოჩენა.
- განსაზღვრა, თუ რა არის „დავითიანში“ მოცემული ისტორიული დროისა და სივრცის ძირითადი საზრისი, რისი ჩვენება სურს ავტორს, რა პრინციპებია მასთან გამოვლენილი, ანუ რეალური, ობიექტური დრო-სივრცული გამოწვევებიდან რა და როგორ განსახოვნდება მხატვრულ დრო-სივრცედ? ისტორიული, წყაროთმცოდნეობითი მასალის ანალიზის საფუძველზე პიროვნული, ნაციონალური და ზოგადსაკაცობრიო ჭირის, განსაცდელის ჩვენება და მხატვრული ტექსტის ფარგლებში მათი მოგვარების შესაძლებლობათა წარმოჩენა.
- როგორია დავით გურამიშვილის რეფლექსია, აღქმა ქართველთა თვითიდენტიფიცირების საკითხთან მიმართებით რუსულ-ევროპულ-აღმოსავლურ სამყაროს გამოწვევების ფონზე? როგორია ეროვნულ-კულტურული მახასიათებლები და მისი

შენარჩუნების გზა „შინ“ და სხვა პოლიტიკურ, მენტალურ, კულტურულ დროსა და სივრცეში - „ქართული ქრონოტოპი“? როგორია დატყვევებული კულტურა პრეკოლონიურ ხანაში? როგორ იკვეთება ენის, კულტურისა და ტრადიციების ერთგულეობა ქართული ემიგრაციის ცხოვრებაში „დავითიანის“ და სხვა თანადროული დოკუმენტური და ისტორიული წყაროს მიხედვით? „იდილიური ქრონოტოპი“ - როგორც ნოსტალგია, მონატრება ბუნებრივი გარემოსა და წინაპართა „ძვალთშესალაგის“.

- რა მახასიათებლებით წარმოჩნდება გურამიშვილი-ავტორი და გურამიშვილი - პერსონაჟი-ნარატორი? როგორია ავტორისა და პერსონაჟი-ნარატორის კონცეპტუალური მოდელები და მათი ურთიერთმიმართების ფორმები?

- როგორ წარმოჩნდება გურამიშვილის ავტობიოგრაფიული მონათხრობის ფონზე გურამიშვილის სუბიექტური და მშვიდნიერი დრო-სივრცული საზრისი? „დავითიანის“ გარდა ამ თვალსაზრისით რა ინფორმაციას გვაწვდის ხელნაწერს ჩართული ავტოპორტრეტი და ისტორიულ-დოკუმენტური წყაროები? რა არის გურამიშვილის ეგზისტენციალური დროისა და სივრცის საზრისი? რა მიაჩნია გურამიშვილს სიკვდილის დამთრგუნველი შიშის ძლევის გზად და როგორია მისი შემოქმედებითი, სასიცოცხლო იმპულსები? როგორია დავით გურამიშვილის ესქატოლოგიური მოლოდინი?

- ანალიზი შემოქმედის კონცეპტუალური დრო-სივრცული წარმოდგენებისა - „დავითიანი“ და „დავითნი“, „დავითიანი“ და „ვეფხისტყაოსანი“; როგორია წარმოჩენილი ავტორის, ტექსტისა და მკითხველის კონცეპტები „დავითიანის“ მიხედვით? რას უნდა ნიშნავდეს „წიგნის ნათლობა“?

- როგორ იაზრებს „დავითიანში“ ვერბალიზებულ ისტორიულ და კულტურულ ტრავმებს, ტრავმული მეხსიერების ძირითადი მარკერებს ტოტალიტარული ეპოქის ხელოვნება და მეცნიერება?

- რატომ ხდება თვითშემეცნების, სწავლის გზა ღმრთისშემეცნების საფუძველი და წიგნი - გადარჩენა?

- როგორია „დავითიანის“ მიხედვით „მამეული ენის“, ენობრივი ცნობიერების შენარჩუნება-განახლებისა და მულტილინგვურ სამყაროსთან ურთიერთობის ფორმები? რას ნიშნავს ენის ზედროულობა და როგორია მისი ეროვნულ-ნაციონალური შინაარსი კულტურათა ჯვარედინ გზაზე?

- რა მიზანს ისახავს „დავითიანის“ ჟანრული მრავალფეროვნება - ეპოსი, ლირიკა, იგავი, რიტორიკა, დიდაქტიკა - ავტორის კონცეპტუალურ საზრისთან განსახოვნებისას? აღნიშნული თემის ფარგლებში საჭიროდ მივიჩნიეთ ხაზგასმა აზრისა, რომ ეპოსი მოგვითხრობს ქვეყნისა და პერსონაჟთა ცხოვრებისეული პერიპეტეიების შესახებ, ლირიკა - სულისმიერ ცხოვრებაზე გვესაუბრება, რიტორიკა და დიდაქტიკა - გვწვრთნის და შეგვაგონებს, იგავი კი ადამიანის სულის ზრდის იდეით შთამაგონებელი და ზედროულთან მიმახლოებელია.

- ავტორის ქრისტიანული მსოფლმხედველობიდან გამომდინარე, წმინდა წერილის „ეკლესიასტესელი დროის წერტილების“ კონცეფციის გათვალისწინებით განსაზღვრა - რისი დროა? რა დროა?
- როგორია „დავითიანის“ სტრუქტურა - „დავითიანის“ 4 წიგნისა და სახარება-ოთხთავის ანალოგიის საფუძველზე?
- „დავითიანის“ კულტურული კონტექსტის განსაზღვრა - „დავითიანის“ მიმართების საკითხი მის გამოცდილებაში არსებულ წინარე და მისი გამოცდილებით განსაზღვრულ შემდგომი დროის ტექსტებთან.
- ბაროკოს თემებისა და მოტივების წარმოჩენა „დავითიანში“. „მხიარული ზაფხული“ - ინოვაციური ფორმით გაცხადებული ძველი სიბრძნე და ყოფით, ცხოვრებისეულ პლასტებში საძიებელი ჭეშმარიტება.

კვლევის ობიექტად მივიჩნიეთ, ერთი მხრივ, ლიტერატურათმცოდნეობითი, საღვთისმეტყველო, ფილოლოგიური, ისტორიული, ფილოსოფიური და სხვ. ხასიათის სამეცნიერო ლიტერატურა, მეორე მხრივ, ლიტერატურული და ისტორიულ-დოკუმენტური წყაროები, „დავითიანის“ ტექსტი და ხელნაწერ კრებულში ჩართული ფურცელი ავტოპორტრეტით, ნახაზებითა და წარწერებით.

კვლევის თეორიულ და მეთოდოლოგიურ საფუძვლად მივიჩნიეთ: შედარებით-ისტორიული, ანალიზისა და სინთეზის, ინტერდისციპლინარული და კომპარატივისტული მეთოდი. ვიყენებდით ჰერმენევტიკულ და ტიპოლოგიურ კვლევის მეთოდს.

სადისერტაციო ნაშრომში კვლევის წყაროებად გამოყენებულია: ავტორიტეტულ უცხოელ და ქართველ მეცნიერთა მონოგრაფიები, ლიტერატურულ-კრიტიკული წერილები, პრობლემისადმი მიძღვნილი ცალკეულ სტატიები, ავტორის თანამედროვეთა დოკუმენტური ჩანაწერები, საარქივო მასალები.

სადისერტაციო ნაშრომის სიახლე. ქართულ სამეცნიერო სივრცეში დავით გურამიშვილის „დავითიანი“ ერთ-ერთი ყველაზე უფრო სრულყოფილად შესწავლილი ტექსტია, როგორც ისტორიულ-ფილოლოგიური, ისე სახეობრივ-სიმბოლური, ჟანრულ-კომპოზიციური და ინტერტექსტუალური მიმართებების თვალსაზრისით. ქართულ ლიტერატურათმცოდნეობაში აღნიშნულია „დავითიანში“ სამი - ავტობიოგრაფიული, ისტორიული და ბიბლიური - ხაზის არსებობა (ვ. კეკელიძე, გ. ქიქოძე, რ. სირაძე და სხვ.), თუმცა ნარატიული მოდელების შესაბამისი დრო-სივრცული მახასიათებლები ამ კუთხით აქამდე არ ყოფილა შესწავლილი. ამდენად, ნაშრომის სიახლედ შეიძლება მივიჩნიოთ თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობითი მიდგომების, ანთროპოლოგიური და თეოლოგიური განაზრებების გათვალისწინებით „დავითიანის“ ნარატიული მოდელების შესაბამისი დრო-სივრცული მახასიათებლების გამოკვეთა და მათი ურთიერთმიმართების საკითხის კვლევა; ტექსტის ზოგიერთი კონცეპტუალური საკითხის წარმჩენა და მათი ახლებურად გააზრების მცდელობა.

ჩვენი საკვალიფიკაციო ნაშრომი „დროისა და სივრცის მხატვრული აღქმა დავით გურამიშვილის შემოქმედებაში“ - დავითიანის“ სამი ნარატივი და სამი დრო-სივრცული მოდელი - ტექსტის ინტერდისციპლინური თვალსაზრისით შესწავლის ცდაა - ნარატოლოგიის, ქრისტიანული ანთროპოლოგიის, ქრისტიანული სწავლებისა და ანტიკური ფილოსოფიის შეხედულებათა შესწავლისა და მონაცემთა სინთეზირების გზით. გამოკვეთეთ დავით გურამიშვილის მხატვრული განსახოვნების სამსახოვანი, სამ შრიანი მოდელი. განსახოვნების მოდელის უპირველეს საფუძვლად მივიჩნით ქრისტიანული ანთროპოლოგიური მოძღვრება, რომელიც ადამიანს განიხილავს დიქოტომიური ან ტრიქოტომიური ბუნების მქონე არსებად. დიქოტომიური მოძღვრების მიხედვით, ადამიანი სულიერი და სხეულებრივი ქმნილებაა, ხოლო ტრიქოტომიური მოძღვრების თანახმად, ადამიანის ბუნება შედგება სულის, სამშვინველისა და სხეულისაგან. თუმცა, ისიც გასათვალისწინებელია, რომ „ძველქრისტიანულ ლიტერატურაში არ იყო ასეთი სქემატური დაყოფა... დიქო-ტრიქოტომიურ კამათს პატრისტიკის ისტორია არ იცნობს“ [ეკალაძე, 2010: 66-67]. დიქოტომიზმის მომხრეთა მიერ სული, იგივე გონი, მიიჩნეოდა სამშვინველის უმაღლეს ნაწილად. „სამშვინველი გულისხმობს გონების, ნებისა და გრძნობების ერთობლიობას“ [გვასალია, 2014: 59]. იოანე დამასკელის განმარტებით, სული „არს არსება ცოცხალი, მარტივი, უსხეულო, თავისი ბუნებით სხეულებრივ თვალთაგან უხილავი, მოაზროვნე და გონისმიერი, უაღნაგობო, ორგანული სხეულით მოსარგებლე და მისთვის სიცოცხლის, ზრდის, გრძნობისა და შობადობის მიმნიჭებელი, გონების მქონე, თუმცა, არა თუ თავისი თავისაგან განსხვავებულისა, არამედ - თავისივე უწმინდესი ნაწილისა (რადგან, როგორც თვალთა სხეულში, იმგვარადვეა სულში გონება), თვითუფლებრივი, მნებებელი და მოქმედი, ცვალებადი ანუ ნებისით ცვალებადი, როგორც, აგრეთვე, ქმნილი, რომელსაც მისი შემოქმედის მადლისგან ბუნებით აქვს შეთვისებული ყოველივე ეს, რადგან მადლისგანვე მიუღია მას არსებობაც და ბუნებით ამგვარად არსებობაც“ [დამასკელი, 2010: 361-362]. რეალურის, სამშვინველისეულისა და სულიერის ერთობის შესახებ გვეძლევა უწყება პავლეს პირველ ეპისტოლეში თესალონიკელთა მიმართ: „ხოლო თავადმან ღმერთმან მშუიდობისამან წმიდა გყვენინ თქუნენ ყოვლითა სრულებითა და ყოვლითა სიცოცხლითა, სული თქუნენი, სამშუნველი და გუამი უბიწოდ მოსლვასა მას უფლის ჩუნენისა იესუ ქრისტესსა დაჰმარხენინ“ (1თეს. 5. 23). „სული, სამშვინველი და სხეული ადამიანში იერარქიული პრინციპით არის შეერთებული: სული უმაღლესი საწყისია, სხეული - უმდაბლესი, სამშვინველს კი შუალედური მდგომარეობა უჭირავს და მათ შემაკავშირებლად გვევლინება“ [ეკალაძე, 2010: 3/ 93]. ქრისტიანული ანთროპოლოგიის განაზრებათა საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ „დავითიანის“ მხატვრული განსახოვნების პრინციპები რეალურ საგანთა და მოვლენათა შეგრძნების, განცდა-ემოციის გზით, მარადიულის, ჭეშმარიტის, ზედროულის, უზოგადესის ძიებით, შემეცნებით წარიმართება. სხეულის სულიერთან, ტრანსცენდენტურთან ზიარების სირთულეზე საუბრობს როგორც ქრისტიანული, ისე ანტიკური ფილოსოფია. „ადამიანებისთვის ყველაზე უფრო ძნელია უზოგადესის შეცნობა, რადგან ის ყველაზე უფრო მეტადაა დაშორებული შეგრძნებებიდან“ [არისტოტელე, 1964: 28], თუმცა უზოგადესის შეცნობა არისტოტელესეული კლასიფიკაციითაც, შეგრძნებებით იწყება. იოანე დამასკელი აღნიშნავს, რომ: „ადამიანებს... ამ განხშობებული ხორცით შემოსილთ, არ ძალგვიძს შევიცნოთ ან გამოვთქვათ ღმრთეების საღვთო, მაღალი და უნივთო მოქმედებანი, თუ არ

ვისარგებლებთ ჩვენეული ხატებით, სახეებითა და სიმბოლოებით. ამიტომ, რაც კი ღვთის შესახებ უფრო სხეულებრივად ითქმის, სიმბოლურად არის ნათქვამი, აქვს კი უფრო მაღალი გააზრება... გრძობის ორგანოთი შთაგვეწერება უფრო სრულყოფილი ცოდნა და გულსავსეობა“ [დამასკელი, 2000: 335]. ამასთანავე, ტექსტის საანალიზოდ ჩვენ მიერ განსაზღვრული, ფორმულირებული დრო-სივრცული მოდელის შექმნისას ვიხელმძღვანელებთ სტრუქტურალისტურ ანთროპოლოგიაში შემუშავებული „საზღვრის“ ანუ ლიმინალობის თეორიის მახასიათებლებით, რომლის მიხედვით, „მთავარი გმირი მუდმივად მიისწრაფვის ფასეული საზღვრისკენ, რომელიც მიჯნავს მიწიერ, დროის დიქტატით მართულ სამყაროს სულიერი, დროისაგან თავისუფალი სამყაროსაგან, რომელიც ტრანსფორმაციის გზით მიიღწევა“ [რატინი, 2010: 109]. ლიმინალობის ანუ „საზღვრის“ თეორიის კონცეპტთა გათვალისწინებითაც დასტურდება, რომ სამშვინველისეული დრო-სივრცე შუამავალი რგოლი, საფეხურია ობიექტურ, რეალურ დრო-სივრცესა და ტრანსცენდენტურ დრო-სივრცეს შორის. „დავითიანში“ ახალი მხატვრული რეალობის, ახალი კოსმოსის, ახალი დროისა და სივრცის ქმნადობის პროცესი, შემოქმედისა და გმირის სწრაფვას ზედროული და ზესივრცული სამყაროსაკენ ლირტერატურათმცოდნეობითი პერსპექტივიდან გამომდინარე ლიმინალობის თეორიის მახასიათებლებითაც დავასაბუთებთ. „საზღვრის“ ანუ ლიმინალობის თეორიისა და ბიბლიური დრო-სივრცული საზრისის საფუძველზე „დავითიანში“ გამოკვეთეთ ტრანსცენდენტური ანუ მარადიული დროისა და სივრცის კატეგორია.

ქრისტიანული ფილოსოფია და თეოლოგია საუბრობს ისტორიულ, ეგზისტენციალურ და ესქატოლოგიურ დროზე. სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ „ხელოვნებისთვის არსებითია მიმართება ოთხი დროისა: მარადიულობისა, ემპირიული დროისა, ეგზისტენციალური დროისა და სიუჟეტური დროისა“ [სირაძე, 2008: 26]. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სწორედ რეალური, ტრანსცენდენტური, ეგზისტენციალური და სიუჟეტურ-კომპოზიციური (მხატვრული) დრო-სივრცული მიმართებების კვალობაზე შევეცდებით გამოვთქვათ დავით გურამიშვილის სათქმელი.

ემპირიული დრო და სივრცე ისტორიული/ქართლის ჭირის ნარატივის დრო და სივრცეა. იგი მოიცავს თხრობას ქართლის, ქართველთა მეფისა და დავით გურამიშვილის შესახებ. ნაშრომის ფარგლებში შევეცადეთ განგვესაზღვრა, თუ მოცემული ეპოქისა და მოცემული ჟანრის ფარგლებში, ავტორის ხედვის კუთხის, ძირითადი პრინციპებისა და მათი გამოვლენის მასშტაბის გათვალისწინებით, როგორ განიმარტებოდა, გარდაისახებოდა რეალური, ისტორიული დრო-სივრცული მოვლენები და მათში მოქმედი პერსონალები მხატვრულ დრო-სივრცედ და პერსონაჟებად. ავტობიოგრაფიული ნარატივის საფუძველზე წარმოვაჩინეთ დავით გურამიშვილის პერსონალური/ბუნებითი და შემოქმედებითი მახასიათებლები. განვსაზღვრეთ, რომ გურამიშვილის შემოქმედებითი დრო და სივრცე, თავის მხრივ, აერთიანებს, ერთ სააზროვნო კონტექსტში მოაქცევს ტექსტისა და მკითხველის/მსმენელის კატეგორიას.

ავტორის, ტექსტისა და მკითხველის მარადიული კავშირის სახეობრივ-სიმბოლურ გამოხატულებად მივიჩნიეთ გურამიშვილის მიერ დამკვიდრებული ცნება-ტერმინი „წიგნის ნათლობა“, წარმოვაჩინეთ მისი საღვთისმეტყველო შინაარსი. წიგნის შვილობილობის თემა

„დავითიანში“ უშუალოდაა დაკავშირებული სამშობლოს თემასთან. გამოვკვეთეთ და დავასაბუთეთ დავით გურამიშვილის აზრი, რომ წიგნიერმა სიბრძნემ - ბიბლიამ - უნდა გადაარჩინოს ქვეყანა, თავადაც წიგნით შეეწევა მას. გურამიშვილის აზრით, წიგნი, წიგნიერი ცოდნა სახე-სიმბოლო და წყაროა ღვთაებრივის, ირაციონალურის შეცნობისა: „უკვდავებისა წყაროთი მოგართმევ სასესეს სურასა“ [გურამიშვილი, 2014: 25. 75].

დავასაბუთეთ, რომ არა მხოლოდ პოემის შინაარსი, თემატიკა, მოტივები და სათქმელის განსახოვნების რაგვარობა, არამედ ნაწარმოების სტრუქტურაც, სიუჟეტურ-კომპოზიციური თავისებურებები ბიბლიური საზრისის გამოხატველია. ჩვენთვის მნიშვნელოვანია მოსაზრება, რომ „პარალელის ფონზე ესა თუ ის მოვლენა უფრო იკვეთება, მისი სულიერი ღირსება უფრო დაინახება“ [ჭელიძე, 2011: 16]. წმინდა მამათა ეგზეგეტიკაზე დაყრდნობით განვიხილეთ „დავითიანის“ თითოეული წიგნის ტრანსცენდენტური შინაარსი და დავასკვნით, რომ „დავითიანის“ თითოეული თავი სიმბოლური შინაარსის მატარებელია და ოთხი ევანგელისტის მსგავსად გამოკვეთს, წარმოაჩენს სრულყოფილებისაკენ მავალი კაცის ბუნების არსებით, ღირებულებით მახასიათებლებს: სწავლა-შემეცნების გზით ბიბლიურ, ტრანსცენდენტურ დრო-სივრცულ სისტემაში ჩართულობის შესაძლებლობას და ამ სახით განსაცდელის ძლევის, თავგანწირვის, მსხვერპლშეწირვის უნარის დაუფლებას.

დავასაბუთეთ აზრი, რომ დავით გურამიშვილის „დავითიანი“ მკვეთრად განსაზღვრულ მოდელს ეფუძნება, კერძოდ, რეალური ფაქტები და მოვლენები სასწავლო-აღმზრდელობითი ფუნქციის მატარებელია, ცნობილია, რომ სასწავლო, აღმზრდელობითი, მქადაგებლობითი შინაარსი, პათოსი ბადებდა კიდეც მარადიულის, დროის მიღმიერის განცდას [ამასთან დაკავშირებით იხ. ლიხაჩოვი, 1971: 10-12], მიზანმიმართულად აღძრავდა თვითშემეცნების ნაკადს და სულიერი შინაარსით ინტერპრეტირდებოდა. დიდაქტიკურ-აღმზრდელობითი მოტივები და ჟანრული მახასიათებლები, რაც მართლის თქმის პრინციპს ეფუძნება, უფლის საზრისის გამოხატველია და, შესაბამისად, ზედროულთან, ტრანსცენდენტურთან მიახლების გზაა.

ქრისტიანობის ერთ-ერთი მთავარი შეკითხვის საფუძველზე განვსაზღვრეთ, თუ რისი დროა? რა დროა? გამოვკვეთეთ დროის ეპისტემოლოგიური ბიბლიური შინაარსი; შევისწავლეთ გარკვეულ ლექსიკურ ერთეულთა კონცეპტუალური საზრისი.

დავასაბუთეთ, რომ უფალთან დაკავშირებულ სახე-იდეათა და საიდუმლოთაგან პოეტისთვის, უპირველესად, მნიშვნელოვანს „ჯვარზე ვნებული“ უფალი. განვიხილეთ გატაცების, ტყვეობის, მწყემსობის, მოძღვრობის ... ბიბლიური პარადიგმები.

განვმარტეთ - საბჭოთა იდეოლოგიის მიერ მკაცრი კონტროლის პირობებში, „დავითიანში“ აღწერილი ქართულ, რუსულ და უკრაინულ სამყაროთა შორის არსებული პოლიტიკური და სოციოკულტურული მიმართებები გაიზარებოდა, შეისწავლებოდა თუ არა სხვადასხვა ლიტერატურულ წყაროსა და საარქივო მასალებში დაცული ინფორმაციის საფუძველზე? რა მოდელებსა და მარკერებს გვთავაზობდა საბჭოთა ლიტერატურათმცოდნეობა „დავითიანის“ ანალიზისას? სამი ერის ერთობისა და ძმობის სიმბოლოდ დავით გურამიშვილის სახელდება

რეალობა იყო თუ საბჭოური მითი? როგორ განიმარტებოდა დავით გურამიშვილის მხატვრული სახე საბჭოთა პერიოდის ქართულ, რუსულ და უკრაინულ ხელოვნებაში?

სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერულ და პრაქტიკულ ღირებულებად მიგვაჩნია შემდგომი კვლევებისას პრობლემით, საკითხით დაინტერესებულ პირთათვის მისი ფაქტობრივ მასალად გამოყენების შესაძლებლობა. ნაშრომი განკუთვნილია ფილოლოგებისათვის, თეოლოგიური, ფილოსოფიური, ისტორიული და ლიტერატურათმცოდნეობითი საკითხებით დაინტერესებული მკითხველისათვის.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა. საკვალიფიკაციო ნაშრომში შევეცადეთ, სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებული მოსაზრებების, დასკვნების საფუძველზე, ინტერდისციპლინარული მეთოდის გზით გამოგვეკვეთა „დავითიანის“ ნაკლებად შესწავლილი თუ ჯერაც შეუსწავლელი საკითხები. „დავითიანის“ მრავალპლასტურობა, „სიჭრელე“-მრავალფეროვნება და მოცულობითობა, საკითხთა ურთიერთგამომდინარება-ურთიერთგანსაზღვრულება ბუნებრივად წარმოშობდა სირთულეებს საკითხთა კლასიფიკაციისა და ნაშრომის სტრუქტურირების თვალსაზრისით. საბოლოოდ ძირითადი მასალა, თემატური თვალსაზრისით, სამი ნარატივის ფარგლებში დავაჯგუფეთ. ნაშრომი მოიცავს 260 გვერდს, ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია, 189 ერთეული, შედგება შესავლის, ძირითადი ნაწილისა და დასკვნისაგან.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

I თავი - ისტორიული ნარატივი და მისი დრო-სივრცული მოდელი

I.1. დავით გურამიშვილის ისტორიული ცნობიერებისთვის;

I.2. „დავითიანის“ ისტორიული დროისა და სივრცის განმსაზღვრელი რამდენიმე ტოპოსი, რომელიც, თავის მხრივ, აერთიანებს 3 ქვესაკითხს (არაკი დავით გურამიშვილისა; „მეფის ვახტანგის ამბავი „დავითიანისა“ და ზოგიერთი ისტორიული წყაროს მიხედვით; მეფის, ქვეყნისა და დავით გურამიშვილის არჩევანი).

I.3. დატყვევებული ქვეყანა და კულტურა პრეკოლონიურ ხანაში და ტოტალიტარული დისკურსი. მასში განხილულია შემდეგი საკითხები („სახელმწიფოსა რჯულით ერთობა არარას არგებს...“ „მაკვეხებ ფერად საცმელთა, ოქროსა, ვერცხლის ღილებსა“; დატყვევებული კულტურა და ტოტალიტარული დისკურსი).

II თავი - ავტობიოგრაფიული ნარატივი და მისი დრო-სივრცული მოდელი

II.1. ავტობიოგრაფიული - სუბიექტურ/მშვინვიერი - დრო და სივრცე;

II.2. ხელნაწერს ჩართული ავტოპორტრეტი .

II. 3. შემოქმედის დრო და სივრცე, რომელიც 4 ქვესაკითხს აერთიანებს („დავითნი“ და „დავითიანი“; ავტორი, ტექსტი და მკითხველი; ტექსტის ნათლობა; წიგნი როგორც გადარჩენა).

II. 4. გურამიშვილის ენა ქართული და მისი ქრონოტოპი.

III თავი - ბიბლიური ნარატივი და მისი დრო-სივრცული მოდელი

III.1. სწავლის დრო - დავით გურამიშვილის სწავლა-განათლების კონცეფცია მოიცავს 2 ქვესაკითხს - „ისმინე, სწავლის მძებნელო!“, გურამიშვილი და ეპიკურე.

III. 2. ბიბლიური დრო და სივრცე „დავითიანში“;

III. 3. „დავითიანის“ სტრუქტურა, მისი ბიბლიური საზრისი.

IV თავი - ლიტერატურული დრო და სივრცე „დავითიანში“

IV.1. ინტერტექსტუალიზმი

IV.2 ბაროკო და „დავითიანი“

დასკვნა

ბიბლიოგრაფია

თავი I. ისტორიული ნარატივი და მისი დრო-სივრცული მოდელი

I.1. დავით გურამიშვილის ისტორიული ცნობიერებისთვის

„დავითიანში“ არ გვაქვს შორეული ისტორიული წარსულის შესახებ თხრობა. გურამიშვილის ხედვისა და რეცეფციის ობიექტი თანადროული მოვლენები და უახლოესი წარსულია. მსგავსი ტენდენცია იკვეთება მე-16 - მე-17 საუკუნეების ევროპულ და სლავურ ლიტერატურაშიც, სადაც, ასევე, დიდი ადგილი ეთმობა მოვლენათა გამომსახველობას და შესაბამისად, იზრდება მხატვრული აწმყოს როლი ნაწარმოებში.

გურამიშვილთან ნაციონალური წარსული არ მნიშვნელობს როგორც ანტიპოდი დამცრობილი აწმყოსი, მისთვის უცხოა გრიგოლ ორბელიანის „სადღეგრძელოს“ პათოსი. ავტორისთვის ფასეულია მხოლოდ ბიბლიური წარსული, რომელსაც თავისი საკრალური შინაარსის გამო მარადიული აწმყოს ფუნქცია ეკისრება. არცთუ დიდი დრო დასჭირდება ეროვნული ტრაგედიით გულშემძრულ, სასომიხდილ ქართულ სიტყვაკაზმულ მწერლობას, სანამ გმირული წარსულიდან იმედისმომცემ მაგალითებს გამოიხმობს, გააცოცხლებს რეალობის უკეთ შესაცნობად და სამომავლო პერსპექტივათა განსასაზღვრად. ეპიკური ჟანრის „ქართლის ჭირში“ ამბები, ისტორიები იუდეურ-ქრისტიანული ხაზოვანი დროის კონცეფციის შესატყვისად მოგვეთხრობა, მატრიანისეული სტილითაა გადმოცემული, უხვად შეიცავს ქრონოლოგიურ მონაცემებსა და თარიღებს, წელთაღრიცხვის სამივე სისტემას იყენებს ავტორი - „დასაბამითგან“, „ქრისტესით“, „ქორონიკონით“. ისტორიულ, რეალურ ამბავს გააჩნია ფაბულა, სიუჟეტური ხაზი, ჰყავს პერსონაჟები, რომლებიც პარალელს პოვენ ბიბლიურ პერსონალებსა თუ საღვთო ისტორიის მოვლენებთან. „დავითიანში“ გამოკვეთილი გეოგრაფიული, პოლიტიკური, სოციალური, ეთნიკური სივრცეები ავტორისა თუ პერსონაჟთა იდეური საზრისის დასაბუთებას ემსახურება. სივრცეს, თუ არ ჩავთვლით „ქაცვია მწყემსის“ რამდენიმე პასაჟს, დამოუკიდებელი მხატვრულ-გამომსახველობითი შინაარსი, პეიზაჟის ფუნქცია (როგორც, მაგალითად, რომანტიკოსთა შემოქმედებაშია) არ გააჩნია, სივრცე პოლიტიზებული ან იდეოლოგიზებულია.

„დავითიანში“ ამბები, მოვლენები სხვადასხვა დრო-სივრცული საზრისით, პერსპექტივით წარმოჩნდება, კერძოდ: 1. რეალური, ისტორიული, მოვლენათა თანმიმდევრული განვითარების დრო და სივრცე; 2. მშვინვიერი დრო და სივრცე, რაც გულისხმობს საკუთრივ ამა თუ იმ საგნისა თუ მოვლენისადმი გამოხატულ განსაკუთრებულ გრძნობად-ემოციურ და რეცეფციულ კავშირს. 3. ტრანსცენდენტური, მეტაისტორიული დრო და სივრცე, რომელიც საგნებსა და მოვლენებს თავისი უმაღლესი სულიერი ღირებულებით, საზრისით წარმოაჩენს. შემოქმედი რეალური დრო-სივრცული მოვლენებიდან მისთვის საჭიროს, აუცილებელს, სასურველს ეფუძნება, გამოარჩევს და ქმნის ახალ მხატვრულ, „საჭიროებისამებრ შესაძლებელ“ რეალობას. ობიექტური, პროფანული დრო-სივრცის პარალელურად იქმნება ახალი მხატვრული დრო და სივრცე. ქრონოტოპი ანუ მხატვრული დრო და სივრცე განსაზღვრავს, თუ კონკრეტული ჟანრის პირობებში როგორ გარდაისახება რეალური, ისტორიული დრო და სივრცე მხატვრულ დრო-სივრცედ, რეალური პერსონები - მხატვრულ პერსონაჟებად და როგორ ხდება პერსონაჟის

კორელაცია მხატვრულ დრო-სივრცესთან. „დავითიანის“ თითოეულ ნარატივი (ისტორიული, ავტობიოგრაფიული და ბიბლიური) განსახოვნდება შესაბამისი დრო-სივრცული მოდელის საშუალებით. რეალური სამყაროს განსახოვნების სისტემაში მშვინივერი და ტრანსცენდენტური დრო-სივრცული საზრისის შემოტანა მისი განმაწმინდაველია. „დავითიანის“ პროფანულ ამბებსა და ისტორიებში წმინდა წერილისეული ისტორიების, ხილვებისა თუ გამოცხადებების ჩართვა სრულყოფს და სულიერი შინაარსით ავსებს მას (ისტორიებს). საღვთისმეტყველო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ „დროის ფრაგმენტებსაც და, საზოგადოდ, ისტორიასაც განწმენდს და აშინაარსებს საეკლესიო კალენდარი და მსახურებათა ციკლი. ადამიანს კი ევალება მოიხელთოს მათი განზომილება და განავრცოს მათივე ტრანსცენდენტურობა პირად დროსა და სივრცეზე“ [ევდოკიმოვი, 2007: 132]. დავით გურამიშვილის „დავითიანში“ ეპიკური და ლირიკული, დიდაქტიკური და იგავური ჟანრების ურთიერთმიმართების კვალადაც დრო და სივრცე ამბივალენტურ შინაარსს იძენს - რეალურია და იდეალური, კონკრეტულია და აბსტრაქტული, განსაზღვრული და განუსაზღვრელია. რეალურ დროსა და სივრცეში აღსრულებული მოვლენების გურამიშვილისეული ინტერპრეტაციები მოქალაქეობრივ-მამულიშვილური მრწამსითაა განსაზღვრული, ისტორიულ და ბიბლიურ კონტექსტს ეფუძნება, პოეტის შინაგანი, სუბიექტური წყობის, ფიქრისა და განცდის, ალლო-ინტუიციის გამომხატველია.

საეკლესიო სწავლებით, ჟამიერი, ემპირიული დრო და სივრცე პირველყოფის კვალად წარმოშობილი დრო და სივრცეა. ბიბლიური პროვიდენციალიზმი განსაზღვრავს „დავითიანის“ ავტორის მსოფლხედვასა და პერსონაჟთა განსახოვნების მოდელს. ნაწარმოებში ასახული ქართლის სამეფო, ზოგადად, წუთისოფელი, დიდი განსაცდელისა და ჭირის ადგილია. დავით გურამიშვილი როგორც ადამიანი, ქართველი და ქრისტიანი ამ რეალობის განუყოფელი ნაწილია.

დავით გურამიშვილის ისტორიული ცნობიერების გააზრებისთვის მნიშვნელოვანია „ქართლის ჭირის“ როგორც ცნება-ტერმინის ისტორიული კონტექსტის გათვალისწინება. ცნობილია, რომ „ქართლის ჭირად“ პოემის 1-ელი ნაწილის სახელდება კ. კეკელიძის სახელთანაა დაკავშირებული. „ქართლის ჭირი“ ჩვენში ტექნიკურ თქმად, ტერმინად ქცეულა, - აღნიშნავს კ. კეკელიძე და ნიმუშად მოჰყავს ზენონ არქიმანდრიტის (მე-17 ს.) მიერ ლექსად დაწერილი „კონსტანტი კახის ცხოვრება“, რომელიც ასე იწყება: „ქართლის ქვეყნისა ჭირებსა ვინ დასთვლის, ვინ დასწერებსა?“ [კეკელიძე, 1981: 541]. აღნიშნულ სტრიქონთან „დავითიანის“ ფრაზის - „ქართლის ჭირსა ვერვინ მოსთვლის...“ - მსგავსება უდავოა. „ქართლის ჭირის“ როგორც დოკუმენტური პოეზიის ნიმუშის წყაროთმცოდნეობითი ფუნქცია განუსაზღვრელად დიდია ქართულ საისტორიო პროზაში. მატანეთა მსგავსად მისი მთავარი პერსონაჟიც მეფე - ვახტანგ მეექვსეა, ყველა სხვა პერსონაჟი მის გარშემო და მის წიაღში შემოკრებილა, ამბები, მოვლენები კი ზედმიწევნითი „უტყველობითა“ და ობიექტურობით, მიზეზ-შედეგობრიობითაა ერთმანეთთან დაკავშირებული და დინამიკურად ვითარდება.

შუა საუკუნეების საეკლესიო და ისტორიული ჟანრის „ჭეშმარიტად მეტყველების“ პრინციპებიდან გამომდინარე გურამიშვილიც „მართალს იტყვის“, მისი სიმართლე

დიდაქტიკური და მამხილებელი სიმართლეა. გერონტი ქიქოძე იტყვის: „ქართელებისა და კახელების შუღლი, რომელიც მასში, როგორც ქართველ პატრიოტში, აღშფოთებას იწვევს, მის თანამედროვეს იესე ტლაშაძეს თავის პოემაში „კათალიკოს-ბაქარიანში“ ისე აქვს აღწერილი თითქოს საქმე უცხო ერებს ეხებოდეს“. გურამიშვილს ძმათამკვლელი ომი „აჟრჟოლებს და ტანში ზარავს“, ამიტომ „ენის ბორძიკით“ არასოდეს ლაპარაკობს, სახელმწიფოებრივად მოაზროვნე კაცია, ვიწრო, სეკულარული ინტერესით ცხოვრება წესად არასოდეს გაუხდია. „დავითიანში“ „ქართლის არაკი“, ამბავი, იგივე „ქართლის ჭირი“ მსოფლიო გეოპოლიტიკურ ჭრილშია განხილული. ხუთი პოლიტიკური და გეოგრაფიული სივრცე, რომელიც, კულტურული და პოლიტიკური თვალსაზრისით, მე-18 საუკუნის ქართლის ბედს განსაზღვრავს, ოსმალეთი, სპარსეთი, ჩრდილოეთ კავკასია, რუსეთი და დასავლეთ ევროპაა. ჩრ. კავკასიას, სპარსეთსა და ოსმალეთთან მრავალჭირნახული პოლიტიკური ურთიერთობის გამოცდილება ჰქონდა საქართველოს, რუსეთთან არცთუ ინტენსიური და სახარბიელო.

გურამიშვილი ქართულ-რუსული ურთიერთობების გარიჟრაჟზე, როცა ეს-ესაა ყალიბდებოდა ახალი პოლიტიკური და სოციოკულტურული კონტექსტი, როგორც მიმდინარე მოვლენათა თვითმხილველი და აქტიური მონაწილე ზედმიწევნითი სიზუსტითა და ობიექტურობით გადმოგვცემს სათქმელს, გადმოცემული განცდები შეუმცდარად წარმოაჩენს პრეკოლონიური მყოფობის ტრაგიზმს, დიდი სინანულის გამომხატველი და მოსალოდნელი განსაცდელის მაუწყებელია. ქართულ-რუსული პოლიტიკურ-კულტურული ურთიერთობანი, რაც „ქართლის ჭირის“ ერთ-ერთი მთავარი თემაა, მე-18 საუკუნის ქართული მხატვრული და საისტორიო მწერლობის განსაკუთრებული ინტერესის საგანიცაა.

ქრისტიანული სამყაროს განაპირას მოქცეული ქვეყნის განსაცდელზე გვესაუბრება მე-8 საუკუნის დიდი ქართველი იოანე საბანისძე: „...რომელნი ესე ვართ ყურესა ამას ქუეყანისასა...“ [საბანისძე, 2005: 1052]. ეს განსაცდელი გეოგრაფიისა, საფრთხე კულტურული და პოლიტიკური ექსპანსიის როგორც უქრისტო, ისე ქრისტიანული სახელმწიფოების მხრიდან, მუდმივად იყო მიზეზი პოლიტიკური და სამხედრო თვალსაზრისით ერთგული, საიმედო პარტნიორის ძიებისა. „დარიალ-თერგ-ასტრახანის ტრაქტი, რომლითაც მე-16 - მე-17 საუკუნეებიდან ასე ხშირად მოგზაურობენ „ქუეყანასა ჩრდილოისასა“ ნერსესავით ლტოლვილი ქართველთა მეფე-დიდებულნი, ჯერ კიდევ მერვე საუკუნეში და, საფიქრებელია, უფრო ადრეც, ყოფილა ქართველების მიერ გატკეპნილი“ - „აბო თბილელის წამების“ გეოგრაფიულ ტერმინთა შესახებ მსჯელობისას შენიშნავს კორნელი კეკელიძე.

საკითხთა სწორად აქცენტირების, ღრმა, საფუძვლიანი არგუმენტირებისა თუ ემოციურ-გამომსახველობითი რეპრეზენტაციის თვალსაზრისით, დავით გურამიშვილი ყველაზე პოლიტიზებულ ავტორად წარმოჩნდება. შემთხვევითი არც ისაა, რომ „ქართლის ჭირი“ სახელიდება პოლიტიკური ლირიკის ნიმუშად.

I.2. „დავითიანის“ ისტორიული დროისა და სივრცის განმსაზღვრელი

რამდენიმე ტოპოსი

დავით გურამიშვილის ამბავი. დავით გურამიშვილი პოემაში ქმნის როგორც თავის, ისე ერის, ნაციის ავტოპორტრეტს. იგი არასოდეს ყოფილა ისტორიული, პოლიტიკური მოვლენებისაგან დისტანცირებული პირი არც საქართველოში ყოფნისას, არც რუსეთსა თუ უკრაინაში ცხოვრების წლებში. „დავითიანი“ სახსოვარია ღვთისა, მეფისა, ქვეყნისა და საკუთარი თავისა. ამაზე მასშტაბური ჩანაფიქრი შუა საუკუნეების ავტორს არც შეიძლებოდა ჰქონოდა. „დავითიანის“ ემპირიული დროისა და სივრცის ტოპოსი - ქართლის სამეფო, მეფე ვახტანგ მეექვსე და დავით გურამიშვილია. „დავითიანის“ მიხედვით მეფისა და დავით გურამიშვილის ცხოვრება, მათი ნებაყოფლობითი თუ იძულებითი გადაადგილების გზა, მიმოსვლა, საქმენი, მოქალაქეობრივი, ეროვნულ-სარწმუნოებრივი და მსოფლმხედველობრივი პათოსი მამულის დრო-სივრცული საზრისის გამომხატველია. ქვეყნისა და დავით გურამიშვილის ბედის ურთიერთგანსაზღვრულობა-გადაჯაჭვულობას ასე შეაფასებს გერონტი ქიქოძე - გურამიშვილი ამბობს, - „მე უბედური ვიყავი იმიტომ, რომ ჩემი სამშობლო იყო უბედური“. თავს გადახდენილი რეალური ისტორიებიდან გურამიშვილი საგანგებოდ გამოარჩევს, ფიქრის, განსჯის ემოციისა და, შესაბამისად, მხატვრული განსახოვნების ობიექტად აქცევს იმ ეპიზოდებსა და ამბებს, რომლებიც ქართლის აწმყო გამოწვევებითაა განსაზღვრული და კონცეპტუალურ, იდეურ, საყოველთაო შინაარსს იძენს. გურამიშვილის კონკრეტული ცხოვრება ზოგადის, ტიპურის გამომხატველია, იგი პერსონიფიცირებული სახეა ქვეყნისა. „ქვეყნის წახდენა“ მრავალმნიშვნელოვანი სახე-ხატია „დავითიანში“ და იგი ემოციურად, შინაარსობრივად უთანატოლდება იერემია წინასწარმეტყველის გოდებას: „... და ვსტიროდი ერსა ამას ჩემსა დღე და ღამე... და დაუტევო ერი ჩემი და წარვიდე მისგან, რამეთუ ყოველნი იმრუშებენ კრებულნი შეურაცხმყოფელთანი... ტყუილი და არსარწმუნოებაჲ განძლიერდა ქუეყანასა, რამეთუ ბოროტთაგან ბოროტთა მომართ გამოვიდეს და მე არა მიცნეს, - იტყვს უფალი“ (იერემია IX. 1-3).

ნაწარმოების სათაური - „დავითიანი“ - დავით წინასწარმეტყველის, ქართველ მეფეთა ღვთაებრივი წარმომავლობის, ქართლისა და დავით გურამიშვილის ერთობის გამომხატველი სახე-სიმბოლოა და სრულიად ბუნებრივია, რომ ავტორი პოემის თავდაპირველ სახელწოდებას - „გურამიანს“ - „დავითიანით“ ცვლის. ვფიქრობთ, ქართველი მეფეების ტიტულატურაში: „მეფე მეფეთა, იესიანი, დავითიანი, სოლომონიანი, ბაგრატონი“ ... და ა. შ. გაცხადებული აზრიც იგულისხმება „დავითიანის“ სახელწოდებაში და ამ სახელდებით უფლის, დავით წინასწარმეტყველის, ქართველთა მეფის, ქართველი ერისა და დავით გურამიშვილის ერთ საზოგადო კონტექსტში განხილვა-გააზრების აუცილებლობაზე მიგვანიშნებს ავტორი. აღნიშნულიდან გამომდინარეც საცნაურდება ქართველ მეფეთა ტიტულატურაში მოხმობილი სახელდების - „დავითიანის“ - შესაძლო კავშირი პოემის სათაურთან - „დავითიანთან“.

აღსანიშნავია, რომ ქართული მხატვრული ლიტერატურის ისტორიაში „დავითიანი“ ქართულ-რუსულ ურთიერთობათა პირველ, ყველაზე მასშტაბურ რეცეფციას წარმოადგენს, გამოკვეთს ორ დაპირისპირებულ გეოპოლიტიკურ სივრცეს და ბევრად განსაზღვრავს შემდგომი დროის მხატვრულ ლიტერატურაში აღნიშნული საკითხის რეპრეზენტაციის ფორმასა და

შინაარსს. მოქმედების დრო და ადგილი, ისტორიული ჩარჩო პერსონაჟთა ქმედების, მათი ემოციური და რეცეფციული მახასიათებლების განმსაზღვრელია. ტექსტიდან ცხადია, რომ რუსული სამყარო მხოლოდ პოლიტიკურ-დიპლომატიურ ან სამეფო ოჯახის სიბრტყეზე არ იყო ცნობილი ქართლში. ახალგაზრდა დავით გურამიშვილისათვის, გარკვეული გეოგრაფიული ცოდნა-ორიენტირები რომ არსებობს და რუსეთი აღთქმულ ქვეყნად წარმოისახება, ამის მიზეზი, როგორც ჩანს, ვახტანგ მეექვსის რუსეთში ექვსწლიანი დევნილობა და უცხო, შორეული და ბუნდოვანი, მაგრამ ქართველებისთვის მაინც გარკვეულწილად იმედის მომცემი ქრისტიანული რუსეთია. ვფიქრობთ, ქართულ-რუსული პოლიტიკური ურთიერთობების ამსახველი ისტორიების მოხმობა სხვა განსაცდელთა გვერდით, ე.წ. „ქართლის ჭირის“ კონტექსტში, უკვე გამოკვეთს ავტორისეულ პოზიციას. საკითხთა და მოვლენათა მშვიდგონებით კატეგორიით შეფასებას მოსდევს ბიბლიური ალუზია. გურამიშვილს რომ სადარდებლად გახდომია ვახტანგ მეფის მომხრეობა, სხვა ადგილიდანაც ჩანს: ვახტანგისა და მისი ამაღლის ყარბობა და უკეთესი ბედის ძიება ტრაგიკულად სრულდება. გურამიშვილი განსაცდელს ბიბლიური ალუზიით გადმოგვცემს: „ქარი ქრის და აფრა გაშლით ვარ ხომალდით ზღვას შერთული“ [87. 491], „ვითა გოდოლთ მშენებელნი გავხდით ენა შერეულნი“ [95. 547].

„მეფის ვახტანგის ამბავი“ „დავითიანისა“ და ზოგიერთი ისტორიული წყაროს მიხედვით. „დავითიანის“ მიხედვით. ქართულ-რუსული ურთიერთობების ყველაზე მასშტაბური და აქტიური პერსონა ვახტანგ მეექვსეა. მეფის პოლიტიკური საქმიანობის შეფასებისას პოეტიკური ობიექტურობას არასოდეს კარგავს და ძალიან ემოციური, პირდაპირი და ტემპერამენტის კაცი მემატანის მიუკერძოებლობითა და ჰაგიოგრაფოსის სიმშვიდე-თავშეკავებით მოგვითხრობს „მეფის ვახტანგის ამბავს“. დავით გურამიშვილის მიზანი, ჩანაფიქრი ერთია - წინასწარმეტყველური ხედვით განმსჭვალულმა შემოიკრიბოს მკითხველი, მსმენელი და ფიქრით, განსჯით, გრძნობად-ემოციური პათოსით გააერთიანოს მამულის, ქვეყნის დაკარგვით გამოწვეული დიდი ტკივილის წიაღში: „აწ დავიწყო თქმა მართლისა, მომსმენელო შემოკრებით.../მოვიტიროთ ჩვენ სამკვიდრო თავში ხელის შემოკრებით,/ვით დავკარგეთ ჩვენ ქვეყანა ჩვენდა გარემემო მტრებით“ [40. 181]. აღსანიშნავია, რომ ვახტანგ მეფის „არაკი“/ამბავი, რომელიც „დავითიანის“ ერთ-ერთი მთავარი, მასშტაბური თემაა, ყველაზე ვრცლად, სრულყოფილად მეფის ნამოდგაწარიდან სწორედ ქართულ-რუსულ პოლიტიკასთან დაკავშირებულ ფაქტებსა და განცდა-ემოციებს წარმოაჩენს, როგორც ერთ-ერთ მნიშვნელოვან დასტურს იმისა, „ვით დავკარგეთ ჩვენ ქვეყანა“.

დავით გურამიშვილი არა მხოლოდ ფაქტობრივი მასალის ინტერპრეტირებისას იცავს ობიექტურობას, არამედ ცალკეული ლექსიკური ერთეულების მოხმობისასაც ზუსტი და შეუმცდარია. სამეცნიერო ლიტერატურაში შესწავლილია „დავითიანში“ სამოხელეო-პოლიტიკური ტერმინების „ხელმწიფისა“ და „მეფის“ მოხმობის წესი.

გურამიშვილი შუასაუკუნეების ცნობიერების მატარებელია და მისთვისაც ეროვნულობის, მამულის იდეა პერსონიფიცირებულია მეფის სახეში: „სამწყსოს უმწყესოდ მავალსა შემჭამს ტურა და მელია“ (94;539). „დავითიანით“ ცხადია, რომ გურამიშვილი ქართულ-რუსული პოლიტიკური მარცხის ტვირთს ვახტანგ მეექვსეს აკისრებს და არა პეტრე პირველს, ხოლო ამ

უკანასკნელს თავისი სახელმწიფოს ინტერესებიდან გამომდინარე განსჯის და აფასებს. სახეზეა გულწრფელი აღფრთოვანება, პეტრე პირველის კულტურულ-პოლიტიკური აღმშენებლობითა და სტრატეგიული საქმიანობით განსაზღვრული.

ქართულ-რუსული პოლიტიკური ურთიერთობების განსაზღვრა-შეფასებისას, ავტორისთვის, როგორც არგუმენტი, მნიშვნელოვანია სიმრავლის ფაქტორიც. ვახტანგის პოლიტიკური გადაწყვეტილების მოწინააღმდეგენი რიცხოვნობიდანაც აღემატებიან მომხრეებს. მართალია, იმპერატორი 2-3 ათასი მეომრით გადასახლების შესაძლებლობას სთავაზობდა ვახტანგს, მაგრამ ვახტანგი შედარებით მცირერიცხოვანი, 1200 კაციანი ამალით წავიდა რუსეთში, რომელთაგან უმრავლესობა სამხედრო სამსახურისთვის გამოუსადეგარი იყო. ეს ფაქტი, შესაძლოა, იმაზეც მეტყველებდეს, რომ ვახტანგის გადაწყვეტილებას ბევრი მომხრე არ ჰყოლია საქართველოში და იმთავითვე სათუოდ მიიჩნევდნენ მეფის პოლიტიკურ ორიენტაციას. ვახტანგს იდეალური მეფის ხატება-მსგავსებისგან, რაც საისტორიო მწერლობის ტრადიციით „დავითიანშიც“ დავით წინასწარმეტყველით არის გაშუალებული, ბევრი რამ აშორებს. მეფე, ისე როგორც ქვეყანა და ადამიანი, ღვთისაგან გაუცხოებული, პირველხატს განშორებულია. დავით გურამიშვილის სიმბოლურ ქმედებად შეიძლება გავიაზროთ მირიანისათვის წიგნის გადაცემის ეპიზოდი. შეიძლება ითქვას, რომ „დავითიანი“ დავით გურამიშვილისაგან ქართული სამეფო სახლისათვის, კერძოდ, მირიან ბატონიშვილისთვის მირთმეული პირადი ძღვენიცაა, ქვეყნის ხსნის იმედად შეწირული. ამგვარი განაზრების საფუძველზე მეფის არაკი/იგავი ესქატოლოგიური მომავლის აზრით განიმსჭვალება, ტრანსცენდენტური შინაარსის მატარებელი ხდება.

მეფის, ქვეყნისა და დავით გურამიშვილის არჩევანი - „სწორეთ იმ გზაზედ წავიდნენ, საითაც იყო სნებაო“. პოემის მიხედვით დაპირისპირება და მოურიგებლობა ქრისტიანულ რუსეთთან ჯერაც გამოუთქმელი, გაუცნობიერებელი, არაფორმულირებული კონფლიქტის კვალს ატარებდა და მხოლოდ მშვიდვიერი განცდა-ვნებების სიბრტყეზე აღიქმებოდა. ქრისტიანული მრწამსის სათუო ერთგულების მქონე მეფის მოიმედებამ ვახტანგ მეექვსეს იმედგაცრუებისა და სასოწარკვეთის გარდა სხვა არაფერი მოუტანა. ჭირის, ხელმოცარულობის, სირცხვილის, სინანულის მიზეზი მეფის მოთქმასა და ღალატისში პერსონიფიცირებულ სახეს არ იღებს, ყველაფერი წუთისოფლის სიმუხთლე-წარმავლობას ბრალდება.

რუსეთისადმი, როგორც ძლიერი და საიმედო პარტნიორისადმი კეთილგანწყობა, პეტრე პირველის მფარველობის იმედი, მთელს ისლამურ სამყაროსთან დაპირისპირებს მეფეს. ვახტანგი მაჰმადიანთა ტყვეობას რუსეთის ნებაყოფლობით ტყვეობას ამჯობინებს. მოგვიანებით, ლეკთაგან თავდახსნილი, გზაჯვარედინზე მდგარი გურამიშვილიც, მეფის მსგავსად, რუსეთის „სასარგებლოდ“ აკეთებს არჩევანს. იდენტურია ბაქარის არჩევანიც - „ისა სჯობს, მოსკოვს წავიდეთ წყნარად, ნებივრად რებითა; იქით ვიცხოვროთ, ვით უწინ ვსცხოვრებდით ჩვენის კრებითა, / ჯავრს დაივიწყებთ, ოდესაც ხელმწიფეს შაყერებითა“ [92. 528]. ამ სტრიქონში იკვეთება ვახტანგ მეექვსის რუსთ ხელმწიფით ჩანაცვლების ტრაგიკული ტენდენცია. და ამ არჩევანის ტრაგიზმს იწვნივს თითოეული მათგანი. ვახტანგ მეფის გოდება, „დაქცეული ოჯახისა“ და „წახდენილი ქვეყნის“ ხატება რუსული მმართველობისადმი დიდი

დაეჭვებისა და სკეფსისის გამომხატველია. ისტორიული წყაროებიდან ცნობილია, რომ გარდაცვალებამდე 1 წლით ადრე ბაქარ ბატონიშვილი ისევ თხოვნით მიმართავს იმპერატრიცა ელისაბედს: „ნება მომეცით წავიდე საქართველოში, ეგების ქართლში გავმეფდეთ“. ქართველ უფლისწულთა, ზოგადად, ქართული სამეფო კარის ტრაგიკული მომავლის წინასახედ შეიძლება მივიჩნიოთ ბაქარი, ვის ბედს შემდეგშიც არაერთი უფლისწული გაიზიარებს. დაპირებების მიუხედავად, არც 1801 წელს ალექსანდრე პირველის მეფედ კურთხევის ცერემონიალზე საგანგებოდ მიპატიჟებულ ბატონიშვილებს - გიორგი XII-ის შვილებს - იოანეს, ბაგრატსა და მიხეილს - ღირსებით საქართველოში დაბრუნება.

ვახტანგის გარდაცვალების შემდეგ ზოგადქართულ, ზოგადეროვნულ სატკივართან ერთად მძაფრდება გურამიშვილის პიროვნული, მენტალური პრობლემები, მასაც დევნიან, უარყოფენ და ღალატობენ. რუსეთის არმიის სამსახურში გატარებული 22 წლის შესახებ სიტყვაძუნწად, თავშეკავებით, მაგრამ მისთვის ჩვეული ემოციითა და გამომსახველობით გვესაუბრება გურამიშვილი. ჩანს, განსაცდელი დიდი გადაუტანია, რაზეც, „დავითიანსა“, თანადროულ ისტორიულ ლიტერატურულ და დოკუმენტურ წყაროებზე დაყრდნობით, დეტალურად ვსაუბრობთ დასახელებულ თავში (დოკუმენტური მასალა უხვად აქვს მოხმობილი ს. ყუბანეიშვილს წიგნში „დავით გურამიშვილი ქართველ ჰუსართა პოლკში“). არა მხოლოდ ქართულ-რუსული, არამედ აღმოსავლურ სამყაროსთან პოლიტიკური ურთიერთობის ანალიზისას, გურამიშვილი დაასკვნის, რომ ქართლის მთავარი მტერი, ანტაგონისტი, მოწინააღმდეგე თავად ქართველია - „ვახელების აღმა ხნული ქართველებმა დაღმა ფარცხეს“ [40.1820], „ძმამ ძმას სახრე გარდუჭირა, მტერთ კობალი თავში დასცხეს“ [41.182], „რაც მოგახსენე, მოგვგვარა ჩვენ ერთმანეთის ბრძოლამა!“ [61. 323], შესაბამისად, ქართულ-რუსული პოლიტიკური მარცხის მიზეზთა შეფასებისას გურამიშვილი ზოგადქართულ ფენომენსაც ითვალისწინებს [38.164-165-166] და ამასთანავე, მეფის, მისი ძისა და უახლოესი გარემოცვის პოლიტიკურ უმწიფრობასა და პიროვნულ ნაკლოვანებასაც. ძმათა შორის შუღლისა და გაუტანლობის იპოდოგმურ-პარადოგმული სახეა ძველი აღთქმისეული კაენისა და აბელის ისტორია.

I.3. დატყვევებული ქვეყანა და კულტურა პრეკოლონიური ხანაში

და ტოტალიტარული დისკურსი

„სახელმწიფოსა რჯულით ერთობა არარას არგებს...“ (ზარათაშვილი, 1979: 91). „დავითიანის“ მიხედვით სახელმწიფოებრივ-პოლიტიკური, სარწმუნოებრივ-კულტურული დრო-სივრცული ორიენტირი ჩრდილოეთისკენ მიემართება. სამი არჩევანიდან - ირანი, ოსმალეთი, რუსეთი - ვახტანგ მეექვსის არჩევანთან დაკავშირებით ვახუშტი ბატონიშვილი წერს: „...განუტევნა ყოველნი და აღირჩია რუსთა მეფე, რამეთუ ჰგონებდა განთავისუფლებასა ეკლესიათასა და ძალსა ქრისტიანობისა“ [ვახუშტი ბატონიშვილი, 1973: 499]. ერთმორწმუნე რუსეთი ქართველთათვის თავიდან მაინც, თავისუფლების, ძალმოსილებისა და ხსნის სიმბოლოდ ჩანდა. [ეს განწყობაა გადმოცემული ოტია ფავლენიშვილის „ვახტანგთანშიც“. პეტრე პირველის

საფლავთან მგლოვიარე ვახტანგის, ბაქარისა და სვიმონის (ვახტანგის ძმა) დარდებს//მოთქმას ასე გადმოგვცემს ავტორი: „რად ჩაგვყარე ჯოჯოხეთსა, სად უშრეტი კუპრი დულსა“ (174, 3), „დავრჩით ვით, ზღვისა ღელვასა ნავი დასათქმელად მზრუნველი“ (176, 2).] ვახტანგ მეფის გოდება, „დაქცეული ოჯახისა“ და „წახდენილი ქვეყნის“ ხატება რუსული მმართველობისადმი დიდი დაქცევის, სკეფსისის გამომხატველია - სარწმუნოებრივ ერთობა ვერ გახდა სახელმწიფოთა შორის მენტალური, იდეური ერთობის, პოლიტიკური ურთიერთთანამშრომლობის საფუძველი. დარუბანდის ექსპედიციის (1737 წ.) ჩაშლის შემდეგ პერსონაჟთა მხრიდან სოფლის სამდურავი ისმის, უბედობას თითქოს რეალური ადრესატი არ ჰყავს - ყველაფრის მიზეზი ისევ ცრუ სოფელია. „დავითიანში“ მოვლენების, პრობლემების რეპრეზენტაციას პრობლემათა აღქმა, შემდეგ კი რეფლექსია მოჰყვება. რუსეთის, როგორც დამპყრობლის სახე თავისი ეთნოფსიქოლოგიური, მენტალური მახასიათებლებით ჯერ ისე მკვეთრი არ არის, როგორც სხვა დამპყრობელი ქვეყნების - ირანისა და ოსმალეთის, თუმცა, თავისი იმპერიალისტური ზრახვებით, რუსეთი უკვე გაიგივებულია ირანსა და ოსმალეთთან. რუსეთის ქვეშევრდომობის მოწინააღმდეგენი ასე აფასებენ მეფის გადაწყვეტილებას: „მესამე კიდევ მოიბა, ორი საბელი თავს ება. / სამი ვეშაპი ერთს ლომსა აწ ვითარ მოეთავსება“?! [45. 213]. მტრის, დამპყრობლის ხატებას, რომელთანაც საუკუნეების გამოცდილებით გაიგივებულია სპარსეთი და ოსმალეთი, „დავითიანის“ მიხედვით უერთდება რუსეთი „მესამე საბლის“, „მესამე ვეშაპის“ სახე-ხატებით. „რუსეთის პრეკოლონიური მარკერი „დავითიანის“ მიხედვით ორი სახე-ხატით განისაზღვრება: ჩრდილო//ჩრდილეთი//ჩრდილოეთი და ვეშაპი//გველეშაპი (ვეშაპი ბოროტების და ცოდვის სიმბოლო)“ [კილანავა, 2013: 3].

საზოგადოების გარკვეული ნაწილის წარმოდგენა რუსეთის, როგორც მხსნელის შესახებ, „დავითიანში“ უკვე მხატვრულად ფორმულირებულ სახეს იღებს. ქრისტიანული სარწმუნოება, მასთან დაკავშირებული რიტუალები და ატრიბუტიკა, მედიევალური მსოფლმხედველობის თანახმად, არის ადამიანისა და ქვეყნის ხსნის საფუძველი. ტყვეობიდან გაპარული, უნუგეშოდქმნილი გურამიშვილისთვის საყდრის ხილვა, ზარების რეკვა, პირჯვრის წერა ერთობის, უცხოობისა და შიშის ძლევის, აღიარება/თაყვანების საფუძველი ხდება.

ისლამური ქვეყნების გარემოცვაში მყოფი საქართველო ქრისტიანობას აღიქვამდა, როგორც მარკერს. „დავითიანით“ დასტურდება, რომ პოლიტიკურ ასპარეზზე ქრისტიანული რუსეთის გამოჩენამ ქართველთა ცნობიერებაში შუა საუკუნეებით განმტკიცებული აზრი კიდევ უფრო გაამყარა. იგი ხდება ნაციონალური დისკურსის თემა, როგორც სახელმწიფოებრივ, ისე პიროვნულ-ინდივიდუალურ სიბრტყეზე (ტყვეობიდან თავდაღწეულ გურამიშვილს ჯვრის ხილვამ უკიდევანო სიხარული მოჰგვარა, არც ერთი „ყაზახის“ მამაშვილური მზრუნველობა ავიწყდება). შეხედულება, რომ რწმენითი, რელიგიურ-რიტუალური ერთობა შეიძლება გახდეს სახელმწიფოთა პოლიტიკური ერთობის, ძმობის, მსახურებისა და თანაგანცდის უპირობო საფუძველი, ნაიჯური და დროგადასული აღმოჩნდა. ადამიანთა პიროვნული კეთილგანწყობა - გურამიშვილს აქვს ამის გამოცდილება: „როგორც რომ ერთმან ყაზახმან მე მაშინ მამიარაო,/ როცა რომ მყვანდა, მივლიდა მეტს მამაჩემი არაო“ [85. 473] ან „წყალს გამიყვანეს ნავითა, საყდარში შემიყვანესო,/ დამაწერინეს პირჯვარი, ხატებსა მათაყვანესო“ [85. 474], - ვერ ცვლის, არ პასუხობს ახალ გეოპოლიტიკურ და სოციოკულტურულ რეალობასა და მოთხოვნებს.

მოსაზრება, რომელიც ჯერ კიდევ იოანე საბანისძემ შემდეგ კი - ათონელმა მამებმა აქციეს ლიტერატურული დისკურსის თემად აქტუალობას არც დავით გურამიშვილის ეპოქაში კარგავს. მაგრამ ეს ისტორიული გამოცდილება ხსნის გზად ვერ იქცა ქართველთათვის.

აღმოსავლური, ისლამური სახელმწიფოების მმართველობით თავმოებურებული ქვეყანა ორიენტირს ერთმორწმუნე, კულტურულად და სტრატეგიულად განვითარებული უცხო ქვეყნისკენ იღებს. ისტორიული და ლიტერატურული წყაროებით დასტურდება, რომ რუსეთის მფარველობის მომხრეთა ერთ-ერთი ყველაზე მძლავრი და შეუვალი სიმტკიცის არგუმენტი სწორედ რუსეთის ერთმორწმუნეობა იყო. დავით გურამიშვილის „დავითიანში“ აღწერილი ქართულ-რუსული ურთიერთობა იმ ზოგადი მახასიათებლებით, სტერეოტიპებით წარმოჩნდება, რაც არც მანამდე და არც შემდეგ უცხო არ ყოფილა ქვეყნისათვის. მენტალური, ეთნო-ფსიქოლოგიური, კულტურული დაპირისპირება, რა თქმა უნდა, განსაზღვრავდა კიდევ პრობლემათა იმ ფართო სპექტრს, რომელთაც, სამწუხაროდ, დღესაც არ დაუკარგავს აქტუალობა. შეიძლება ითქვას, რომ დავით გურამიშვილმა, პირველმა მხატვრული სიტყვიერების ისტორიაში, შეუმცდარად განსაზღვრა მოსალოდნელი საფრთხე. „ქართლის ჭირთან“ ქრონოლოგიურად, თემატურად, სიტუაციური თვალსაზრისით ახლო მდგომი ნაწარმოები, რომელიც ქართულ-რუსული ურთიერთობების ყველაზე მასშტაბურ რეფლექსიას წარმოადგენს, ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ბედი ქართლისაა“. აღსანიშნავია ის, რომ გურამიშვილის „ქართლის ჭირი“ და ბარათაშვილის „ბედი ქართლისა“ ქართველთა ცნობიერებაში აყალიბებენ მყარად ფორმულირებულ სახე-ხატებსა და არგუმენტებს რუსეთის მფარველობაში შესვლის მოსურნეთა და მოწინააღმდეგეთათვის. საგულისხმოა, რომ გურამიშვილის მიერ აქცენტირებული თემები და მასთან დაკავშირებული განცდა-ვნებები დიდწილად თანხვედრა ისტორიულ წყაროებში დადასტურებულ მონაცემებს. მისი შფოთვა, ეჭვი და მოსალოდნელი საფრთხის წინასწარგანწყობა საუკუნეებს სწვდება. ამასვე ადასტურებს ვაჟა-ფშაველას მიმართვა გურამიშვილისადმი: „შენის ცრემლებით მოვხარშე / ჩემი გრძნობების ფაფაო“ [ვაჟა-ფშაველა, 1970: 122].

გარკვეული დრო, ისტორიული და ლიტერატურული გამოცდილება გახდა სჭირო იმისთვის, რომ უარეყოთ ამგვარი შემწყნარებლური პოზიცია და კომპრომისული არგუმენტები. მხატვრულ ტექსტში ასახული ისტორიული ფაქტები და მოვლენები, დავით გურამიშვილის შემოქმედებითი პრინციპის შესაბამისად, ბიბლიური, ტრანსცენდენტური დრო-სივრცული წარმოდგენების თვალსაზრისით გაიზარდა. ამ განსაცდელის ილუსტრირებაც ბიბლიური იონას მოგზაურობის ალუზიას: „ახლა რა ვქნა, სად წავიდე გზა შემექნა დახლართული, / ქარი ქრის და აფრა გაშლით ვარ ხომალდით ზღვას შერთული“ [87. 491]. ეს რყევა და ტალღები სიმბოლური გამოხატულებაა შფოთის, განსაცდელის, სასოწარკვეთის. 61-ე ფსალმუნის მე-2 მუხლი საგანგებოდ მიგვანიშნებს, რომ ადამიანის სიმტკიცისა და ურყეობის საფუძველი ღმერთისადმი მორჩილებაა. ბასილი დიდის აზრით, ფსალმუნის ავტორი მღელვარებას კაცობრივ თვისებად აღიარებს... ვიდრე ჩვენ მცირედ ვცოდავთ, მსუბუქად ვირხევით, ვითარცა მცენარენი ნიავეთაგან, ხოლო როცა ჩვენი უკეთური საქმეები უფრო მრავალრიცხოვანი და სერიოზული ხდება, ცოდვების ზრდის შესაბამისად, ჩვენი მღელვარებაც ძლიერდება. ამ დროს ერთნი ძლიერად ირყევიან, ხოლო მეორენი ძირიანად ამოგლეჯილნი ემხოებიან [წმ. ბასილი დიდი, 2010: 145].

დავით გურამიშვილის სოფლის ზღვათაებრ მდელვარებაც ცოდვათა გამოვლენის დასტურადაა მიჩნეული. ქართველთა ურწმუნოების გამოსახატად იოანე საბანისძეც ფსალმუნისეულ ალუზიას მოიხმობს: „ირყევან ვითარცა ლერწამნი ქარისაგან ძლიერისა აღძრულნი“ [საბანისძე, 2005: 1054].

უპატრონოდ დარჩენილ ქართველთ ახალი „პატრონი“ გამოუჩნდება. გურამიშვილის ცხოვრებაშიც იწყება „დაკარგულობისა“ და „დაბაწრულობის“, ანუ ტყვეობის ახალი ეტაპი, „ორთა უფალთა მონების“ ტრაგედია: რუსთ ხელმწიფისთვის მირთმეულ არზასა და ნებაყოფლობით მონობის გამოთხოვას [99. 575] ირანელთა და ოსმალოთა ინტერესებისთვის ბრძოლას ახლა რუსეთის ინტერესისთვის ბრძოლა ენაცვლება. ქართველ მეფეებზე ზედამდგომლობის, მათი ძალისა და ნიჭის გამოყენების ტრადიციას მე-18 საუკუნიდან წარმატებით იმემკვიდრებენ რუსთა ხელმწიფენი. დავით გურამიშვილის ჯაბადარბაშობაც სიმულაკრი აღმოჩნდება. იარაღი, რომელსაც მეფის განჩინებით ყიდულობდა და იცავდა გურამიშვილი (1734 წლის 18 ივნისს დავით გურამიშვილმა ტულის ქარხანაში ბითუმად იყიდა იარაღი [კოსარიკი, 1957: 12] - არ გაცვეთილა ქართული სახელმწიფოს ინტერესთა სამსახურში. ქართველ ჰუსართა ასეული, რომლის ერთი მამაცი მეომარი გურამიშვილიცაა, ათეული წლის განმავლობაში ამ იარაღით რუსული სახელმწიფოს ინტერესებს ემსახურებოდა.

„მაკვეხებ ფერად საცმელთა, ოქროსა, ვერცხლის ღილებსა“. „დავითიანში“ ყალიბდება გარკვეული პრეკოლონიური მარკერები, რაც შემდგომი დროის კოლონიური ყოფის სახე-ხატებისა და წარმოდგენების საფუძველი ხდება. საინტერესოა პასუხი კითხვაზე, სიცოცხლის მიწურულსაც, გურამიშვილის ავტობიოგრაფია რატომ ასოცირდება, მართალია, უკვე გაცვეთილ, ეპოლეტებაყრილ, მაგრამ მაინც რუსულ მუნდირთან? ამ კითხვას პასუხი მე-3 წიგნში - „გოდება დავითისა, საწუთოს სოფლის გამო ტირილი“ - ეძებნება. დავით გურამიშვილის მხატვრული განსახოვნებისთვის უცხოა საკითხთა და მოვლენათა პერსონალებიდან გამომდინარე შეფასება, უკეთურება-სიმუხთლენი ცრუ, წუთი და წარმავალი სოფლის კანონზომიერებად ცხადდება. შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ქართულ-რუსული პოლიტიკური ურთიერთობების ტრაგიკული შედეგი - უცხოთა ომებში ამო დამაშვრალობის სიმძიმე იკითხება სტრიქონებში: „მაკვეხებ ფერად საცმელთა, ოქროსა, ვერცხლის ღილებსა;/აწ დაგდგომია თვალები, შეუჭამია მღილებსა;/სულ დაგლეჯილა, გამცვდარა, გვანან ძალთ დაღერღილებსა“ [157. 19]. ეს დაბეჭდილი, გამცვდარი სამოსი მძიმე, ამოდ დამაშვრალი ცხოვრების სახე-ხატია ვიზუალურად ინტერპრეტირებული გურამიშვილისეულ ავტობიოგრაფიაში.

„დავითიანის“ მხატვრული განსახოვნების პრინციპიდან გამომდინარე ბიბლიური იოსების მსგავსად დავით გურამიშვილისთვისაც სამოსელი ცხოვრებისეული ცვლილებებისა და სულიერი მდგომარეობის ტეხილების გამოხატველია. ტრაგიზმს, რომელიც აღმოსავლურ სამოსში გამოიხატებოდა მეფე-დიდებულთა პორტრეტებს ახლავს თან, ჯერ გურამიშვილის ავტობიოგრაფიაში, შემდეგ კი მე-19 საუკუნეში რუსულ სამოსში თავმოქმედდნენ მზირალ ქართველ ჩინოსანთა და სამხედროთა გამოსახულებანიც იტევს. ჩანს, უცხოთა ომებში დამაშვრალ ქართველთ, ეროვნული იდენტობის ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან გამოხატულებად სწორედ ქართული ფორმადა შემორჩენოდათ.

ქართველ ჰუსართა ასეულში გაერთიანებულთ, უცხო ქვეყნის ხიზანთ, უმეფოდ დარჩენილთ, მოსალოდნელი ეროვნული საფრთხის შიშით, სენატისგან მოუთხოვიათ და პირობაც მიუღიათ - მუნდირი და ამუნიცია ყოველთვის ჩვენი, ქართული უნდა გვქონდესო. მაგრამ სულ მალე სამხედრო კოლეგიისთვის თხოვნაცა და არგუმენტებიც ამაო აღმოჩენილა და 1743 წელს ქართული ფორმა და ამუნიცია აუკრძალავთ, მის ტარებაზე კი მკაცრი კონტროლი დაუწესებიათ [ყუბანეიშვილი, 1955: 74-75]. შუა საუკუნეების ცნობიერებაში ნაციონალურ სამოსის ტარება დაკავშირებული იყო ეროვნულ იდენტობასთან, ამ შემთხვევაშიც ქართული სამოსის ტარება საქართველოს უკავშირდებოდა და ადამიანის ცნობიერებაში საქართველოსთან დაკავშირებული ყველა დადებითი შთაბეჭდილებას ააქტიურებდა.

„დავითიანისა“ და დოკუმენტური წყაროების მიხედვით დგინდება, რომ ეპოქის პოლიტიკური დრო-სივრცული საზრისი სრულიად ცვლის „საკუთარის/მშობლიურისა“ და „უცხოს“ გაგებას - „სამხედრო სამსახურში შესვლისას ქართველმა ემიგრანტებმა ფიცი დადეს, რომ საზღვარგარეთ არ წავიდოდნენ. საზღვარგარეთად კი საქართველო იგულისხმებოდა...ფიცმიცემულ ქართველობას გზა მოეჭრა საქართველოში დაბრუნებისა“ [ლეონიძე, 1966: 550].

დატყვევებული კულტურა და ტოტალიტარული დისკურსი. პრეკოლონიური და კოლონიური მმართველობის ჟამს სრულიად ბუნებრივია საუბარი არა მხოლოდ პოლიტიკური, არამედ კულტურული კოლონიზების პროცესზეც [კილანავა, 2013: 7]. „კულტურული კოლონიზების“ სათავეებთან „დავითიანსაც“ მივყავართ. ერთგულებისა და თავდადების სანაცვლოდ რუსული სამეფო სახლი ქართულ ზეპურ საზოგადოებას უხვად, უშურველად სთავაზობდა კულტურულ-საგანმანათლებლო „პროექტებს“: „კარგი იყვის აღდგომასა მეფეთაგან მეჯლიშობა,/ ზმა, შაირი, გალობანი, ჩანგთ კვრა, მღერა, თამაშობა“ [85. 476] - ეს ქართული სამეფო კარის ცხოვრების წესია მოსკოვში. ვახტანგ მეექვსის მიერ 1730 წელს დაწერილ ლექსს „კაემანი“ ამგვარი მინაწერი აქვს - „მოცალებობასა შინა მყოფსა ჭმუნვა-ნაღვლის გასაქარვებლად იწერების საქართველოს მეფის ვახტანგის მიერ დიდსა ქალაქსა მოსკოვსა შინა, წელსა 1730“. რუსული, ისე როგორც სპარსული მმართველობის პირობებში, კულტურა ისევეა ტყვედქმნილი, დაქვემდებარებული, როგორც ქვეყნის პოლიტიკური და სახელმწიფოებრივი ცხოვრება. „რუსეთში, სადაც, მეჩვიდმეტე საუკუნიდან მოყოლებული, ისტორიული ჩარხის ტრიალი შეუჩერებლივ მიერეკება ცხოველმყოფელ კულტურულ ძალებს, რომელნიც ინტენსიურად მომუშავე და პროდუქტიულად ნაყოფიერ სკოლას ქმნიან იქ“ [კეკელიძე, 1981: 315]. 1200 კაცი, ქართლის ინტელექტუალური და ზნეობრივი პოტენციალი, რომელიც ვახტანგ მეექვსესთან ერთად მიემართება საქართველოდან, ჭეშმარიტად არის ვახტანგ მეექვსის პოლიტიკური საყრდენი და კულტურულ-საგანმანათლებლო ცხოვრების შემოქმედი. მეორე მხრივ, ეს საყრდენი, მტრის მიზანმიმართული მოქმედებებით, ქართლს გამოეცალა. ნაშრომში დასაბუთებულია, რომ დაძაბული გეოპოლიტიკური და უარყოფილი რელიგიურ-სარწმუნოებრივი მრწამსის პირობებში ტირილი, ვაება, გამძაფრებული ლირიკული ლაღადისი მძლავრობს ბიბლიური ტექსტებშიც, საიდანაც იგი იმემკვიდრა მხატვრულმა სიტყვიერებამაც. განსაცდელის ჟამი პოეტური რეცეფციების დროა, ბევრის მნახველ-განმცდელი გურამიშვილი ახლა პოეზიით უნდა გამკლავებოდა ადამიანურ, პირად თუ საქვეყნო ჭირს/განსაცდელს -

მენტალური და ფიზიკური მტრობა-შევიწროების დაუსრულებელ სირთულეებს. სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ XVIII საუკუნეებში „პოლიტიკურად უუფლებო ქვეყანაში ინდივიდუალური და კოლექტიური იდენტობების ჩამომყალიბებელი მედიის ფუნქცია მთლიანად იკისრა სიტყვიერმა კულტურამ“ [კილანავა, 2013: 6].

ჩვენი კვლევის მიზანია, პასუხი გავცეთ კითხვებს: საბჭოთა იდეოლოგიის მძვინვარებისა და წნეხის პირობებში, როცა ნაციონალიზმი მიიჩნეოდა წარსულის გაუმართლებელ რეციდივად, როგორ აქცენტირდებოდა სამეცნიერო ლიტერატურაში „დავითიანში“ თავჩენილი პიროვნული და ეროვნული განსაცდელი? როგორაა ასახული „დავითიანში“ პრეკოლონიური ხანის პოლიტიკური და სოციოკულტურული ვითარება და როგორია მისი რეცეფცია საბჭოთა პერიოდის მეცნიერებაში? რამდენადაა აქცენტირებული სამეცნიერო ლიტერატურაში „დავითიანში“ ვერბალიზებული ისტორიული და კულტურული ტრავმები? საბჭოთა იდეოლოგიის მიერ მკაცრი კონტროლის პირობებში, გაიაზრებოდა თუ არა, სხვადასხვა ლიტერატურულ წყაროსა და უხვი საარქივო მასალის საფუძველზე, „დავითიანში“ აღწერილი ქართულ, რუსულ და უკრაინულ სამყაროთა შორის არსებული პოლიტიკური და სოციოკულტურული მიმართებები? რა მოდელებსა და მარკერებს გვთავაზობდა საბჭოთა ლიტერატურათმცოდნეობა „დავითიანის“ ანალიზისას? სამი ერის ერთობისა და ძმობის სიმბოლოდ დავით გურამიშვილის სახელდება რეალობა იყო თუ საბჭოური მითი? როგორ ინტერპრეტირდებოდა დავით გურამიშვილის მხატვრული სახე საბჭოთა პერიოდის ქართულ, რუსულ და უკრაინულ ხელოვნებაში?

პეტერბურგში საჩივარს საჩივარზე აგზავნიდნენ, რომ ქართველი ჰუსარები პოლტავშინიდან სადმე შორს, ორენბურგის ტრამალებში გადაესახლებინათ. უკრაინელთა მხრიდან სიძულვილსა და ნაცვალგებას ვერც გურამიშვილი გადაურჩა. ეს მტრული დამოკიდებულება - რბევა, სახლ-კარის გაჩანაგება - 1760 წელს შინ დაბრუნებულს აოხრებული დახვდება სახლ-კარი (100; 580. 101; 588) - შიშის, საფრთხისა და უნდობლობის განცდა სიცოცხლის ბოლომდე არ ტოვებდა გურამიშვილს, მირიან ბატონიშვილისადმი მიწერილი არზა ამას ადასტურებს [კეკელიძე, 1955: 288]. არადა დიდი დრო და გარჯა დასჭირდა გურამიშვილს, რომ პიროვნული, ბუნებითი ღირსებების კვალობაზე უკრაინელთა კეთილგანწყობა მოეპოვებინა - ადგილობრივი საჭიროებების გათვალისწინებით შეიმუშავა წისქვილისა და სარწყავის გეგმა. სავარაუდოდ, ამ და სხვა დამსახურების სანაცვლოდ „დაუვიწყეს“ გურამიშვილს რუსეთის არმიაში სამსახური.

როგორია შიდა სიუჟეტური ანუ ნაწარმოების წაკითხვის დრო? საბჭოთა იდეოლოგიის მიერ მკაცრი კონტროლის პირობებში შეისწავლებოდა ტექსტის ისტორიულ-ფილოლოგიური, მხატვრულ-ესთეტიკური, სარწმუნოებრივ-მსოფლმხედველობრივი საკითხები, მაგრამ არა „დავითიანში“ აღწერილი რუსულ-ქართული პრეკოლონიური ხანის პოლიტიკური და სოციოკულტურული ვითარება. „დავითიანში“ ასახული პიროვნული და ეროვნული განსაცდელი, საქართველოსა და რუსეთს შორის არსებული მძაფრი დაპირისპირება, ნაწარმოებში ასახული ისტორიული და კულტურული ტრავმები ან შეფარულადაა გადმოცემული, ან საერთოდ არ აქცენტირდება. ქართლის ჭირის მიზეზად შიდა დაპირისპირება

და გარეშე მტერთა - ოსმალეთი/სპარსეთი - შემოსევები სახელიდება. მე-20 საუკუნის ხელოვანთა (კინო, ლიტერატურა, ფერწერა, ქანდაკება) მიერ შექმნილ წარმოსახვით პორტრეტს პოეტისა - ვიზუალურსა თუ ტექსტუალურს, უმეტეს შემთხვევაში, ეპოქის სულისკვეთება განსაზღვრავდა. სოციალისტური რეალიზმის პათისითაა შთაგონებული ი. თუმანიშვილისა და ნ. სანიშვილის კინოფილმი „დავით გურამიშვილი“ (გადაღებულია 1946 წელს; სცენარის ავტორი - ს.ჩიქოვანი). ს. ჩიქოვანის ლირიკულ პოემას „სიმღერა დავით გურამიშვილზე“. 1946 წელს მიენიჭა სტალინური პრემია და სხვ. ეს ნიმუშები ეპოქის იდეოლოგიური კონიუნქტურის გამომხატველი უფრო იყო, ვიდრე გურამიშვილის მსოფლხედვისა და შესაბამისად, საზეიმო, სრულყოფილი და იდეალურია. სრულიად განსხვავებული შინაარსის მატარებელია მერაბ ბერძენიშვილის სკულპტურა. იგი ჭეშმარიტად არის გამომხატველი დავით გურამიშვილის პიროვნული და შემოქმედებითი პათოსისა: „მე გავაკეთე არა მეომარი, მებრძოლი დიდებული, რომლის მსგავსნი მრავალნი იყვნენ მის გვერდით და უკვალოდ გაქრნენ, არამედ სულის ადამიანი“.

II თავი ავტობიოგრაფიული ნარატივი და მისი დრო-სივრცული მოდელი

II.1. ავტობიოგრაფიული - სუბიექტურ/მშვინვიერი - დრო და სივრცე

„დავითიანის“ ავტობიოგრაფიული ნარატივი შეიცავს მონათხრობს როგორც დავით გურამიშვილის ფიზიკური, ისე მისი შინაგანი, სუბიექტური ცხოვრების, ფსიქიკური, მშვინვიერი აღქმა-წარმოდგენების შესახებ. საბოლოოდ, ქრისტიანული ანთროპოლოგიის თანახმად, ადამიანის ფიზიკური და მშვინვიერი არსებობის თავმოქცევა, გაერთიანება ხდება ადამიანის უმაღლეს, სულისმიერ მყოფობაში, რაც „დავითიანში“ ბიბლიური, ტრანსცენდენტური დრო-სივრცული კატეგორიის შემოტანით მიიღწევა. რამდენადაც პოეტის თავგადასავალი განუყოფელია ქართლის სამეფოს თავგადასავლისაგან, ამდენად, ფაქტუალური ბიოგრაფიული მონაცემები „ქართლის ჭირის“ კონტექსტში განვიხილეთ. აღნიშნულ თავში კი შევეცადეთ, წარმოგვეჩინა დავით გურამიშვილის - შემოქმედი-ავტორისა და დავით გურამიშვილი პერსონაჟის - სუბიექტური, ფსიქიკურ-მშვინვიერი დრო-სივრცული მახასიათებლები.

დავით გურამიშვილის თავგადასავალი ნიმუშია იმისა, თუ თვითაღზრდის, თვითშემეცნების საფუძველზე როგორ იქცევა „ ცოცხალი არსებიდან მცხოვრები არსება, ცხოვრების საზრისის დამამკვიდრებელ არსებად...“ [კიკნაძე, 2018: 11]. იწყებს რა პერსონაჟი არსებობას, ავლენს საკუთარ ნებას და იმეცნებს თავს, ხდება ისეთი, როგორადაც თავის თავს ქმნის, ეს მისი ეგზისტენციალური არჩევანია. დავით გურამიშვილი თავისი ცხოვრებით გადის

სულიერი, მორალური სრულყოფის გზას. „დავითიანში“ ისტორიული და ბიოგრაფიული ფაქტებისა და მოვლენების დრო-სივრცული ველის ჩანაცვლება ტრანსცენდენტური დრო-სივრცით ამ ფაქტზე მეტყველებს. „დავითიანის“ მე-2 წიგნში გადმოცემულია ღვთისადმი დავითის პიროვნული მიმართების გამომხატველი გრძნობა-აღქმანი, სულიერი ცხოვრების პერიპეტიები, უფლის შემწეობისა და მფარველობის ისტორიები, თემის სიმძიმესთან შეუთავსებელი სიმსუბუქითა და იუმორით, სახალხო მთქმელთათვის შესაფერი სილაღითა და უშუალობითაა გადმოცემული უფლის მონათხრობი ადამიანთა პირველცოდვის შესახებ, უფლის სასჯელი და წყალობანი, დავითის სინანული, თანაგანცდა პირველცოდვის სიმძიმისა, ღმრთისხატობის დაკარგვის მარადიული საფრთხის წინაშე მდგარი ადამიანის შიში და ძრწოლა. ავტორის აზრით, ბიბლიური, ავტობიოგრაფიული თუ ისტორიული ფაქტები და მოვლენები სულიერი, სიმბოლურ-ალეგორიული გააზრების გარეშე მხოლოდ ზღაპრობა და ამბავია; მარადიულ ღირებულებას კარგავს და კერძობითი მნიშვნელობის ფაქტებად აღიქმება; ისტორიის ქრონიკალურ ნაწილად იქცევა და არა ისტორიის საზრისად. დავით გურამიშვილი კი პიროვნული და ისტორიული საზრისის მიებას ესწრაფოდა.

მკითხველისთვის, ერთი შეხედვით, მყიფეა ზღვარი დავით გურამიშვილ-შემოქმედსა და დავით გურამიშვილი პერსონაჟ-ნარატორის დრო-სივრცეს შორის. მართალია, მთავარი გმირი და ავტორი იდენტური პირები არიან, მაგრამ გურამიშვილი-ავტორი სხვაობს გურამიშვილი-პერსონაჟისგან, იერარქიულად აღემატება და „მართავს“ მას. დავით გურამიშვილის ეგზისტენციალური დრო ადამიანის არსებობის, დანიშნულების, საზრისის შეცნობის დროა, შესაბამისად, თავს გადახდენილი ისტორიებიდან გურამიშვილი საგანგებოდ გამოარჩევს და მხატვრული განსახოვნების საგნად აქცევს სწორედ კონცეპტუალური დრო-სივრცული საზრისის გამომხატველ ამბებს, ისტორიებსა და მათთან დაკავშირებულ განცდა-წარმოდგენებს. „დავითიანში“ ავტორის მიერ პიროვნულ-ინდივიდუალური გამოცდილებისა და სუბიექტური განცდა-ვნებების (ფსიქიკური ანუ სამშვივლისეული დრო-სივრცე, იგივე პერცეფციული დრო-სივრცე) კვალობაზე აღქმული რეალური ფაქტები და მოვლენები ბიბლიური დრო-სივრცული პარადიგმების საფუძველზე განიხილება და ტრანსცენდენტურ დრო-სივრცულ საზრისთან მიმართებით ქმნის სრულიად ახალ დრო-სივრცულ განზომილებას. დავით გურამიშვილის ავტობიოგრაფიული მონათხრობში გურამიშვილი-პერსონაჟი სხვადასხვა კონტექსტით, მახასიათებლით წარმოჩნდება - იგია ადამიანი, ქართველი, ქრისტიანი, მეომარი, პოეტი, გამომგონებელი, მამა, შვილი, მწყემსი, მოძღვარი... პერსონაჟის მოქმედების სივრცე ღია ან დახურულია: მკვიდრი მამული, სახლი, ორმო, სასახლის კარი, ციხე, ბრძოლის ველი, ზღვა, გზა... მისი გადაადგილება დროსა და სივრცეში არის არა მექანიკური პროცესი, ინერციით მართული რამ, არამედ გზის ბიბლიური საზრისიდან გამომდინარე, თვითშემეცნების, სულიერი სრულყოფის საშუალება, რა დროსაც პერსონაჟი თანმიმდევრულად აყალიბებს თავის მოქალაქეობრივ და მსოფლმხედველობრივ პოზიციებს. იგი სულიერი ცხოვრების სახე-ხატია. გურამიშვილისთვის სივრცე არ არის მხოლოდ ტოპოგრაფია, იგი, უპირველესად, მორალური შინაარსის მატარებელი კოორდინატია. „დავითიანში“ სივრცე, ისევე როგორც დრო, დიქტომიური შინაარსისაა - რეალურია და წარმოსახვითი, განსაზღვრული და განუსაზღვრელი, შემოსაზღვრული და გახსნილი, საკუთარი და სხვისი... გურამიშვილის

ცხოვრებისეული გამოცდილების ეს მრავალფეროვნება ბუნებრივადაა მიზეზი მისი შინაგანი განცდების, ფსიქიკური, სამშვიინველისეული წარმოდგენების მრავალფეროვნებისა. მათი წინააღმდეგობრიობის, ამბივალენტურობის საბოლოო მოგვარება, სრულქმნა, ავტორის აზრით, შემოქმედებითი გზით ბიბლიურ მეტანარატივში, ტრანსცენდენტურ დრო-სივრცულ საზრისთან მიმართებითაა შესაძლებელი. სიკვდილის მოახლოების დამთრგუნველი შიში გურამიშვილთან საზრისს სძენს სიცოცხლეს, აქტიურდება შემოქმედებითი და სასიცოცხლო იმპულსები. გურამიშვილის აზრით, ადამიანმა ღვთის მიერ განჩინებულ დროს უნდა შესძინოს ეგზისტენციალური საზრისი, რაც სწავლითა და თვითშემეცნებითაა შესაძლებელი. ამასთანავე, დროს საზრისს სძენს, აშინაარსებს მოძრაობა. ქრისტიანული სწვლებით, სწავლა, ცოდნის მიღებაც მოძრაობასთან, გზასთანაა ასოცირებული: „წარვედით და ისწავეთ“ (მათე 9. 12). გურამიშვილი საქმის, მოქმედების კაცია. პიროვნული ესქატოლოგია, ძლევა წარმავალი დროისა, თავისუფალი ნებისა და არჩევანის საკითხი გურამიშვილის პერსონისა თუ პერსონაჟის არსებითი მახასიათებლებია. პიროვნების თვითშემეცნების კონცეპტი გურამიშვილთან უშუალოდაა დაკავშირებული ღმრთისშემეცნების საკითხთან.

რატომ შემოაქვს გურამიშვილს ავტობიოგრაფიული თხრობა? სამეცნიერო ლიტერატურაში შენიშნულია, რომ „ავტობიოგრაფიული მე ადამიანის პიროვნული განვითარების საფუძველს ქმნის - იგი ადამიანის სიცოცხლის რეგულირების მექანიზმია ... გამოწვევებთან მიმართებით კომპასის ფუნქციას ასრულებს: ადამიანს, პირველ რიგში, სოციალურ კონტექსტში ორიენტაციის საშუალებას აძლევს“ [ხვედელიძე, 2019: 2]. ცნობილია, რომ დროისა და სივრცის ცნებას განსაზღვრავს, აშინაარსიანებს, საზრისს სძენს სუბიექტი (გმირი, ავტორი). ტექსტის სივრცეცა და დროც არის იქ და ისეთი, როგორი წარმოდგენით, განცდითა და საფიქრალითაც აღავსებს გმირს ავტორი, რამდენადაც ყველაფერი არსებობს ადამიანის სულში: „სულო ჩემო, შენში ვზომავ დროს“ [ნეტარი ავგუსტინე, 1995: 245]. მხატვრულ ტექსტში კი სწორედ მთავარი გმირია ის ინსტანცია, რომლის პოზიციიდანაც ჩვენ აღვიქვამთ ტექსტუალურ დროსა და სივრცეს. „დავითიანის“ შემთხვევაში მთავარი გმირი თავად ავტორია. „ავტობიოგრაფიული მე, მართალია, ავტობიოგრაფის წარსული მოგონებებისაგან შედგება, მაგრამ რას და როგორ იხსენებს ავტობიოგრაფი, მთლიანად განსაზღვრულია იმ გამოწვევებით, რომლებიც მის იდენტობას აწმყოში უდგას“ [შაქტერის მოსაზრება მოხმობილია დასახელებული ნაშრომიდან - ხვედელიძე 2019: 2]. გურამიშვილიც ამ ფორმულიდან გამომდინარე წარსული მოგონებებიდან გამოიხმობს იმ ისტორიებს, ლიტერატურულ წყაროებს, რომლებიც აწმყო გამოწვევებითაა განსაზღვრული და ეთანადება აზროვნების ბიბლიურ მოდელს.

ადამიანურ ღირებულებათა ის სისტემა, რომელსაც ქმნის დავით გურამიშვილი, ეფუძნება ბიბლიას, ბიბლიურ წესს აზროვნებისა და ცხოვრებისა. დავით გურამიშვილი თავისი ავტობიოგრაფიითაც უნდა გახდეს ბიბლიური დრო-სივრცის მონაწილე, ბიბლიური მსოფლხედვის განმაცხადებელი და მკითხველისათვის ღვთის შემეცნებელი. დავით გურამიშვილის ცხოვრებისეული გზის საზრისი, მისი მოძრაობის მრუდი, არსებული კვლევების გათვალისწინებით, ბიბლიურ პერსონაჟთა - ადამი, აბრაამი, იოსები, დავით წინასწარმეტყველის მეორე „პოეტური მე“ მოხმობითაა შესაძლებელი. ცნობილია, რომ, ბიბლიური მსოფლხედვით, ღვთის გაცხადება ორგვარად ხდება: ქვეყნიერებაში და საღმრთო

წიგნებში, ამიტომ ღმერთი გაშუალებულად ამ ორი გზით შეიმეცნება. დავით გურამიშვილის როგორც შემოქმედის მისიაა, მკითხველს თავისი წიგნით უწინამძღვროს დაკარგული ღვთის მოძიებისა და შემეცნების გზაზე.

დავით გურამიშვილი ავტორი და პერსონაჟი თანაგანმცდელი და მატარებელია კაცობრიობის სულიერი გამოცდილების („სულის ამბავი“) – „ჩემს „მეშიაო“ ყველა უმაღლესი „მე“: ადამი, დავითი, ქრისტე. ასეთი მძლავრი შეგრძნება საკუთარი „მესი“ დ. გურამიშვილისთვის პოეტური თვითსრულყოფის გზაა“. პიროვნული რეცეფციის ამ რთულ და წინააღმდეგობრივ გზას გაივლის გურამიშვილი-ავტორი. შემეცნების ეს გზა, მოდელი ხსნის გზად იქცევა ჯერ მისთვის, ხოლო შემდგომ შთამომავალთათვის.

II.2. ხელნაწერს ჩართული ავტოპორტრეტი

ხელნაწერს ჩართული დავით გურამიშვილის ავტოპორტრეტისანი ფურცელი „დავითიანის“ ვიზუალური მეტანარატივია. სტრუქტურული თვალსაზრისით, ფურცელზე შესრულებული ნახატები (ავტოპორტრეტი, ხატები, გრაფიკული გამოსახულებები, ნახაზები) ცენტრალურ-ციკლური კომპოზიციის გამომხატველია. ცენტრალური ნაწილის პირველ რეგისტრში გამოსახულია ღვთისმშობლისა და ჯვარცმის ხატი, ხოლო მის ქვემოთ, ასევე ცენტრალურ ნაწილში გამოსახულია გურამიშვილის ავტოპორტრეტი მავედრებელი პოზითა და ღვთისმშობლის ხატისაკენ მიმართული მოიმედე მზერით. მათი მიმართების ფორმა დიალოგურია. ნახატში იკვეთება ტელეოლოგიური ანუ მიზნობრივი დრო-სივრცული საზრისი - სწრაფვა მარადიულის, ღვთაებრივისკენ. დავით გურამიშვილის „დავითიანის“ ხელნაწერ კრებულში თავმოყრილია ავტორის ხანგრძლივი და მრავალფეროვანი შემოქმედების ნიმუშები. საგულისხმოდ მივიჩნიეთ ხელნაწერ კრებულში დაცული ავტოპორტრეტის სახეობრივ-სიმბოლური შინაარსის გააზრება და იმის განსაზღვრა, თუ რა ინფორმაციის მატარებელია ავტორის - დავით გურამიშვილის - შესახებ ხელნაწერში დაცული სხვადასხვა თემატიკისა და ჟანრის ლინგვისტური/წერილობითი, ვიზუალური/გრაფიკული ტექსტი და ნახაზი, როგორ იკითხება ავტოპორტრეტი მათ ფონზე.

გურამიშვილი შუა საუკუნეების მხატვართა და ქტიტორთა მსგავსად გამოსახება თავისი „სათქმელის“ - სიტყვიერი თუ ტექნიკური აღმოჩენების - ფონზე. „დავითიანთან“ ერთად ავტოპორტრეტიც ვიზუალურად გვიდასტურებს, რომ ადამიანის ფუნდამენტური უფლება-მოვალეობა, არსებითი სტატუსი შემოქმედებითი ღვაწლი და უფლის წინაშე ლოცვითი, მონანიე-მავედრებელი მყოფობაა.

„დავითიანის“ პერსონაჟი დავით გურამიშვილი ეპოქის სულისკვეთებას გამოხატავს - დამცრობილი, ტყვედქმნილი და ტანჯულია, მაგრამ, ამასთან, მამიებელი, მეზრძოლი და იმედიანია, იუმორით, შემართული სხეულითა და მავედრებელი მზერით, სამყაროს ცენტრში მყოფი, ღვთის წინაშე პირისპირმდგომი და მავედრებელი, შემოქმედი თავის, მზრუნველი კაცთათვის და ღვთის წინაშე პასუხისმგებელი. პიროვნული მახასიათებლების, ღირსება-

ნაკლოვანებების შეუფარავად ჩვენება ფსალმუნითაა სანქცირებული ავტორისთვის, შესაბამისად, ტექსტშიც ბუნებითი სილადე, უშუალობა, გულწრფელობა სუფევს. გურამიშვილის გმირი რეალური, ღირსება-ნაკლოვანებით შემკული ადამიანია. გურამიშვილთან თვითკრიტიკა და ირონია პათოსიცაა და კომუნიკაციის ფორმაც, ავტორსა და მკითხველს შორის სანდოობის გარანტი. მოდერნისტული ეპოქის ირონიზებაა დამახასიათებელი გურამიშვილისთვის. ირონიზებულია მისი, როგორც ადამიანის, ქართველისა და ავტორის სახე. ვფიქრობთ, საკუთარი პორტრეტის, ისე როგორც პიროვნული ნაკლოვანების, აღიარება-ირონიზებით გურამიშვილი-ავტორი მკითხველთან, საზოგადოებასთან კომუნიკაციის ლიტერატურულ ხერხს მიმართავს.

დავით გურამიშვილის ინტერესთა, შესაძლებლობათა, საქმიანობათა ჩამონათვალიც კი მისი პერსონის მასშტაბურობა-მონუმენტურობაზე მეტყველებს, გურამიშვილი საქმის, მოქმედების კაცია, ჩვენ წინაშე მრავალმხრივი პროფესიული უნარ-ჩვევით, შესაძლებლობით დაჯილდოებული რენესანსული ტიპის მოღვაწე დგას.

II. 3. შემოქმედის დრო და სივრცე

როგორია გურამიშვილი-შემოქმედის კონცეპტუალური დრო-სივრცული წარმოდგენები: „დავითიანის“ როგორც კულტურული ტექსტის დრო-სივრცული გაგება? ავტორის მხატვრულ-გამომსახველობითი პრინციპები, მისი ენობრივი ცნობიერება? ავტორის, ტექსტისა და მკითხველის კონცეპტები? აღნიშნულ საკითხთა შესწავლის საფუძველზე ნათლად წარმოჩნდება, თუ რეალური, ისტორიული დრო და სივრცე როგორ ტრანსფორმირდება პოეტურ, მხატვრულ დრო-სივრცედ ?

კულტურული ტექსტი. ერის ცნობიერებაში დავით გურამიშვილი კოდირებულია როგორც დიდი მოძღვარი და მამულიშვილი, „სწავლა მოსწავლეთასა“ და „ქართლის ჭირის“ ავტორი, მისი ხმა საუკუნეებს სწვდება და ხმიანობს ყველა სხვა დიდი შემოქმედის ხმასთან ერთად. „დავითიანი“ მოიცავს არა მარტო წინარე კულტურულ გამოცდილებასა და მემკვიდრეობას, არამედ ქმნის ახალ მხატვრულ სინამდვილეს, იგი მხოლოდ ესთეტიკური ტკობის საგანი კი არ არის, არამედ მას, როგორც საჭიროსა და აქტუალურს, მუდმივად მოიხმობენ. ბიბლია და „ვეფხისტყაოსანი“ – „ქართველთა ვინაობის სახსოვარი“, როგორც კულტურული ტექსტები, დავით გურამიშვილისთვისაც ხდება პარადიგმა, შექმნას ეპოქალური მნიშვნელობის ნაწარმოები. „ტერმინის – „კულტურული ტექსტი“ – შემოდება ალაიდა ასმანის სახელთანაა დაკავშირებული და გულისხმობს მარადიული მნიშვნელობისა და ღირებულების ტექსტს, რომელსაც ისტორიული მეხსიერებიდან გამოიხმობენ და ხელახლა კითხულობენ. მის პარადიგმას წარმოადგენს ბიბლია...

ვახტანგის ლიტერატურულმა წრემ და „ვეფხისტყაოსნისადმი“ მეფის განსაკუთრებულმა პოეტურმა და სამეცნიერო-საგამომცემლო დამოკიდებულებამ დიდწილად განსაზღვრა გურამიშვილის პოეტური ხედვა. ვახტანგის მსგავსად, დავით გურამიშვილიც რუსთველურ სიყვარულს მისტიკურ-ალეგორიული თეორიის საფუძველზე ხსნის. მართალია, „ვეფხისტყაოსნის“ სიუჟეტური ხაზი უგულებელყოფილია ტექსტში, მაგრამ მნიშვნელობს ავტორის – შოთა რუსთველის – შემოქმედებითი პრინციპები, რომელთა გათვალისწინებითა და რომელზე დაყრდნობითაც ქმნიდა გურამიშვილი თავის პოეზიას.

პოემაში დადასტურებულია დავით გურამიშვილის – პიროვნება/შემოქმედის – ხელდასხმულობა, მასზე სულიწმიდის მადლის ვლენა. ტყვეობაში ნანახ სიზმარში უფლის ანგელოზი გამოეცხადება დავითს და მანუგეშებელ სიტყვებს აუწყებს: „შენზედ წყალობა მისია“ (74; 402), „ადექ, იარე, წავიდეთ, მე წავიდვები წინაო“ (74; 399). ტყვეობაში იშვება „ახალი“ დავითი – ახალი ცხოვრებისა და აზროვნების წესით: „აწ ჩემი წინამძღომელი არს ქრისტე მაცხოვარია“ (74; 401), „თუ მიენდობი, დაგფარავს მადლი სულისა წმინდისა“ (74; 404. 17; 4). გურამიშვილიც, სახარებისეული ლაზარეს მსგავსად, განახლებისა და ხსნის იდეის მატარებელია: „ვით ლაზარეს დამარხულსა, ადექ თავსა დამძახეო“, „დამედვა დიდი იმედი, ვთქვი თურმე ღმერთი მფარავსა“ (75; 410).

„დავითნი“ და „დავითიანი“. დავით გურამიშვილის შემოქმედებითი ცხოვრების გზაც ბიბლიური საზრისის, ცნობიერების გამომხატველია, უფლის მიერ განსაზღვრულად მოიაზრება და მკითხველიც უფლის გზებსა და ცხოვრებისეულ ლაბირინთებში სამოგზაუროდ მიჰყვება თავის ავტორს. „ვინც რომ ჩემთვის ჯვარზედ წმინდა/ გარდადინა სისხლის ღვარი,/მე მის მეტი არვინ მინდა/ მას ძნელს გზაზედ წინამძღვარი!“ (254, 13) – ეს აზრი გურამიშვილის სარწმუნოებრივ-მსოფლმხედველობრივი მრწამსის გამომხატველიცაა და შემოქმედებითი ორიენტირისაც. ღმერთი, რომელიც ყოველი არსის/არსებობის/არობის, მყოფის/მყოფობის საყდრის მეუფე/მზრძანებელი/გამრიგა (15,1), ამასთანავე, წყაროა სიყვარულისა და პოეტური შთაგონების, პოეზიის მიზეზიც არის და მიზანიც: „რომელმან მოეც“ „რიტორთა ლექსი გულისა, სიღრმე სიბრძნისა ზომანი, შენ მიმახვდინე წადილსა, არ მაქვნდეს ცუდად ცდომანი“ (იქვე);

ღვთისმეტყველებაში არსებობს თემა – სულიერი მადლის ვლენა. დავით წინასწარმეტყველის მადლმოსილებას იმემკვიდრებს დავით გურამიშვილი. დიდი წინასწარმეტყველის მიმსგავსების სურვილით შეპყრობილი უფალს შესთხოვს: „და ეს სიმღერა მის თქმას, მოძახილს აბანე“.

გურამიშვილის აზრით, დავით წინასწარმეტყველისთვის ფსალმუნთგალობა ბოროტების ძლევის გზაა: „ფსალმუნთ გალობით და ღვთის წყალობით მტერთ საქმე უყო, დასაჯა ბნელი“ [107. 12], ამასთანავე, იგია ავტორი, ვინც პოეზიით მოიპოვა ღმერთი – „რომელიც გვაქვდა ჩუენ საძებნელი“.

როგორც „უფალს ჰყავს იოანეს სახით თავისი წინასწარმეტყველი, დავით გურამიშვილისთვისაც დავით წინასწარმეტყველი „მეორე პოეტური მეა“ [სირაძე, 1980: 119]. „დავითიანის“ პირველწიგნად „ფსალმუნის“ განსაზღვრას თავისი ობიექტური და სუბიექტური წინამძღვრები გააჩნია. სამეცნიერო ლიტერატურაში შენიშნულია, რომ ბიბლიურ წიგნთაგან

„ფსალმუნნი“ გურამიშვილის პიროვნული და შემოქმედებითი საზრისის ზედმიწევნითად გამომხატველია, იმდენად, რომ „ბოლომდე თითქმის გაურკვეველი რჩება, ამ მისტიფიკაციაში სად მთავრდება გურამიშვილი და სად იწყება დავით წინასწარმეტყველი“ [ამირხანაშვილი, 2005: 163].

„დავითიანის“ პოეტური კრებული დავით წინასწარმეტყველის „ფსალმუნნითა“ და „დიდი წინამორბედის“ – რუსთველის მიერ სანქცირებულია, რომ იყოს „სიბრძნის დარგი“. მისი, როგორც „მელექსის“ მოვალეობა, მისი პოეზიის დანიშნულება, თავის წილად შესამეცნებელი, „სამებნელი“ ღმერთის გამომთქმელობა, მასზე საუბარია: „მე სიბრძნისაებრ ჩემთასა არ დავიდუმებ ბრძნობასა, რასაცა მომცემს მომცემი შეტყობასა და გრძნობასა“ [17. 14].

შუა საუკუნეების ესთეტიკურ-მსოფლმხედველობრივი პრინციპის მიხედვით, ყოველი ადამიანი, შუა საუკუნეების პერსონაჟი, ბუნებრივად „ცხოვრებს სახელის მიხედვით“, სახელი განსაზღვრავს/ადგენს პიროვნების ცხოვრებისა და მოღვაწეობის იდეალურ საზღვრებს. სახელია ზნეობრივი თვითგანსაზღვრის საშუალება და გამოხატულება ადამიანის სულიერი წყობისა [ფლორენსკი, https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/Onomast/Flor/06.php], ატარებს იმ სახელს, რომელიც მის ამქვეყნიურ დანიშნულებას შეესაბამება [ბიბლიური ღვთისმეტყველების ლექსიკონი, 1974: 453]. ის, რომ სახელი აშინაარსებდა ადამიანის ამქვეყნიურ დანიშნულებას და გამოხატავდა მის საზრისს.

აზრი - „სეხნა ვარო დავითისი“ – გურამიშვილისთვის პიროვნული თავმოწონების გამომხატველიც არის და შემოქმედებითი პასუხისმგებლობისაც. დავითი ებრაული წარმოშობის სახელია და ნიშნავს „სასურველს, წინამძღოლს, მეგობარს“, ეტიმოლოგიურად კი – „საყვარელს“.

კონკრეტულად რატომ შეიძლებაოდა ყოფილიყო „დავითნი“ „დავითიანის“ წინასახე, და საერთოდ, რა განაპირობებდა ფსალმუნთა პოპულარობას/აქტუალობას ძველ ქართულ ლიტერატურულ ტრადიციაში? – ამ კითხვებზე პასუხი „ფსალმუნნითა“ და მისი განმარტებებით გვეძლევა. ამის დასტურად მოვიხმობთ, ჩვენი აზრით, რამდენიმე მნიშვნელოვან ეგზეგეზას:

„ფსალმუნნი“ ყოვლისმომცველი ჭეშმარიტების, სარგებლის მომცემი წიგნია. ადამიანის ყოფიერი და სულისმიერი ცხოვრების განმსაზღვრელი. წმინდა ბასილი დიდის განმარტებით წმინდა წერილის ყველა წიგნი „ღმრთივმთაგონებული და სასარგებლოა. ფსალმუნთა წიგნს კი ყველასგან აქვს აღებული ის, რაც მნიშვნელოვანია – წინასწარმეტყველებს მომავალზე, შეგვახსენებს ისტორიასაც, გვამღვეს ცხოვრების კანონებს, რჩევას საქმეთა კეთებისას... კურნავს სულის ძველ წყლულებს, ახლებსაც მსწრაფლ არჩენს“.

წმინდა მამათა განმარტებით, ფსალმუნნი უპირველესად სულიერი სრულყოფის წიგნია. ათანასე ალექსანდრიელი წერს: ფსალმუნებისას სხვათა განცდა-ვნებების გამომთქმელად კი არ მოვიაზრებთ თავს, არამედ სიტყვა აქ და ახლა ჩვენში იბადება და ჩვენგან გამოითქმის;

ბასილი დიდის აზრით, საფსალმუნის ათსიმანიობა იგავურად გამომხატველია სხეულის იმგვარი სრულყოფილებისა, როცა „თითოეული გრძნობის ორგანოს სულის თითოეულ ძალასთან შევაწყობთ (სხეულს აქვს 5 გრძნობა და სულის 5 მოძრაობა). შესაბამისად,

სამღვდელო მელოდიის საკრავად ვაქცევთ ჩვენს თავს, და მხოლოდ ასე გავუხდებით ღმერთს ათსიმიან საფსალმუნედ.

„ფსალმუნის“ შესაძლებლობა, რომ „სული მოთვინიერდეს მელოდიით“ დავით გურამიშვილის შემოქმედებითი მრწამსის გამომხატველია.

დავით გურამიშვილის ცხოვრებისა და შემოქმედების გზაც „სულის ზრდის იდეით შთაგონებული“, ვფიქრობთ, „ფსალმუნისეული“ მოდელითაა კონსტრუირებული. ენაჲ ჩემი საწერელ მწიგნობრისა ხელოვნისა“ (ფსალმ. 44: 2). „მწიგნობარი ხელოვანი“, ერთი განმარტებით, ძე ღვთისაა, ბასილი დიდის განმარტებით კი – სულიწმიდა. წმ. მამის აზრით, მხოლოდ წმინდა მოძღვრებით ნასაზრდოები შემოქმედის სულია კეთილი საზრდოს გამომღებელი. შემოქმედი, მსაჯულის წინაშე პირისპირ მდგარი, პირველი აღიარებს უსჯულოებას, რათა აღიარებისა და სინანულის კვალად განმართლდეს. მხოლოდ „ენა მართლისა“ ამოწებული „სულში ცხოველი ღმრთისა“ შემძლებელია, რომ მორწმუნეთა გულებზე საუკუნო სიტყვები გამოსახოს. სწორედ სულიწმიდა ამოძრავებს შემოქმედს და ჩვენს გულებში წერს სათქმელს და ჩვენი გულებიც, სიწმინდის შესაბამისად, მკაფიოდ ან გაურკვეველად აღიბეჭდავს მას („საუკუნო სიტყვებს“ - ხ.ნ.).

ასეთია შუა საუკუნეების ეგზეგეზა ავტორისა და მისი შემოქმედებითი მიზანდასახულების შესახებ. დავით გურამიშვილის შემოქმედებით პრინციპებთან მათი მიმართების შესწავლა, ვფიქრობთ, გარკვეულწილად, უპასუხებს კითხვას, თუ რატომ არის „დავითნი“ „დავითიანის“ წინასახე?

ავტორი, ტექსტი და მკითხველი. შემოქმედის დრო-სივრცული საზრისი რეალურის მარადიულთან ურთიერთობების ფონზე იკვეთება. ემპირიული აწმყო დამცრობილი და სასტიკია, იგი სრულყოფას, ტრანსფორმაციას, სულიერი შინაარსით აღვსილობას ითხოვს, რაც, ავტორის რწმენით, მხოლოდ შემოქმედებითადაა შესაძლებელი.

სიშორიდან რეალური დროისა და სივრცის აღქმა დავით გურამიშვილს, როგორც მოქალაქეს, მოაზროვნესა და შემოქმედს, არსის უკეთ წვდომისა და რეალობის შეულამაზებლად, მართლად გადმოცემისთვის სჭირდება. მაგრამ გურამიშვილისთვის ფასეული, ღირებული, აღმატებული ოდენ შემოქმედებითად გარდასახული, სულიერი შინაარსით აღვსილი დრო და სივრცეა. მას, სასურველ ქვეყანას, დიდი ტანჯვის, განსაცდელის, გამოცდილების კვალობაზე მოიპოვებს ავტორი, იგი თავისუფლების ნაყოფია. თავისუფლება ყოველგვარი პოლიტიკური, საზოგადოებრივი, ეკონომიკურ-სოციალური თუ მენტალური გავლენისა და წნეხისგან.

დიდი დრო და გზა დასჭირდა ავტორს, ამაზე მეტყველებს ტექსტის ხანგრძლივი რედაქტირების პროცესიც, რომ ნანახი, აღქმული და განცდილი მხატვრულ ტექსტად ხორცშესხმულიყო და საუნჯედ, სიბრძნის წყაროდ და საგანმანათლებლო ტექსტად, წიგნად დაბრუნებოდა ქვეყანას. რეალური დროისა და სივრცის ძლევა, ღვთის პირისპირ დგომა გურამიშვილისთვის ხდება შემოქმედების საფუძველი. ლოსევის განმარტებით, „ქემმარტი, “მარადიული” ხელოვნება იბადება სინამდვილის კონკრეტული მომენტის განცდით, მხატვრის პათოსით, თანამედროვეთა მიმართ ვნებიანი დამოკიდებულებით, გარემო ყოფის მიერ მისი

პირადი ადამიანური გამოწვევებით“ [ლოსევი, 1930: 724]. გრიგოლ ნოსელის აზრით, ადამიანში ღვთის ხატების ერთ-ერთი დასტური მისი შემოქმედებითი უნარია.

გურამიშვილი შემოქმედი სამყაროს შემოქმედის მსგავსად ახალი მხატვრული სინამდვილის ერთიანობის შემოქმედი და მაფორმირებელია. ყოვლისმომცველი, ყოვლისშემძლე და ყოვლისმხედველი ავტორი თავის არსში მოიცავს წინარე კულტურულ გამოცდილებას, რეალურ აწმყოსა და სამომავლო პერსპექტივებსაც. დავით გურამიშვილს გააჩნია თავისი რეალური ისტორია, თავისი ბიოგრაფია. ჩვენთვის ამოსავალია მიხეილ ბახტინისეული მოსაზრება, რაც გულისხმობს, რომ ავტორის პერსონა ნაწარმოების გარეთ მყოფობს და როგორც დამოუკიდებელი ბიოგრაფიის მქონე, ცხოვრობს საკუთარი ბიოგრაფიული ცხოვრებით” [ბახტინი, 1975: 403]. ასე რომ, ავტორ-შემოქმედის საკითხთან მიმართებით იკვეთება შემდეგი მაფორმირებელი პლასტები: გურამიშვილი შემოქმედი, გურამიშვილი პერსონაჟი/ნარატორი, გურამიშვილი რეალური ბიოგრაფიის მქონე პერსონა. რამდენადაც „დავითიანი“ ავტობიოგრაფიული შინაარსის ნაწარმოებია, მის შესახებ ბიოგრაფიული ცოდნა ტექსტითაც გვეძლევა, ამასთანავე, საგულისხმოა ჩვენამდე მოღწეული ბიოგრაფიული ინფორმაციის შემცველი სხვა წყაროებიც. გურამიშვილმა-შემოქმედმა, გურამიშვილ-გმირთან, ისე როგორც სხვა პერსონაჟებთან მიმართებით, „...იცის და ხედავს მეტს არა მხოლოდ იმ მიმართულებით, საითკენაც იყურება და ხედავს გმირი, არამედ სხვა, თავად გმირისათვის პრინციპულად მიუწვდომელი მიმართულებითაც” [ბახტინი, 1986: 17]. გურამიშვილი-გმირი სხვა პერსონაჟთა მსგავსად ერთიანი მხატვრული სამყაროს ნაწილია და იერარქიულად ექვემდებარება გურამიშვილ-შემოქმედს. „ყველა მოვლენა მას უკავშირდება, მისთვის ან მის გამო ხდება“ [ამირხანაშვილი, 2005: 18], მაგრამ, ვფიქრობთ, რომ ავტორს შეუძლია შეაჩეროს და დაარღვიოს სიუჟეტური დროის მდინარე, გადაუხვიოს ძირითად ხაზს, თავისი ან პერსონაჟის სურვილისამებრ განსაზღვროს იგი. მართალია, გმირმა შეიძლება მოიპოვოს უპირატესობა და „დაბნეულმა ავტორმა“ არ იცოდეს, რა მოუხერხოს გმირს, მაგრამ ავტორის ნება, ზოგადად, ყოველივეს განმსაზღვრელია. სრულიად განსხვავებულია გურამიშვილი ავტორი და გურამიშვილი გმირი/პერსონაჟი. მათი სივრცეები განსაზღვრული და გამიჯნულია. ავტორის შემოქმედებითი ენერჯია მთელს ტექსტში რეალიზდება, გურამიშვილი გმირისა - კონკრეტულ ეპიზოდებში.

„დავითიანის“ შესავალი წარმოაჩენს ორ, ერთმანეთისგან სრულიად განსხვავებულ პოზიციას - ავტორისეულსა და მკითხველისეულს. აღნიშნულია, რომ „ავტორი, გარკვეულ დრო-სივრცულ კონტექსტში ქმნის პირობით დრო-სივრცულ მიკროსამყაროს, რომელსაც მკითხველი, ასევე, გარკვეული დრო-სივრცული კონტექსტიდან აღიქვამს“ [რატიანი, 2010: 186].

„დავითიანში“ მკითხველთან კომუნიკაცია თავდაჯერებული ტონალობითაა შეფერილი და რუსთველური ხიბლი სდევს თან: „დავითიანი ვთქვი დავით გურამიშვილმან გვარადო...“.

„დავითიანის“ ყოვლისშემძლე ავტორის მიერ იმთავითვე განსაზღვრულია, რომ ნაწარმოები მკითხველის ხსნისა და შეწევნისთვის იწერება.

ავტორისა და მკითხველის ურთიერთშეწვევა-ურთიერთგანსაზღვრულობა, მათ შორის პასუხისმგებლობა-მოვალეობის ღრმა შეგრძნება, დავით გურამიშვილის აზრით, ორმხრივად აუცილებელია. პოემის დიდაქტიკურ-აღმზრდელობითი ხასიათი ცხადყოფს, რომ მკითხველი ავტორთან შედარებით ნაკლოვანი და დამცრობილია. ისინი სხვადასხვა პოზიციაზე მყოფობენ. „დავითიანის“ მიხედვით ყველა მათგანი ავტორის დაკვირვების, ზრუნვის, შეწვევის ობიექტია.

მხატვრული სიტყვა, ლიტერატურის მარადიულ წრებრუნვაში ჩართული, მარადიულ ჭეშმარიტებას უნდა მსახურებდეს, ავტორის ღრმა რწმენით, მხოლოდ ამ შემთხვევაში შეიძლება გახდეს ლიტერატურა მკითხველის განახლების, კათარზისის საფუძველი. ასე გაიაზრებს გურამიშვილი მხატვრული ტექსტის ღირებულებას-დანაშინულებას ჭეშმარიტების უარყოფელ ეპოქაში.

შემოქმედებითი მისიის სრულყოფა წარმოუდგენელია მკითხველის მზაობის, თანამონაწილეობის გარეშე. მკითხველი, რომელსაც ქმნის და განსწავლის გურამიშვილი, უნდა გახდეს ავტორის ხსნის, გადარჩენის/უკვდავყოფის საფუძველი. გურამიშვილმა შეძლო და თავისი ტკივილიან-ცოდვილიანი ცხოვრება პოეზიის გზით ღმერთთან მოარიგა. შემოქმედი/ადამიანი ამაზე დიდსა და მნიშვნელოვანს სხვას ვერაფერს გააკეთებდა, ის, რაც საკუთარ თავზე გამოცადა ახლა სხვას უნდა გაუზიაროს. წიგნმა გადაარჩინა და წიგნითვე უნდა შეეწიოს ქვეყანას, წინასწარმეტყველურმა ალლომ არც აქ უმტყუნა. გურამიშვილის აზრით, განუსაზღვრელად დიდია მკითხველის თანამონაწილეობა „წიგნის განწიგნებაში“, რაც წიგნისთვის სიცოცხლის, ცხოველყოფილობის მინიჭებას, მის საკითხავ წიგნად ქცევას გულისხმობს.

ტექსტის ნათლობა - „ბრძენსა კაცსა ვეხვეწები, ეს ობოლი მამინათლოს“ [10. 11] გურამიშვილი ამკვიდრებს ცნებას - ტექსტის ნათლობა, რაც ყოველ დროში ავტორის - დავით გურამიშვილისა და მკითხველის ერთობის, მათი სრულყოფილი კავშირის უზენაეს გამოხატულებად შეიძლება მივიჩნიოთ. ყოველი დროის მკითხველის თანაზიარება ტექსტთან - ტექსტის ნათლობა - გურამიშვილის აზრით, საფუძველია ტექსტის უკვდავყოფისა. „დავითიანში“ სიტყვა „ნათლობას“ რელიგიური შინაარსი/ელფერიც შეიძლება ჰქონდეს და ამასთანავე, ნიშნავდეს რევიზიას, რედაქტირებას, შესწორებას.

ღირებულებათა ნიველირების, სარწმუნოებრივი კრიზისის ხანაში გურამიშვილისთვის დგება ჟამი, როცა ლიტერატურა განიმსჭვალება ან უნდა განიმსჭვალოს ადამიანთა ხსნის, გადარჩენის იდეით, ხოლო მხატვრულმა სიტყვამ შეიძინოს, გამოთქვას სიტყვა-ლოგოსის საზრისი.

გურამიშვილი ძლევამოსილი ავტორია, მას აქვს ბიბლიურ მამამთავართათვის ნიშნეული სიკერპე, შეუვალობა და რწმენა, დაიმორჩილოს, მიმართოს მკითხველის ოცნებები, ფიქრები, ემოციები.

გურამიშვილი საკუთარ „სიბრძნე-მცრობას“, „სიმწირეს“ მიიჩნევს ტექსტის „უნათლობის“ მიზეზად და გამოყოფს მკითხველის განსაკუთრებულ კატეგორიას - „ბრძენ კაცს“, მკითხველ-

შემფასებელს, ვისაც განუჩინებს მისიას ტექსტის რევიზიის, „მონათვლა“, „მოქცევა“, „გაქართულების“, საინტერესოა, რა სახის რედაქტორული სამუშაოს ჩატარებას მოელის დავით გურამიშვილი „ბრძენი კაცისა“ და მკითხველისგან? ისინი სხვადასხვა კატეგორიას განეკუთვნებიან. შესასრულებელ სამუშაოს ავტორი ასე წარმოაჩენს: ტექსტის „თარგმანება“ ანუ კომენტირება, განმარტება დაფარულის გაცხადებას ნიშნავს და ეს მოეთხოვება „დავითიანის“ ყველა მკითხველს: „სცან ამ ლექსთა იგავი, თარგმნე, თუ გიყვარდეთ!//ქართლის პურის ქერქშია შიგ თათუხი ჩავდეთ!“ [68. 373]. „ბრძენ კაცს“ კი საღვთისმეტყველო-თეოლოგიური თვალსაზრისით მართებს ტექსტის რევიზია: „თუ რამ იყოს სხვის სჯულისა, მომიქციოს, გამიქართლოს“; „ან თუ იყოს მატყუვარა, ეცადოს, რომ განმიმართლოს /სხვასი ნურას მონდომებს მაზედ მეტსა უსამართლოს“ [10. 11], „ეს წიგნი წმინდად სახმარი არავინ გამიჩირქოსა!“ [64. 350]. ვფიქრობთ, თანაშემოქმედება ავტორისა და „ბრძენი კაცისა“ ერთგვარი ალუზიაა მეტაფრასტთა მიერ გაწეული რედაქტორული ღვაწლისა.

ტერმინი „გამიქართლოს“ მოხმობილ სტრიქონში ჭეშმარიტი, უტყველი სარწმუნოების სინონიმად მიგვაჩნია და იმ ეპოქის მსოფლხედვის გამომხატველია, როცა ქრისტიანობასა და ქართველობას იდენტური შინაარსი ჰქონდა და ქართული ეროვნული ავტოპორტრეტის ძირითად მახასიათებელს წარმოადგენდა. ილია ჭავჭავაძე წერდა: „დღესაც, მთელს ამიერკავკასიაში ქართველი და ქრისტიანი ერთისა და იმავეს მნიშვნელობის სიტყვები არიან. გაქრისტიანების მაგიერ გეტყვიან: გაქართველდაო“.

წიგნი როგორც გადარჩენა. შუა საუკუნეების კრებულთა მსგავსად, „დავითიანის“ ავტოგრაფულ ხელნაწერში თავმოყრილია დავით გურამიშვილის ხანგრძლივი და მრავალფეროვანი შემოქმედების ნიმუშები. ეს მრავალფეროვნება ერთი იდეის, თემის ირგვლივ ერთიანდება, ემსახურება რა „დავითიანისა“ და, შესაბამისად, მისი შემოქმედი-ავტორის – დავით გურამიშვილის მსოფლმხედველობრივი საზრისის შეცნობას. როგორია „დავითიანის“ წიგნის შექმნის ისტორია, მისი დრო-სივრცული საზრისი და როგორაა გააზრებული „დავითიანში“ წიგნის სახეობრივ-სიმბოლური შინაარსი? – ამ საკითხთა კვლევას ისახავს მიზნად აღნიშნული ქვეთავი.

დავით გურამიშვილის ერთ-ერთი პარადიგმაა სახარებისეული უძღვები შვილი. იგიც – გურამიშვილი – სახლიდან შორს, დიდ გზებსა და შარაგზებზე ხეტიალით სრულიყოფა და სიბრძნით, წიგნით ხელდამშვენებული „ბრუნდება შინ“. დავით გურამიშვილისთვის წიგნი პიროვნული გადარჩენის, ქვეყნის დახმარებისა და ღმერთთან მიახლოების გზაა. პერსონიფიცირებულია წიგნი, მისდამი დამოკიდებულება შემოქმედის სამყაროსადმი დამოკიდებულების მსგავსია, მამაშვილური გრძნობით, განცდით, მზრუნველობით სავსე და მარტოობის, წარმავლობის ტკივილის დამთრგუნველი.

წიგნის შვილობილობის თემა „დავითიანში“ უშუალოდაა დაკავშირებული სამშობლოს თემასთან. დავით გურამიშვილმა იცის, რომ წიგნიერმა სიბრძნემ – ბიბლიამ – უნდა გადაარჩინოს ქვეყანა, თავადაც წიგნით შეეწევა მას. წიგნი ხდება დავით გურამიშვილისთვის მარადიულობის, სიბრძნის, ჭეშმარიტების, დაკარგული ღმერთისა და სამშობლოს კვლავმოძიების გზა. წიგნთან ერთად გურამიშვილმაც დაიმკვიდრა თავის წილი ქვეყანა, თავისი

წილი ქართლი. სხვათა ქვეყანაში ხანგრძლივი ცხოვრების მიუხედავად - „ხორციტ აქ ვლპები“ – [270. 3], ვერც უკრაინა და ვერც რუსეთი - მისი მწირობისა და ყარიბობის ადგილები - ვერ გახდება გურამიშვილის სამშობლო. სამშობლო ეგულისხმება იქ, სადაც მისი წიგნი, შესაბამისად, მისი თესლი და მემკვიდრეობა ინაყოფიერებს, სადაც ორ მონასტერს - ზედაზენსა და შიო მღვიმეს - შორის ჰქონდა „ალაგი, სასაფლაო და ძვალთ შასალაგი“ [270. 2].

ცნობილია, რომ ბევრ კულტურასა და რელიგიაში თხრობა-წერა სიცოცხლის გამოხატულებაა, შესაძლებლობაა სიკვდილისა და წარმავლობის დაძლევის. შუა საუკუნეების ქრისტიანული აზროვნება საკრალურ შინაარსს სძენდა შემოქმედებით აქტს. საეკლესიო მწერლობის ტრადიციით, წერა ავტორისა და წმინდანის უკვდავყოფისა და მკითხველის/მსმენელის ხსნის საფუძველი იყო.

„დავითიანის“ საუცხოოდ შემონახულ ავტოგრაფიულ ხელნაწერში შესული ლექსები სხვადასხვა დროსაა შეთხზული და გადაწერილი. კ.კეკელიძის აზრით, გურამიშვილს ლექსების წერა ძალიან ადრე, 1730-1734 წლებში დაუწყია. მაგრამ ქართულ-რუსული ურთიერთობის ერთი ტრაგიკული მოვლენა - კერძოდ, 1734-1737 წლებში დარუბანდის ექსპედიციის კრაზით დასრულება - სრულად შეცვლის მეფის, ქვეყნისა და დავით გურამიშვილის ცხოვრებას. სწორედ ცხოვრების ამ ტრაგიკულ ეტაპს უკავშირდება გურამიშვილის გადაწყვეტილება - მწერლობას მიჰყოს ხელი და პოეზიით, სიტყვით გაუმკლავდეს თავის დიდ განსაცდელს - უიმედობის, მარტოობის, სამშობლოსა და ახლობელთა მონატრების მტანჯველ გრძნობას.

წიგნი, რომელსაც წერს გურამიშვილი, იტვირთავს ერის განათლების საღვთო საქმეს. მან ეროვნული, სარწმუნოებრივ-მსოფლმხედველობრივი, ეთიკური და ესთეტიკური თვალსაზრისით უნდა სრულყოფს მკითხველი.

საკუთარი შემოქმედებისადმი მეტად ემოციური და ვნებიანი დამოკიდებულება ჰქონდა გურამიშვილს. წიგნი შვილად მიაჩნდა. ამ ფიზიკურად ხელშესახები და საგრძნობი განცდა-ემოციის გარდა, რომელიც სავსეა თბილი, მშობლური, რეალურად საგრძნობი მამაშვილური სითბოთი და მზრუნველობით, წიგნი სომბოლურად, იგავურადაა გასააზრებელი. „დავითიანის“ წიგნი ჰიპოდემურ-პარადიგმული სახეა ქართლის, ქართველის და თვით დავით გურამიშვილისა.

გაუცხოება, უნდობლობა და შიში ყველგან თან სდევდა გურამიშვილს. ჩანს, რომ მის შემოქმედებასაც არ ინდობდნენ, მტრობდნენ, ხელნაწერების განადგურების სიმწარეც არაერთხელ გამოუცდია.

დასკვნის სახით შეიძლება ვთქვათ, რომ წიგნის შვილობილობის თემა იტევს, აერთიანებს, ერთ სააზროვნო კონტექსტში მოაქცევს ქართლს, ქართველს, „დავითიანსა“ და ავტორს - დავით გურამიშვილს. დავით გურამიშვილისთვის წიგნმა იტვირთა „მარადიული საგზლის“ ფუნქცია, დაიტია მთელი მისი ცხოვრებისეული გამოცდილება, სულიერიცა და ფიზიკურიც, ამიტომაც ესათუთება და ეიმედება წიგნი. იგია მისი მომავალი, მისი სავედრებელი და სალხინებელი. წიგნი ხდება დავით გურამიშვილის, მეფისა და ქვეყნის ხსნის, გადარჩენის მიზეზი, ისტორიის

მდინარების, სიკვდილის ძლევისა და სიცოცხლის მარადგანახლებად პროცესში მონაწილეობის უალტერნატივო გზა.

II . 4. გურამიშვილის ენა ქართული და მისი ქრონოტოპი

დავით გურამიშვილის ენა ქართული უპირველესად „ქართული ქრონოტოპის“ იდეის გამომხატველია. აღნიშნულია, რომ „ეროვნული მიმართება ქრონოტოპისადმი ყველაზე მეტად ენაში მქლავნდება“ [სირაძე, 2008: 27]. ვფიქრობთ, ილიას დარად, გურამიშვილისთვისაც ნაციონალური გადარჩენისა და განვითარების ერთ-ერთი გზა „მამეული ენის“, ენობრივი ცნობიერების აღდგენა, განახლება და შენარჩუნება იყო. ახალი ეროვნული იდეის პარადიგმას გურამიშვილი ძველი ენობრივი სტილის დესაკრალიზაციითა და ახლის დამკვიდრებით შეძლებს. უცნაურია, მაგრამ შვიდი ათეული წლის მანძილზე მშობლიურ წიაღს მოწყვეტილ გურამიშვილს არ დაუკარგავს ცოცხალი განცდა თავისი ქვეყნის საჭიროებათა, ენობრივი ალლო და შეგრძნებები. გასაოცარია, იდუმალებითაა მოცული, როგორც მოვლენა, დავით გურამიშვილის „მამეული ენა“, „დამარხული ქართული“, რომელსაც არ ეხება არც დროის მდინარება და არც გეოგრაფიული ცვლილებები. დავით გურამიშვილის სამკვიდრო ქვეყნიდან გასვლა არა მხოლოდ ფიზიკური, არამედ სულიერი, გნებავთ, ენობრივი გადარჩენის, კვლავგანახლების საფუძველი ხდება. ადრეული შუა საუკუნეებიდან მოკიდებული საზღვარგარეთ არსებული საღვთისმეტყველო-საგანმანათლებლო სკოლები ერთგულად მსახურებდნენ ქართულ იდეას, ამის დასტურია პალესტინის, შავი მთის, ათონის, პეტრიწონის ლიტერატურულ სკოლათა საქმიანობაც. ცნობილია, რომ მერვე-მეცხრე საუკუნეებში საქართველოში კი არა, სწორედ შავ მთაზე, საბაწმინდის მონასტერში გატარდა სამწერლობო ენის რეფორმა - ხანმეტობიდან ჰემეტობაზე გადასვლა. ამ თვალსაზრისითაც დავით გურამიშვილი საზღვარგარეთ მოღვაწე ქართველ მწიგნობართა შთამომავალია, „განახლებული ქართულის“ შემოქმედი. თითქოს, ექვთიმე მთაწმინდელის დარად, იგიც ღვთისმშობლისგანაა კურთხეული სიტყვებით: „ქართულად ხსნილად უბნობდი“. ენა, ისევე როგორც ქართული იდეა, მისი სულიერი და ხორციელი არსებობის საფუძველი იყო, საკუთარი თავისა და ქვეყნის ურყეობის, ერთობის გარანტი. დავით გურამიშვილის „მამეული ენის“ დაუვიწყებლად ხსოვნის გამართლებაც რუსული ენის ხეირიანად ვერდასწავლის არგუმენტით დამაჯერებლობასაა მოკლებული. გურამიშვილმა, რომელმაც ღვთაებრივ ჭეშმარიტებას უნდა აზიაროს ქართველი, იცის, რომ ენა ზედროულია, „სიტყვა ლოგოსი შეიგრძნობა მხოლოდ მშობლიური ენის წყალობით“ [სირაძე, 1987: 185], ეს საღვთო ჭეშმარიტებაა, მოციქულებსაც კაცთათვის ქრისტიანობის ქადაგება მშობლიურ ენაზე განესაზღვრათ.

აღვნიშნეთ, რომ ის, თუ რა/როგორ მიაქვს მწერალს მკითხველამდე დამოკიდებულია იმ ენობრივ მსოფლხედვაზე, რომლითაც გურამიშვილი დაკავშირებულია საკუთარ თავთან და გარე სამყაროსთანა. დედაენა „ჩასმულია“ სუბიექტსა და სინამდვილეს შორის, ის არის შუა სინამდვილე“.

საღვთო ჭეშმარიტება, რომლის ძალმოსილებაც ხილული, ყოფით-ხელშესახები მაგალითებით ან ლირიკული დადადისით უნდა შეაცნობინოს გურამიშვილმა მკითხველს, წმინდა წერილის მსგავსად, ენობრივ უბრალოებას ითხოვს.

იგი თავადაც მთარგმნელ-განმმარტებელია, მოსეს მსგავსად ღვთის სიტყვის ადამიანებთან მიმტანი, მისგანაც ერი ისმენს და სწავლობს იმას, რისი სწავლაც, „...რისი მოსმენაც არ შეუძლია თავად ღმერთისგან“.

ათეული წლით მშობლიურ წიაღს მოწყვეტილი გურამიშვილი თავს უყრის და აგვირგვინებს ენის უნიფიკაციის პროცესს.

გურამიშვილი სათქმელს ლექსად აწყობს. ამით იგი „დავითნისა“ და „ვეხისტყაოსნის“ ტრადიციათა გამგრძელებელია, პოეზიის სიბრძნის დარგად მყოფელია.

გურამიშვილის ენობრივი პლასტი იტევს, მოიცავს აერთიანებს ქართულ ენობრივ (წარმართულ და ქრისტიანულ) დრო-სივრცულ წარმოდგენებს, რიტმებსა და მელოდიებს, უცხო კილოებს, ხმებს, მოტივებსა და სხვ.

III თავი - ბიბლიური ნარატივი და მისი დრო-სივრცული მოდელი

III.1. სწავლის დრო - დავით გურამიშვილის სწავლა-განათლების კონცეფცია

მე-3 თავში წარმოვაჩინეთ „დავითიანის“ ბიბლიური ნარატივისა და მისი დრო-სივრცული მოდელის არსი. ბიბლიური ნარატივის საზღვრებში განვიხილეთ საკითხი - სწავლის დრო, რომელშიც გაერთიანებულია 2 ქვესაკითხი: -ა) „ისმინე სწავლის მიმდინაელო...“ , რომელშიც ერთი ფრაზის მაგალითზე გააზრებულია დავით გურამიშვილის, როგორც მოძღვრის სწავლისმეტყველება ; ბ) გურამიშვილი და ეპიკურე.

ავტორი დროის ბიბლიური კონცეპტიდან გამომდინარე განსჯის, რომ დრო, რომელიც უდგას ქვეყანას სწავლის, შემეცნების, რწმენის დროა, მსგავსად იმისა, რომ „ქრისტიანობა ითხოვს, რომ „რა არის დრო?“ ამ კითხვაზე პასუხს სჯობს გავიაზროთო „რისი დროა?“ შენების დროა თუ თუ ნგრევის, მშვიდობისა თუ ბრძოლის“ [სირამე, 2008: 39]. დავით გურამიშვილი „დავითიანში“ ისტორიული დროისა და სივრცის საზრისს წმინდა წერილის დრო-სივრცული კონცეფციის საფუძველზე წარმოაჩენს. წმინდა წერილის „ჟამი ხაზოვანია და აღნიშნავს დროის კონკრეტულ წერტილს, რაც მკაფიოდ ჩანს ეკლესიასტეში“ (3, 1-8). „დავითიანის“ მხატვრული დრო-სივრცული წარმოდგენების სისტემა ბიბლიურ მოდელს ეფუძნება, ვექტორულია, ტელეოლოგიური (მიზნობრივი) და ტრანსცენდენტურისკენ მიმართული.

დავით გურამიშვილისთვის, როგორც პიროვნებისა და შემოქმედისათვის, არსებითი მნიშვნელობის საკითხია, შეიმეცნოს იმ დროის საზრისი, რომელშიც მყოფობს. განსაზღვროს და უპასუხოს კითხვებს - რისი დროა და რა დროა? გურამიშვილი ბიბლიური წესების სისტემაში შესული მოდელების საფუძველზე გაიაზრებს ქართლის უპირველეს საზრუნავს. შინაგანი წინააღმდეგობებით, მშობლიური მიწისა თუ სხვათა/უცხოთა ბრძოლებში დამაშვრალი და განაწამები გურამიშვილი დიდი გამოცდილებით, „ეკლესიასტესეული დროის წერტილების“ გათვალისწინებით, ფიქრობს, რომ სწავლის/წიგნის დროა, რომ განათლება, ზნეობა, სარწმუნოება ამ პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი ვითარების ფონზე არის ნაციონალური

იდენტობის შენარჩუნების, ეროვნული პოტენციალის აღდგენა-განახლების ერთადერთი გზა. შესაბამისად, ჟამი, რომელშიც მყოფობს პოეტი თვითშემეცნების, სწავლის, მოძღვრების, უბნობის ჟამია და თავადაც ამ „ჟამის მფლობელად“ უჩანს თავი. ისტორიულმა თუ პირადმა გამოცდილებამ დაარწმუნა გურამიშვილი, რომ ყოველგვარი გზა და ხერხი დიპლომატიური, სამხედრო თუ პოლიტიკური ფუჭი და უშედეგოა განათლების, თვითშემეცნების თვინიერ (ამაზე მეტყველებს გურამიშვილის მუდმივი წუხილიც უსწავლელობის გამო). ნაკლოვანებათა დანახვა და ძლევა დავით გურამიშვილის აზრით, სწავლებითაა შესაძლებელი. სწავლა ღვთისა და რწმენის მოპოვების კვლავშესაძლებლობას ბადებს. „განცხადებაი ღმრთისა სიტყვათაი განმანათლებელ არს და გონიერ ჰყოფს ჩუილთა“ (ფს. 118. 130) - „დავითიანის“ ავტორისთვის დაკარგული უფლის ძიების იარაღი, გზა, წინაპირობა, დავით წინასწარმეტყველის მსგავსად, სწავლაა, მისი მრავალსახოვანი გამოვლენითა და ინსტანციით. „მიიღეთ სწავლა, ნუჟკე განრისხნეს უფალი და წარსწყმდეთ თქვენ გზისა მისგან მართლისა“ (ფს. 2. 12) - „სწავლის მიღება“, სიმართლის გზაზე დგომა, ადამიანისა და ღვთის ერთობის საწინდარია, მისი განხორციელების გზათა შესახებ უწყება მოგვეცემა „დავითიანითაც“.

„დავითიანი“ სწავლა-შემეცნების წიგნია. კვლევიძე აღნიშნავდა, რომ: „კრებული მთლიანად გააზრებულია, როგორც ბრძნული შეგონება, როგორც თავისებური სასწავლო წიგნი“ [1955: 13]. მთელი კრებულის სასწავლო შინაარსის მიუხედავად, პოემის პირველი 3 თავი - „ქართველთ უფალთა მეგვარტომობის იგავი“, „სწავლა მოსწავლეთა“ და „საქონლის შეკრებისათვის“ - ერთგვარი თეორიული მოძღვრებაა კაცობრიობის კულტურული გამოცდილებით განსაზღვრული და წარმოაჩენს დავით გურამიშვილის კონცეპტუალურ დებულებებს სწავლა-განათლების არსისა და მახასიათებლების შესახებ.

დავით გურამიშვილის აზრით, ნაკლოვანებათა დანახვა და ძლევა სწავლებითაა შესაძლებელი. ნაშრომში სწავლა-განათლებასთან დაკავშირებული მოძღვრება განვიხილეთ ბიბლიური ეგზეგეზისის, წმინდა მამათა სწავლებებისა და ანტიკური დროის ფილოსოფოსთა შეხედულებების კვალად. დავით გურამიშვილის აზრით, „სწავლა“ წიგნიერ, ინფორმაციულ, რაციონალურ, ლიტონ ცოდნას ეფუძნება, პირველსაფეხურია და საბოლოოდ საღვთო ჭეშმარიტებასთან თანაზიარობას გულისხმობს. თეოლოგიურ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ „ტერმინი სიბრძნე იმგვარივე საღვთო სახელია ძე ღმრთისა, როგორც საკუთრივ ძე, აგრეთვე სიტყვა, მხოლოდშობილი და ა.შ. შესაბამისად, ქრისტიანისთვის სიბრძნისმოყვარეობა (ფილოსოფია) და ქრისტესმოყვარეობა იდენტური ცნებებია, ვინაიდან, როგორც აღვნიშნეთ, საეკლესიო სწავლებით, სწორედ ქრისტეა ჭეშმარიტი სიბრძნე“ (ჭელიძე 2013: 257). ნაშრომში გამოვკვეთეთ, განვმარტეთ სწავლა-განათლებასთან დაკავშირებული რამდენიმე ლექსიკური ერთეული და ტერმინი -სწავლა, განათლება, ჭკუა, გონება, სიბრძნე, გონიერი, უგუნური, მოძღვარი...

გონებრივი წვრთნის/სწავლების კონცეფცია გურამიშვილთან ორ საფეხურად/ეტაპადაა წარმოჩენილი - ცნობიერი ცოდნა (ამსოფლიური სიბრძნე, ამქვეყნიური ცოდნა, მეცნიერება, გამოცდილება) და სულიერი ცოდნა (სულიერი სიბრძნე/საღვთო ცოდნა/სულიერი ცოდნა/საღვთო სიბრძნე (სოფია). გურამიშვილის აზრით, უმთავრესი სიბრძნე, ცოდნა,

რომელსაც ყმაწვილი უნდა აზიაროს პოეტმა ბიბლიური სიბრძნეა, ღვთაებრივი ცოდნაა. ვფიქრობთ, მნიშვნელოვანია გურამიშვილის მიერ ტერმინის - „სწავლა-მცნების“ - შემოღება. იგი ორსახოვან, ორცნებოვან კომპოზიტადაც შეიძლება მივიჩნიოთ და ვიგულისხმოთ, ერთი მხრივ, „სწავლა“, მისი ღირსება-უპირატესობანი, მეორე მხრივ კი, „მცნების“ ბიბლიური შინაარსი, ანუ ის, რომ მცნებათა განმარტებასა და მსმენელთათვის უწყება-სწავლებას ისახავს მიზნად დავით გურამიშვილის პოეტური ტექსტი. „სწავლა-მცნება“ ერთცნებიან სინონიმური შინაარსის კომპოზიტადაც შეიძლება მივიჩნიოთ და „სწავლასა“ და „მცნებას“- ვითარცა უწყებას - შორის ტოლობის ნიშანი დავსვათ.

ასე რომ, სწავლების პირველ საფეხური ადამიანის სხეულებრივი გონებრივ-ინტელექტუალური, მენტალური, სოციალური სტატუსის სრულყოფისკენაა მიმართული, მცნების, კანონის, რჯულის მორჩილებას, აღსრულებას ითხოვს, ამდენად, აკრძალვითი ხასიათისაა. მისი მიზანია კაცთათვის ინფორმაციული და ცნობიერი ცოდნის დაუნჯება, რაც გულისხმობს სამყაროს კანონზომიერებათა ანუ „სოფლის სულის“ (კორ. 2. 12) შეცნობას. „დავითის მცნების მიყოლა“ ადამიანისგან მოითხოვს სხეულებრივი, ხორციელი, გონებრივი წვრთნისა და სწავლების კვალობაზე შემოქმედის დიდებულების, საწუთროს ამაოებისა და ადამიანად ყოფნის საზრისის გაცნობიერებას. სწავლების ეს ფორმა არის ერთგვარი ასკეზა, წვრთნა, ვარჯიში, იძულება სხეულისა და გონების, დათრგუნოს და სძლიოს ადამიანის ქვედამზიდველ ვნებებს. ეს ვარჯიში კაცთათვის ღმერთზე ფიქრის მასწავლებელი და სათნოებათა დამაუნჯებელია, ამ თვალსაზრისითაა გასააზრებელი მოწოდება: „ვიდგეთ, ვიჯდეთ ანუ ვიწვეთ...“ „სწავლის მძებნელი“ თანამონაწილე, შემოქმედი უნდა გახდეს სახელმწიფოს წესრიგისა საკუთარი სურვილის, შესაძლებლობების, პასუხისმგებლობის ხარისხის გათვალისწინების კვალად, თავისუფალი არჩევანის პრინციპიდან გამომდინარე. ცნობიერი ცოდნა გარკვეული პროფესიული ინფორმაციის ფლობასაც გულისხმობს. „ათთა სახმართა საქმეთა ჩაგონება ყრმათათვის“ სახელმწიფოებრივ ცნობიერებაზე, ეროვნულ-საზოგადოებრივ და ზნობრივ-ეთიკურ საჭიროებებზე დაფუძნებული ხედვაა, რომელსაც უნდა დაეყრდნოს, დაემყაროს ერი. დავით გურამიშვილის მიერ შედგენილ ხელობათა, საქმიანობათა კლასიფიკაცია 10 რიცხვითაა განსაზღვრული. რაც ერთგვარი ალუზიაა მოსესეული ათი მცნებისა და ქრისტიანულ მწერლობაში მის საფუძველზე შექმნილი დეკალოგისა. განვიხილეთ მისი მიმართების საკითხი პლატონის „სახელმწიფოსა“ და რუსთველის სოციალურ დოქტრინებთან.

სწავლების, განსწავლის მეორე საფეხური სულიერი ცოდნის, საღვთო ჭეშმარიტების, საღვთო გონების, სიბრძნის წვდომა-გაცხადების გზაა. შენიშნულია, რომ საღვთო სიბრძნის წვდომის ორი გზა არსებობს: საქმე და ხედვა/ხილვა. „დავითიანის“ მე-2 წიგნში რეალური და მშვინვიერი დრო-სივრცე ტრანსცენდენტურ დრო-სივრცედ გარდაისახება. შესაბამისად, ისტორიულ, აღწერითი ხასიათის თხრობას ენაცვლება ლირიკული ხასიათის ლოცვა, შესხმა, გოდება, სიმღერა. საღვთო სიბრძნით, საღვთო გონებით შემკული ლირიკული გმირი ლიტურგიკული დრო-სივრცის მონაწილე ხდება.

III. 1. ბ) **გურამიშვილი და ეპიკურე.** დავით გურამიშვილი მემკვიდრეა რუსთველისა, რომელიც ანტიკურ და ქრისტიანულ მოძღვრებათა საგულისხმო შეხვედრებს გვთავაზობს. ის, რომ გურამიშვილი ქრისტიანული და ანტიკური ფილოსოფიური კონცეპტების საფუძველზე განიხილავს სწავლა-შემეცნების პროცესს, ტერმინოლოგიური თვალსაზრისითაც დასტურდება და შინაარსობრივადაც. აღზრდის სამი სახეობა, რომელსაც ჯერ კიდევ არისტოტელე აყალიბებს, ვფიქრობთ, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საფუძველია როგორც შუა საუკუნეების, ისე გურამიშვილისა და მის თანამედროვეთა აღმზრდელობით-საგანმანათლებლო კონცეფციებში. არისტოტელე ადამიანის სულიერი მდგომარეობის შესატყვისად აღნიშნავდა: სული სამია და შესაბამისად სამია აღზრდის სახეც - ფიზიკური, ზნეობრივი, გონებრივი. თითოეულის დამადასტურებელი მაგალითი მრავლად გვხვდება „დავითიანის“ სწავლა-აღზრდასთან დაკავშირებულ ლექსებში.

სწავლასთან დაკავშირებულ სათქმელს გურამიშვილი ეპიკურეს სწავლებით აგვირგვინებს: „ფილოსოფოსი ეპიკურ გვაუწყებს, ამას გვპირდება:/ აგებულებით მყოფელი აროდეს გაღარიბდება,/ თუ კაცი ნდომას მიჰყვების, მიდღეში არ გამდიდრდება./როცა პატარას იშოვნის, მერე დიდს მაეკიდება“ [24. 68]. მნიშვნელოვანია იმის გარკვევა, თუ რა შინაარსითაა მოხმობილი გურამიშვილთან ცნება „აგებულება“? გურამიშვილი, რომელიც ტექსტში მხოლოდ რამდენიმე ავტორიტეტს მოიხმობს, რატომ შეიძლებოდა დაინტერესებულიყო წარმართი ფილოსოფოსის მოძღვრებით? რამდენად პოპულარული ავტორია ეპიკურე იმ დროის ქართული თუ ევროპული საზოგადოებო სივრცისთვის? რას ნიშნავს, ზოგადად, ეპიკურეობა და რა კონტექსტში, რა არგუმენტის დასტურად მოიხმობს მის აზრს დავით გურამიშვილი?

ეპიკურეს ეკუთვნის შეხედულება, რომ ჭეშმარიტ განათლებას შინაგანი ჰარმონია მოაქვს. პლატონის აზრითაც, ადამიანის აღზრდის მთავარი მიზანი სათნოებების არსში გარკვევა და მათი მიღწევაა, რაც უფრო განათლებულია ადამიანი, მით უფრო ამაღლებულ მიზნებს ისახავს იგი. მისი აზრით, ყოველი სიამოვნება კი არაა ბედნიერების საფუძველი, არამედ მხოლოდ ისეთი, რომელიც გონივრულადაა გამართლებული. უმაღლესი ბედნიერება სიბრძნით მიიღწევა, რადგან ბრძენს შეუძლია სულის სიმშვიდის, ატარაქსიის მოპოვება. ჰედონიზმს უფრო ხშირად უარყოფითი, ნეგატიური მნიშვნელობით იაზრებენ, „ეპიკურელებისთვის კი ჰედონიზმი იყო სწორი, ჭეშმარიტი სტილით ცხოვრება. ეს იყო ცხოვრება აგებული ადამიანის მთავარ სურვილსა და იდეაზე, რომ ყველას გვინდა ვიცხოვროთ მხიარულებასა და ბედნიერებაში, შვებასა და განცხრომაში“... [გიგინეიშვილი, 2021: 170]. ეპიკურეს აზრით, აზროვნების უნარიც ადამიანს იმისთვის აქვს, რომ ფაქტების, მოვლენების, ზოგადად, არსებულის ოპტიმიზაცია შეძლოს. ყოველგვარი ნდომა, სურვილი, როცა იგი ქვედამზიდველი ვნების გამოხატველია, ადამიანის ბრიყვული, უგუნური ქმედების საფუძველი ხდება და წარსაწყმედელში მიმყვანებელია [24. 67]. ნდომა უპირისპირდება, ებრძვის ჭკუა-გონებას და ალოგიკური, ბრიყვული ქმედების საფუძველი ხდება.

ეპიკურეს მოძღვრების გათვალისწინებით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ „აგებულებით მყოფელი“ გონებრივ საწყისს, სიბრძნეს, გონიერებას დამორჩილებული ადამიანია, ვისაც შეუძლია, იმის ოპტიმიზაცია, რაც რეალური და შესაძლებელია.

ასე საზრდოობს გურამიშვილისეული სწავლის კონცეფცია ეპიკურეს შეხედულებებით. ეპიკურე მე-18 საუკუნის განმანათლებელთა და ენციკლოპედისტთა შორეული წინაპარია, როგორც გონების აპოლოგეტი, როგორც ვნებათაღელვის დათრგუნვის მქადაგებელი [ქიქოძე, 1985: 289]. ეპიკურეს მოძღვრება შიშის ძლევის შესახებ ასევე უნდა ყოფილიყო გურამიშვილის ფიქრისა და განსჯის საგანი, ასახული მის გაბაასებებში. ჭკუას ებრძვის ნდომა [24. 66], ამიტომაც „ჭკვა ცოდნით მოიხმარების“, ბიბლიის სიბრძნის წიგნებშიც - იობის წიგნი, იგავები, ეკლესიასტე - სიბრძნის სინონიმია ცოდნა. სიბრძნის სათავეა „უფლის შიში“ (იგავ. 9. 10). არა სასჯელის მოლოდინით განსაზღვრული, არამედ უფლის დაკარგვის, უფალთან განშორების სიმძაფრით განპირობებული შიში, რაც აიძულებს კაცს ღვთის სათნოდ ცხოვრებას. ასე ხდება „დასაბამი სიბრძნისა - შიში უფლისა“ (იგავ. 1. 7). ადამიანმა სიკეთე შეიძლება აღასრულოს არა სასჯელის შიშით, არამედ ღვთის სიყვარულით, მისი დაკარგვის შიშით და როცა ასე ხდება, მის მდგომარეობაში ვიმყოფებით. „აგებულებით მყოფობაც“ სრულყოფილ, ქრისტესმიერ მყოფობაზე მიგვანიშნებს.

III. 2. ბიბლიური დრო და სივრცე „დავითიანში“

საკითხის შესწავლისას ყურადღება გავამახვილეთ, რომ მედიევალური დროის სისტემა ძველი და ახალი აღთქმის გარდასულ ისტორიებს მარადიული აწმყო დროის გაგებით აღიქვამს. ბიბლიური დროის აღქმის შუა საუკუნეობრივ ტრადიციას ერთგულებს გურამიშვილი. „დავითიანში“ რეალური ფაქტები და მოვლენები - საგნობრივად ხილული და სარწმუნო - მშვიდგონებრივი აღქმა-განაზრებების საფუძველზე ტრანსცენდენტურ, ირაციონალურ, საკრალურ დრო-სივრცედ ტრანსფორმირდება. გურამიშვილის რწმენით, წმინდა წერილი სწორედ ამგვარი გარდასახვის შესაძლებლობას ბადებს. იგი რეალური ისტორიების განწმენდისა და გარდაქმნის გზაა. ალექსანდრე შშემანი წერდა: „წმინდა წერილის ისტორიები, ამბები მოცემულია, როგორც პირადი ცხოვრების ამბები, ისტორიები. ღვთის საქმეები წარსულში, როგორც ჩემი ცხოვრების მოვლენები, რომლებიც მეხება მე და ეხება ჩემს ხსნას“ [შშემანი, 1993: 59-60].

ნაშრომში დავასაბუთებთ, რომ უფალთან დაკავშირებულ სახე-იდენტა და საიდუმლოთაგან პოეტისთვის უპირველესად მნიშვნელობს „ჯვარზე ვნებული“ უფალი. ადამიანის ჯვარსახოვან არსებობას ადასტურებს ავტორის მსოფლმხედველობა, მისი განცდა-წარმოდგენები, პოემის შინაარსი, თემატიკა, მოტივები, ხელნაწერი ფურცლის ცენტრალური ნაწილის ზემო რეგისტრში ჩართული ჩანახატი ღვთისმშობლისა და ჯვარცმის გამოსახულება. „ქართლის ჭირში“ მოთხრობილია არა მხოლოდ მეფის, ქვეყნისა და პოეტის ჭირის, განსაცდელის, მწუხარების, სიგლახაკის, შევიწროების ამბავი - „გული მაქვს სავსე ჭირითა“ (94; 537) ან „იმ წყალზე პირის საბანად მე მიველ თავის ჭირადო“ (61; 327), არამედ მათი დიდი გარჯისა და ღვაწლის ისტორიაც. რეალური ფაქტები და მოვლენები პოემაში ბიბლიური პარადიგმებით გაიაზრება. ავტორის პროვიდენციალური მსოფლმხედველობიდან გამომდინარე, ქართლის ჭირი, ისე როგორც ჭირი მეფისა და დავით გურამიშვილისა, ღვთის პასუხია ცოდვაზე, ამასთანავე „ჭირი“ გურამიშვილთან, ისე როგორც ძველ ქართულში, პოლისემიური შინაარსის მქონე სიტყვაა და მწუხარება, საღმობა, ტკივილისა და გუემის მიღმა საჭიროებას, საჭიროს, გარჯას, ღვაწლს ნიშნავს (აბულაძე, 1973: 557). ჭირის გზას გაივლიან „დავითიანის“ ბიბლიური, ისტორიული და

გამოგონილი გმირები - ბიბლიური ადამი, „დავითიანის“ ქართლი, გურამიშვილი ავტორი და პერსონაჟი, ვახტანგ მეექვსე, „სწავლა მოსწავლეთას“ მოსწავლე, ქაცვია მწყემსი... გურამიშვილისთვის „ჭირი“ გამომხსნელობითი შინაარსის მატარებელი და სრულყოფის, ტრანსცენდენტურთან მიახლების გზა ხდება. ბიბლიური სწავლებით, „ჭირი მოთმინებასა შეიქმს“ (ჰრომ. 5,3), „სხუათა ლხინი, ხოლო თქუენ ჭირი“ (II კორ. 8,13), „ჭირი“ თავისი შინაარსით უკავშირდება ბრძოლას, გარჯას, შრომას (მის სიმბოლურ გამოსახულებად შეიძლება მივიჩნიოთ ჯვარი), რის კვალობაზეც „ყოველი მოღვაწე შემდგომად ღუაწლისა გარდასვლისა გვირგვინოსან იქმნების“ - კირილე იერუსალიმელი (აბულაძე, 1973: 464). ასე რომ, დ. გურამიშვილთან „ჭირის“ მხატვრული სახის გასააზრებლად ერთ სიბრტყეში უნდა განვიხილოთ, ერთი შეხედვით, სხვადასხვა შინაარსის მატარებელი ლექსიკური ერთეულები: ღვაწლი, შრომა, ბრძოლა, ჭირი. სულხან-საბა ორბელიანს თავის ლექსიკონში „ღვაწლი“ განმარტებული აქვს როგორც „გაჭირვებასა და ომში ყოფა, ღვაწლი არს დიდად გაჭირვებული საქმე ბრძოლისა, გინა სათნოებისა“ (ს.ს. ორბელიანი 1993: 258). ზემოთქმულიდან გამომდინარე, დავით გურამიშვილის „ქართლის ჭირი“, როგორც მხატვრული სახე, შუასაუკუნეების ენობრივი მსოფლხედველობრივი კონტექსტისა და პროვიდენციალური მსოფლმხედველობიდან გამომდინარე უნდა გავიაზროთ და ქვეყნის ჭირის, განსაცდელის მიღმა საჭიროებისა და ღვაწლის, ბრძოლის, შრომის შინაარსიც შევძინოთ - რომლის მიღმა და რომლის წილ ეიმედება და ჭვრეტს საკრალურსა და აღორძინებულ ქვეყანას გურამიშვილი. შემთხვევითი არაა, რომ ხელნაწერს დართულ ფურცელზეც - რომელიც „დავითიანისა“ და, საზოგადოდ, დავით გურამიშვილის ცხოვრებისეული საზრისის გრაფიკულ გამოსახულებად შეიძლება მივიჩნიოთ - ცენტრალურ ნაწილში, გამოსახული ახტირკას ღვთისმშობლის ხატი ჯვარცმის კომპოზიციით. თემატურად/შინაარსობრივად ხატი ეთანადება „დავითიანის“ პირველ წიგნში ჩართულ თხრობას - „ჯვარცმის ამბავი“, „ტირილი ღვთისმშობლისა“, „მოთქმა ხმითა თავ-ბოლო ერთი“. შესავალშივე აღვნიშნეთ, რომ, ქრისტიანული სწავლებით, სიმბოლურ-ალეგორიული, ანუ ბიბლიური, ტრანსცენდენტური დრო-სივრცე განწმენდს ისტორიულ დროსა და მასში აღსრულებულ მოვლენებს „სულიერ“, მეტაისტორიულ დროდ, „რათა მოხდეს მასში თავმოქცევა ყოველივესი, რაც ცაშია და რაც მიწაზეა (ეფეს. 1.10)“ [ებრალიძე, 2018: 24]. დავით გურამიშვილის, როგორც შემოქმედის მისია სწორედ ეს არის, რომ აღადგინოს, გააერთიანოს ადამიანის არსებასა და, შესაბამისად, სამყაროში დანაწევრებული დრო და სივრცე.

დავით გურამიშვილის უფალი, ყოველგვარი მედიდურობისა და პომპეზურობისგან განრიდებული, მოგვმართავს და განგვსწავლის [116. 8]. ამ სამყაროში ყველა და ყველაფერი მშობლიური უბრალოებით გამოირჩევა - აქ უფალი მამაა, სამოთხე კი - სახლი. მაგრამ ლმობიერი, თავდადებული და მზრუნველი უფალი კაცთა ცოდვების გამო მრისხანე და დაუნდობელიც ხდება, მისი გაფრთხილება და მუქარაც მოგვესმის. უფალი საგანგებოდ განუსაზღვრავს თუ შემოუსაზღვრავს ადამიანს სამოღვაწეო ადგილსა და სივრცეს. გურამიშვილის სივრცული კოორდინატები ასეა განსაზღვრული: სახლი, კარი, მკვიდრი, სხვისი ქვეყნა და სამკვიდრო ქვეყნა.

როგორია დავით გურამიშვილის ანთროპოლოგიური შეხედულებები - მოძღვრება ადამიანზე? დავით გურამიშვილი ადამიანის ღვთის ხატად და მსგავსად შექმნის მისტერიას ასე

გამოთქვამს: „ჩემსა კაცად მხატველს, მსახველს“ [133. 2], „კაცი ჩემს მზგავსად გავამხატვავნე“ [263. 18]. რწმენა უფალთან ადამიანის მსგავსება-ხატებისა გურამიშვილისთვის საფუძველი ხდება ადამიანის კვლავგანახლებისა და ხსნისა. გურამიშვილისთვის ყველაზე დიდი ტკივილი უფალთან გაყრის, მისი მსგავსებისა და ხატების დაკარგვის ტკივილია [62. 333], ხოლო ყველაზე დიდი ნატვრა, სიხარული უფალთან შეყრის მოლოდინი [108. 20].

მკვიდრი მამულის დატევების თემა პირველცოდვის ბიბლიურ პარადიგმას უკავშირდება. პირველი სასჯელი, რომელიც პირველცოდვის გამო ღმერთმა ადამიანს განუწესა სამოთხიდან გამოდევნა იყო, ამ აქტს ახლდა სიტყვიერი სასჯელიც. მკვიდრი მამულის დატევა, შესაბამისად, უცხო მხარე, დავით გურამიშვილის ტყვეობა, როგორც სასჯელი, ავტორის იგავური სახისმეტყველების პრინციპებიდან გამომდინარე, ბიბლიური მსოფლმხედველობითაა განსაზღვრულ-შთაგონებული. მისი პარადიგმა ეგვიპტური ტყვეობა. დავით გურამიშვილის წინასახედ შეიძლება მივიჩნიოთ ბიბლიური იოსები როგორც, ზოგადად, პარადიგმა ტყვეობისა. ტყვეობა დავით გურამიშვილის დიდი გზის დასაწყისია. დატყვევებულია დავით გურამიშვილის „სამკვიდრო ქვეყანაც“ და ამ თვალსაზრისითაც იზიარებს პოეტი ქართლის ბედს. ბიბლიურ სიუჟეტში თანაჩართულობის კვალობაზე, დევნილობა, ყარიბობა გურამიშვილისთვის ის სასჯელია, რომელიც სამშობლოში, როგორც დაკარგულ სამოთხეში, კვლავდაბრუნებით უნდა დასრულდეს. ტყვედქმნილია არა მარტო გურამიშვილი, ტყვედქმნილია სამშობლოც. ქვეყნის ფიზიკური და სულიერი ტყვეობა დაკავშირებულია როგორც გარეშე მტრის შემოსევასთან, შინააშლილობასა და ღალატთან, ისე ურწმუნობა-უღმერთობასთან.

ტრანსცენდენტური დრო-სივრცული საზრისი რამდენიმე ბიბლიური პარადიგმის მოხმობით გამოვკვეთეთ. განვმარტეთ „მწყემსის“, „ორმოსა“ და „განტევეების ვაცის“ სიმბოლური შინაარსი. რის საფუძველზეც კიდევ ერთხელ დავადასტურეთ, როგორ ხდება რეალური დრო-სივრცული ამბების, ისტორიების თავმოქცევა, გაერთიანება ბიბლიურ მეტანარატივსა და მარადიულ დრო-სივრცეში.

III.3. „დავითიანის“ სტრუქტურა, მისი ბიბლიური საზრისი

დავით გურამიშვილი ბიბლიური ყაიდისა და აზროვნების კაცია. ბიბლიური ცოდნა, სააზროვნო მოდელები სუბლიმირდება როგორც „დავითიანის“ მსოფლმხედველობრივ, ისე სიუჟეტურ-კომპოზიციურ სიბრტყეზე. ნაწარმოების არქიტექტონიკაც ბიბლიური ცნობიერების, აზროვნების ნაყოფია, ბიბლიური სახე-სიმბოლოებით განსაზღვრული.

„დავითიანი“ ოთხ წიგნად შეკრული ნაწარმოებია. ეს გადაწყვეტილებაც გურამიშვილს, როგორც ბიბლიურად მოაზროვნე კაცს, ძველი და ახალი აღთქმის წიგნთა შთაგონებით უნდა მიეღო. ბიბლიური ცნობიერებით, რიცხვი 4 ღვთის ნების ყოვლისმომცველობის სიმბოლოა, სისავსის მანიფესტაციაა, გამომხატველია აზრის, რომ უფლის მცნებები მოიცავს, იტევს და გავლენას ახდენს როგორც სულიერი, ისე ყოფითი ცხოვრების ყველა ასპექტზე, ადამიანის

ყოველდღიურობასა და მის ცნობიერებაზე, იგი გამოხატავს მრავალფეროვნებასა და სისავსეს ადამიანური განცდა-ემოციისა და საფიქრალის. წესრიგი, სიზუსტე, ერთიანობისა და ჰარმონიისკენ სწრაფვა დავით გურამიშვილის ბუნებითი მახასიათებელია ბიბლიური მსოფლმხედველობით განსაზღვრული და აისახება, გავლენას ახდენს კიდეც „დავითიანის“ სტრუქტურაზე. ოთხი წიგნის ერთობა გამომხატველია ავტორის პოზიციის - სათქმელი სრულყოფილი, გასრულებულია და მიუხედავად თემატური, შინაარსობრივი, კომპოზიციური მრავალფეროვნებისა ერთ მთლიანობას ქმნის. ამის ნიმუში, პარადიგმა უნდა ყოფილიყო დავითისათვის სახარება-ოთხთავი. ცნობილია, რომ ახალი აღთქმა თემატურ-ჟანრობრივი თვალსაზრისითაც 4-ად იყოფა: 1. რჯულდებითი - ოთხი სახარება; 2. ისტორიული - საქმე მოციქულთა; 3. სწავლითი ანუ მოძღვრებითი - პავლეს ეპისტოლეები; 4. წინასწარმეტყველებითი - იოანეს გამოცხადება. შესაბამისად, ცნობილია, ბიბლიური ტექსტების ამგვარი დეფინიცია: 1. ისტორიული, რეალური; 2. მორალურ-ესთეტიკური; 3. სიმბოლური; 4. საიდუმლო, წინასწარმეტყველური (ეს თემატიკა განმსაზღვრელი აღმოჩნდა სასულიერო მწერლობის ჟანრთათვის, კერძოდ, ჰაგიოგრაფიისთვის -ხ.წ.).

ეკლესიის მამები ძველ აღთქმაში წინასწარმეტყველთა წინაშე აღსრულებულ სასწაულებს ახალი აღთქმის წიგნებში ღვთის განკაცების საიდუმლოს შესახებ უწყებად მოიაზრებდნენ, რაც, თავის მხრივ, ძველი და ახალი აღთქმის ერთიანობისა და სულიერი კავშირის გამომხატველად მიიჩნეოდა. „ძველი აღთქმის წიგნები სიმბოლურად, სახეობრივად, იგავურად, მისტიკურად და დაფარულად აცხადებდნენ წინასწარმეტყველებებს ახალ აღთქმაში აღსასრულებელი მოვლენების თაობაზე“ [ორჟონია, 2022: 167]. მაგალითად, ეზეკიელ წინასწარმეტყველისთვის გაცხადებული თეოფანია რჩეული ერის წიაღში შობილი ძე ღმერთის განკაცების საიდუმლოს განმაცხადებელი იყო.

წმინდა წერილის მიხედვით, ქობარის ნაპირას წინასწარმეტყველ ეზეკიელს სამების მეორე ჰიპოსტასი გამოეცხადება ადამიანის, ლომის, ხარისა და არწივის სახით. ნეტარი იერონიმეს განმარტებით, ეს 4 ცხოველი 4 მახარებელს განასახიერებს. ამის დასტურად მოაქვს თითოეული სახარების დასაწყისი. პირველი წიგნი ადამიანთა შესახებ მთხრობელი წიგნია. ადამიანის უპირველესი მისიაა საკუთარი წარმომავლობის, პიროვნული და ეთნიკური იდენტობის შემეცნება, დადასტურება. პირველ წიგნში დავით გურამიშვილი მთხრობელია ღვთისა („ვთქვა უფალთ მეგვარტომობა“), მეფისა, პირადი და საქვეყნო ისტორიების [41. 184]. შემთხვევითი არაა, რომ ბიბლიურ ისტორიათგან პირველ წიგნში ჩართულია ქრისტეს ამქვეყნიური ყოფნის ისტორია.

მეორე თავი თვითშემეცნების, სულიერი ჭვრეტისა და ღვთისადმი მიმართული დაჟინებული მზერის [35. 142] საფუძველზე მოპოვებული კავშირის, ერთობის, სულიერი ძალმოსილების გამომხატველია, სადიდებელია ღვთისა. დავით გურამიშვილისთვის დავით წინასწარმეტყველია [76. 416] ცხოვრებისა და შემოქმედებითი გზის განმსაზღვრელი, ყველაზე უფრო გაშუალებული გზა უფალთან მიახლოებისა.

მესამე თავი წარმავალი სოფლისა და სიკვდილის დათრგუნვის, უარყოფის გზით წარმოგვიჩენს ფიქრს, განცდასა და საზრისს გურამიშვილისა, ვინც პიროვნულად გაივლის

ტანჯვისა და ტკივილის გზას და სრულიყოფა გონებით; იგი ზვარაკია, მტკიცე და მომთმენი; ძლიერია, ზედამდგომლობს სოფელზე, წარმავალზე.

სულიერი მჭვრეტელობით, ღვთაებისაკენ სწრაფვის სურვილით განმსჭვალული ადამიანი მაღლდება სოფელზე და ბოლოს ემსგავსება არწივს. მეოთხე თავი „დავითიანისა“ „მხიარული ზაფხული“ აერთიანებს წინა თავებში გაცხადებულ საღვთო ცოდნას ღვთისა და კაცის შესახებ და ყოფითი ცხოვრების მაგალითზე, საოცარი სიმსუბუქით წარმოაჩენს სათქმელს და განფენს მიწაზე და ამალღებს ჩვენს ხორციელ არსებობას.

თავი IV. ლიტერატურული დრო და სივრცე „დავითიანში“

IV.1. ინტერტექსტუალიზმი

აღნიშნული თავები მიმოხილვითი ხასიათისაა და მიზნად ისახავს „დავითიანის“ ლიტერატურული დრო-სივრცული საზრისის შემეცნება სხვა ტექსტებთან ტიპოლოგიური კავშირის, მსგავსების წარმოჩენის გზით. „დავითიანის“, როგორც კულტურული ტექსტის ლიტერატურული დრო და სივრცე წარმოვჩინეთ იმ ტექსტებით, რომელთა წიაღშიც იგი წარმოიშვა და იმ ტექსტებითაც, რომელთა რეცეფციის საფუძველი თავად გახდა. ტექსტის ზოგადკულტურული, კერძოდ, ზოგადლიტერატურული დრო-სივრცული ფენომენის ძიების სურვილს ბუნებრივად მივყავართ სხვა ტექსტებთან. შევეცადეთ ლიტერატურის თეორიაში დამკვიდრებული გავლენის თეორიის, დიალოგურობის, ინტერტექსტუალობის საკითხთა გათვალისწინებით მიმოგვეხილა „დავითიანის“ მიმართების საკითხი ქართულ, აღმოსავლურ და დასავლურ ლიტერატურასთან.

„დავითიანი“ მოიცავს, იტევს ინტერტექსტუალიზმის გაგებას მთელი თავისი მრავალფეროვნებით. პოემაში სხვადასხვა ტექსტი თვალსაჩინოვდება როგორც პირდაპირი, ისე გაშუალებული გზით - მხატვრული ინტერპრეტირებისა და ალუზიის სახით.

„დავითიანის“ ზოგადლიტერატურულ მოდელად შეიძლება მივიჩნიოთ მოდერნისტული ეპოქის ავტორის ხედვა: „მე ვარსებობ მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც არსებობენ სხვა ავტორები“ [წიფურია, 2016: 267].

შინაგანი კავშირის მიღმა არსებობს მარადიული თემებით, მოტივებითა და სახეებით აზროვნების ტრადიცია. რეცეფციები მარადიულ თემებზე, რაც ითხოვს მიბრუნებას ძველ ავტორებთან. ამ თვალსაზრისით საგულისხმოდ მიგვაჩნია ბესიკ ხარანაულის ლექსების ციკლი „ყრმაო...“, რომელიც, გარკვეული თვალსაზრისით, დავით გურამიშვილის დიდაქტიკურ-აღმზრდელობითი პათოსის გამომხატველიცაა და მისი ძირითადი კონცეპტების რეფლექსიაც [ხარანაული, 2020: 4-7].

1990-იანი წლებში გურამ გეგეშიძე მუშაობას იწყებს რომანების ციკლზე, „ქართლის ჭირის“ სახელწოდებით. ციკლი „დავითიანის“ მსგავსად ოთხი ნაწილისგან/ რომანისაგან შედგება: „ხმა მღალადებლისა“, „სისხლის წვიმები“, „ნაცრის კოშკი“, „ნათლისქრობა“.

სასულიერო მწერლობის ეროვნულ-სარწმუნოებრივმა ტენდენციებმა ბევრად განსაზღვრა მე-19 საუკუნის ქართული ნაციონალური მწერლობის ბუნება და ხასიათი, ამ პერიოდის ლიტერატურა დიდადაა დავალებული გურამიშვილისგანაც. ილიას პუბლიკაციებში გვხვდება „დავითიანის“ ციტირება როგორც პირდაპირი დამოწმების გზით, ისე პერიფრაზირება, მის რამდენიმე პოეტურ სტრიქონში იგრძნობა გავლენა, პოეტური შეხვედრები და რემინისცენციები, შთაგონება გურამიშვილისეული პოეტური სახეებით. გურამიშვილი ილიასათვის - „დიდგონებიანი და სიტყვამოსწრებული პოეტია“ [ჭავჭავაძე, 2007: 192], მეტად სანდო, სარწმუნო ავტორია ენობრივ, რელიგიურ თუ საგანმანათლებლო საკითხებზე მსჯელობისასაც. მე-19 საუკუნის ლიტერატურამ „დავითიანით“ იმეკვიდრა ქართულ-რუსული ურთიერთობების საფრთხეებისა და პრობლემების შემცველი თემატიკა და მოტივები, ემოციური განცდა-ვნებები და წარმოდგენები.

IV.2 ბაროკო და „დავითიანი“

ბაროკოს ლიტერატურულ მიმდინარეობასთან „დავითიანის“ შესაძლო კავშირი არაერთ სამეცნიერო ნასრომშია დასაბუთებული. საქართველოში, მართალია, „ითვისებდნენ სპარსულ-არაბული ხელოვნების მიღწევებს, მაგრამ უფრო ახლობელი ბიზანტიური კულტურა იყო“ [სირაძე, 2000: 318]. მე-17 - მე-18 საუკუნეების საქართველოს სახელმწიფოებრივ-პოლიტიკური და კულტურულ-მსოფლმხედველობრივი აზროვნების წესი ადასტურებს, რომ ქართული კულტურის მაგისტრალური ხაზი ევროპისკენ იყო მიქცეული. ჯერ კიდევ ილია ჭავჭავაძე, „დავითიანის“ ერთ-ერთი პირველი მკვლევართაგანი, აღნიშნავდა: „დავით გურამიშვილი, რომელმაც ჰსცადა თითქმის პირველად, ზოგიერთგან რასაკვირველია, ევროპეიზმის შემოტანა ქართული ლექსის გამოთქმაში“ [ჭავჭავაძე, 1991: 592]. აღნიშნულ ქვეთავში სამეცნიერო ლიტერატურაზე დაყრდნობით გამოვკვეთეთ „დავითიანის“ შესაძლო თემატური, მსოფლმხედველობრივი, გამომსახველობითი და სხვ. კავშირები ბაროკოს ლიტერატურასთან.

დასკვნა

დავით გურამიშვილი ეპოქალური გარდატეხების მიჯნაზე ცხოვრობდა - ეს იყო პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური, საზოგადოებრივი, ესთეტიკური, მსოფლმხედველობრივი ცვლილებების ხანა. ამას ერთვოდა სივრცობრივ-გეოგრაფიული ლოკაციის ხშირი და მოულოდნელი ცვლაც, ყოველივე ამან განსაზღვრა კიდევ დავით გურამიშვილის როგორც ქართველის, ადამიანისა და შემოქმედის დრო-სივრცული აღქმა-წარმოდგენები, „დავითიანის“ მხატვრული დრო-სივრცული საზრისი. „დავითიანის“ მხატვრული დრო-სივრცული მოდელი ფორმირებულია რეალური/ისტორიული, მეტაისტორიული/ბიბლიური, ავტორისეული და მკითხველისეული დრო-სივრცით. 1. რეალური, ისტორიულ დრო და სივრცე ნაწარმოებში აღწერილი რეალური ამბებისა და მოვლენების დრო და სივრცეა; 2. მკითხველისეულ დრო-სივრცეს განსაზღვრავს მკითხველის მიერ საკუთარი დრო-სივრცის ან ჟანრის პერსპექტივიდან აღქმული და გააზრებული სათქმელი; 3. ავტორის დრო-სივრცეში იგულისხმება ავტორის შემოქმედებითი და კონცეპტუალური

დროსივრცული წარმოდგენები, სახე-ხატები. იგი პასუხობს კითხვებს - რისი დროა, რა დროა? სწორედ ზემოჩამოთვლილ კომპონენტთა შინაარსი/ბუნება და ურთიერთმიმართების ფორმები ხდის შესაძლებელს „დავითიანის“ მხატვრული დროისა და სივრცის გააზრებას. თავის მხრივ, მხატვრული დრო-სივრცე განმსაზღვრელი, გამაშინაარსებელია ნაწარმოების სიუჟეტურ-კომპოზიციური, იდეურ-მსოფლმხედველობრივი საზრისისა და ესთეტიკური ბუნების.

დროისა და სივრცის მხატვრული აღქმა დავით გურამიშვილის შემოქმედებაში - „დავითიანის სამი ნარატივი სამი დრო-სივრცული მოდელის ფონზე ადასტურებს ავტორისეულ პოზიციას, რომ „დრო, სივრცე, მიზეზობრიობა, ისტორია - ემპირიული სამყაროს კუთვნილებას; ტრანსცენდენტურ სამყაროს კი უდროობა, უსივრცობა, უმიზეზობა და თავისუფლება ახასიათებს“ (ლაღანიძე 2002: 48). დავით გურამიშვილიც ეკლესიასტეს ავტორის მსგავსად „დავითიანში“ გადმოცემულ ამბებს, მოვლენებს ორი „ოპოზიტიური პუნქტით“ - „დასაბამ-დასასრულით“ წარმოგვიჩენს - „აქ ცხადად ითქმის ყველაი დასაბამ-დასასრულისა“ (41; 184). დასაწყისი და დასასრული აქვს ქართლის, მეფე ვახტანგისა და დავით გურამიშვილის ნარატივს. მათი დასაწყისი ემპირიულ დრო-ჟამს უკავშირდება, ხოლო ამბავთა დასასრული ბიბლიურ მეტანარატივში გადაინაცვლებს და ტრანსცენდენტურ დრო-სივრცეში მთლიანდება. ისტორიული დრო და სივრცე „დავითიანში“ მრავალპლასტიანია - სხვადასხვა პოლიტიკურ-გეოგრაფიული, კულტურულ-სოციალური და ეთნოფსიქოლოგიური მოდელით კონსტრუირებული. დავით გურამიშვილის - „დაკარგულ-დაბაწრული“ კაცის ამბავი, ცხოვრების წესი და წარმოდგენები, გეოგრაფიული ორიენტირებიც კი, ქართლის სულიერი და გეოგრაფიული ორიენტირების შესატყვისად წარიმართება. გურამიშვილი „ტრაგედიას გეოგრაფიის“ - შიდადაპირისპირებითა და გარეშე მტრის შემოსევებით დაუძლურებული ქვეყნის განსაცდელს - პირქუში წყაროთმცოდნეობითი სიზუსტით გადმოგვცემს. „დავითიანში“ ქართლის დრო და სივრცე ჭირის ძლევის კვალად ტრანსფორმაციას განიცდის, ცვლილებებს ექვემდებარება და საკრალიზდება წმინდა ქვეყნად. მისთვის მხოლოდ ქართული სივრცეა საკრალიზებული, მამული კი ცენტრალური ტოპოსია. ქართლში, საკრალიზებულ ქვეყანაში, წმინდა მამათა მადლით გაბრწყინებული მხარეში კი ზაფხულის მხიარულებაა.

დავით გურამიშვილი, დროისა და სივრცის მხატვრული აღქმის პრინციპებიდან გამომდინარე, თავისი შემოქმედებით რეალურიდან ტრანსცენდენტურისკენ მიმავალ უკიდევანო საზღვრებს უხსნის თავის მკითხველს და ამ სამყაროსთან მისაახლებლად სანდო მეგზურობას უწევს.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. დავით გურამიშვილის განათლების კონცეფციისათვის - „ისმინე, სწავლის მძებნელო“. თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის საკონფერენციო მოხსენებათა კრებული (2019 წლის მაისი) III. თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის გამომცემლობა, თბილისი, 2020. გვ.191-203.
2. „დავითიანი“ - შემოქმედის დრო და სივრცე. თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის საკონფერენციო მოხსენებათა კრებული (2022 წლის მაისი) IV. თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის გამომცემლობა, თბილისი, 2023. გვ. 283-302.
3. დავით გურამიშვილის რეალური და მხატვრული დრო და სივრცე: „დავითიანისა“ და უკრაინული წყაროების მიხედვით (მოხსენებათა თეზისები). საერთაშორისო კავკასიოლოგიური კონგრესი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2022. გვ. 77.
4. ისტორიული დრო და სივრცე და „დავითიანის“ ქრონოტიპი. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მაცნე, ენის, ლიტერატურისა და ხელოვნების სერია, N1. თბილისი, 2023. გვ.137-162.
5. „დავითი“ და „დავითიანი“. სამეცნიერო-საღვთისმეტყველო ჟურნალი „რელიგია“, თბილისი: N1. 2023. გვ.99-107.
6. დავით გურამიშვილის „დავითიანი“: წიგნი როგორც გადარჩენა. ლიტერატურული ძიებანი, ყოველწლიური სამეცნიერო ჟურნალი. თბილისი: შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი, N XLIII. 2023.
7. „დავითიანის“ ხელნაწერ კრებულში დაცული ავტოპორტრეტის გააზრებისთვის. გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამეცნიერო ელექტრონული რეგენზირებადი ჟურნალი „ფილოლოგიური კვლევები“ / სამეცნიერო სტატიები - ლიტერატურის სექცია. N VII. 2023. გამოქვეყნებული: 2023/12/17.
8. პრეკოლონიური ხანის პოლიტიკური და სოციოკულტურული ვითარება „დავითიანში“ და მისი შესწავლის ისტორია სოციალისტური რეალიზმის ეპოქაში. ლიტერატურათმცოდნეობის თანამედროვე პრობლემები. საერთაშორისო სიმპოზიუმის მასალები. ##plugins.themes.classic.volume-abbr## 16 (2023). XVI საერთაშორისო სიმპოზიუმი ლიტერატურათმცოდნეობის თანამედროვე პრობლემები სოციალისტური რეალიზმის ეპოქა ლიტერატურასა და ხელოვნებაში. 11, 2023/ 12/11. XVI . გვ. 420-428. <https://doi.org/10.62119/cils.16.2023.7578>
9. დავით გურამიშვილის „დავითიანის“ დრო-სივრცული საზრისის გაგებისათვის (იბეჭდება). თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის საკონფერენციო მოხსენებათა კრებული (2023 წლის მაისი) V. თბილისი, 2024.

LEPL – Sokhumi State University

Faculty of Humanities

With the permission of manuscript

Khatuna Nishnianidze

The Artistic Perception of Time and Space in Davit Guramishvili's Literary Works

Dissertation Manual Presented to Obtain Academic Degree

of the Doctor of Philology (Ph.D)

Dissertation Bulletin

Tbilisi

2024

The work has been executed at the Faculty of Humanities of the LEPL Sokhumi
State University

Research supervisor: Nestan Sulava - Doctor of Philological Sciences, Associated Professor of the Tbilisi

Ivane Javakhishvili State University;

Miranda Todua – Doctor of Philology, Associated Professor of the LEPL

Sokhumi State University

Experts: Mariam Miresashvili - Doctor of Philological Sciences, research supervisor,

Professor of the LEPL Sokhumi State University;

Ivane Amirkhanashvili - Doctor of Philology, leading researcher,

Shota Rustaveli Institute of Georgian

Literature;

Official reviewers: Maka Elbakidze - Doctor of Philological Sciences,

Professor of the Tbilisi Ivane Javakhishvili State University;
Gocha Kuchukhidze - Doctor of Philological Sciences, major scientist-
employee of Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature;

The dissertation will be defended on ----- , 2024, at ---
p.m. at the meeting of the Dissertation Board of the Faculty of Humanities
at the LEPL Sokhumi state University.

Address: Tbilisi, 24 Ana Politkovskaia Str. , 7th
floor. presentation room.

Scientific secretary of the Dissertation Board

Miranda Todua – Doctor of Philology, Associated Professor of the LEPL
Sokhumi State University General description of the work

The artistic perception of time and space in Davit Guramishvili's literary works

Topicality of the research. Davit Guramishvili's "Davitiani" is a poetry book created on the edges of medieval and modern eras, of old and new periods of Georgian literature, of Georgian and European aesthetic thinking. Thematic, contentual, structural and expressive diversity is an essential characteristic of "Davitiani". In terms of worldview, the book is fully based on traditional Christian thinking, and in terms of composition, aesthetics and poetics, it is both traditional and innovative at the same time. The aesthetics of the Middle Ages and the Christian tropological system are introduced in the book based on the old Georgian literary tradition. On the other hands, Davit Guramishvili must have received the impulse of his aesthetic-poetic searches from the cultural environment of European Baroque. The narrative structure of the book is innovative for the Georgian, as well as European literature of this period. It combines three different narrative positions, namely: the narrative of the Kingdom of Kartli - "The Kartli plague", the author's autobiographical narrative and the biblical narrative. While narrating his own adventures, Davit Guramishvili tells us about the fate of one individual; While telling the stories of the Kingdom of Kartli and the king Vakhtang the 6th, he focuses on the fate of one kingdom; And when poeticizing biblical stories of the Old and New Testaments he speaks about God and humanity.

The three narrative lines of "Davitiani" create a basis for discussing the variety of time-space models of the book. Each narrative refers to a different temporality and spatiality, therefore, each narrative has its own characteristics, its own temporal-spatial model.

1)The narrative of Kartli evolves around king Vakhtang the VI's time as a ruler of Kartli and the story of him being exiled from Russia. And this narrative is how Davit Guramishvili's factual biography is displayed to the audience. His part in these historical processes, his emotions feel tangible and vivid. For Davit Guramishvili, Kartli is the imperial centre of the world and is perceived by the narrator as the present. Geographically, Kartli's narrative is intertwined with geographical topography—here, on this land, according to Guramishvili's conception, the Kingdom of Kartli must persist steadily, and he believed that it would resurrect from its then weak state with constant adherence to the principles of education and spiritual enlightenment.

2)The autobiographical narrative of the author unfolds through the eyes of a person - from childhood to the anticipation of death. From a spatial viewpoint, the author is shown in different geographical locations encountering various trials. The author conveys his life journey along with factual-biographical details in a subjective manner, which becomes the basis for his eventual enlightenment. Kartli became both the starting point and end to Guramishvili's story. Geronti Kikodze on Davit Guramishvili's belief and poetic imagination: "past the empirical Georgia he sees and speaks to a realer Georgia..." [Kikodze, 198: 284]. This "real Georgia is modeled after his thoughts and perceptions of his homeland, a sacred, holy, flawless, land of "Davitiani" and its readers.

3)The Biblical time-space category comprehends real-time and space events in relation to the transcendental. In Davitiani it is given to us in the form of biblical paradigms and transforms the „cosmic“, historical time into „spiritual“ metahistorical time. Guramishvili believes that real stories should be judged from the viewpoint presented in holy texts, it should be defined – what time is it and what is this time for? Such an attitude purposefully stimulates the flow of self-awareness and is interpreted as spiritual. For Guramishvili, learning, reflecting is an opportunity for human redemption and transcendence. Biblical narratives rejuvenate both old and new covenantal histories and transcend lexical interpretation. This line of "Davitiani" tells us about the bond between humanity and God. Biblical stories - the crucifixion of the christ, the salvation of mankind from sin – are eternal. This is a different, ever-present dimension of time, it is temporality. According to Guramishvili, the worldly life of both an individual and the kingdom should be organized according to God's commandments, the heavenly order. Ultimately, all three narrative lines must converge in the biblical metanarrative and eternal time-space, the transcendent world.

The biblical time-space category comprehends real-time and space events with regards to the transcendental. It delineates, according to the "Davidic" biblical paradigms, and transcends "cosmic," historical time into the "spiritual," meta-historical time. According to Guramishvili's viewpoint, real histories should be evaluated from the perspective of the sacred scripture's perspective, determining what time is and whose time it is. Such a perspective aims to anchor both the domain of self-knowledge and the spiritual essence. For Guramishvili, reflection is an opportunity for human redemption and transcendence. Biblical narratives rejuvenate both old and new covenantal histories and transcend lexical interpretation. This Davidic line illustrates the covenant between humanity and God, speaking to their connection. Biblical histories are continuous; what happened—the crucifixion, the liberation from sin—

is perpetual. This temporality is a different dimension, always present, always measurable, transcendental. Its space encompasses both earth and heaven—because the God who descended upon the earth did so to elevate the human soul to heaven. This perpetual future is for humanity, within this continuity, within the future heavenly existence, "its soul will ascend to heaven." According to Guramishvili's view, just as for the individual, so too for the kingdom, earthly life should be governed by divine commandments, following celestial ordinances. Ultimately, all three narrative lines should converge in the biblical metanarrative and eternal time-space, transcending the transcendental realm.

Three different time-space models correspond to the three narrative lines in *David*. Such diversity of narratives is an innovative idea of the author of "Davitiani". The composition of the book was also new at the time - it is non-linear, unstructured and not subject to the principles of chronological narration. Stories of the present are followed up by the past, autobiographical narrations are followed by news from "Kartli" or biblical stories. Accordingly, all three narratives and all three time-space dimensions coexist in the book. In addition, we will study each narrative of the artistic text taking into account the category of conceptual chronotype, as it allows us to completely perceive and understand the meaning of the text, its worldview-religious content, aesthetic nature, structure or expressive characteristics. It is mentioned in scientific literature that "the study of the conceptual and sensory-emotional "inventory" of culture is a means of fully understanding the essence of culture, and it shows how one's personality is formed in one or another historical era" [Gurevich, 1984: 44]. We discussed the three narratives of Davit Guramishvili's "Davitiani", its conceptual chronotype and three time-space models of representation in the light of existing philological and historical studies, literary theories, Christian exegesis and Christian anthropological doctrines, historical and literary sources of the renaissance period, for which, mainly, the hermeneutic method and models are used.

David Guramishvili's "Davitiani" as a "cultural text," is not merely an expression of aesthetics. It is often examined as a source of information about historical facts. "Davitiani" serves as an important text for the self-identification of Georgians in relation to the Russian-European cultural sphere, for the preservation of national identity. "Davitiani" as "Georgian national identity," encompasses and transcends various cultural, religious, and national layers, showcasing the rich cultural experiences, creating new artistic meanings, and offering future perspectives. Within the realm of Georgian literary studies, "Davitiani" stands as one of the most thoroughly studied texts. Its relevance persists today, and, like any cultural text, it can be studied from various perspectives. The topicality of the theme may be evidenced by discussing the three narrative layers of "Davitiani" within the framework of qualification work, defining the author's conceptual models, the text, and the reader, as well as their interrelations. With these references, studying "Davitiani" opens up opportunities for a dynamic interpretation of the text.

Textual time and space are multidimensional categories. In *Davitiani* by David Guramishvili, we can identify the relations to real, ontological, symbolical/allegorical, mystical and fictitious dimensions. The study of *Davitiani*'s spatial and temporal qualities by all of the above-mentioned categories are directly related to the Bible, and incorporates the biblical-Christological context. Hence, we are reviewing the space-time model presented in *Davitiani* in relation to the Biblical way of thinking. On the other hand,

the poem not only depicts with great accuracy the reality of his time, but also analyses the changing political events, and tries to see them in political, international, moral and Biblical dimensions.

The cronotope of Davitiani depicts, combines and unifies various geographic areas: Georgian, Western European, Ukrainian, Polish, Russian, Caucasian and Oriental. By depicting this vast and diverse geographic reality, cultural and political contexts of the texts are shaped.

To full understanding of the issue, it's also important to study the existing sources describing the reality of the author's lifetime, and the geographical areas of his activities. From this perspective, there are many mentions to consider in Georgian, as well as Ukrainian sources. While researching the qualities and specificities of spatial and temporal dimensions of Davitiani, not only Georgian but also Ukrainian and Russian documents and fictional texts are considered.

The factual reality and real events are accepted by the author, on the one hand, based on his individual experience and personal attitudes; on the other hand, they as generalized and seen from the Biblical perspective, and the author tries to connect them with the concepts of eternity, transcendental time and space. Thus, David Guramishvili constructs a unique textual chronotope of Davitiani.

The history of the problem. Research of Davit Guramishvili's life and works started almost two centuries ago. Back in 1832, Marie Brosset published several facts about Davit Guramishvili's life and literary works. In the years 1852/1861, "Tsiskari" journal published several poems by Davit Guramishvili. The "generation of the 60s" was also interested in "Davitiani": the opinions of Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli and Vazha-Pshavela are still significant for scholars. In 1870, G. Tsereteli issued the first edition of "Davitiani" and made a preface to this edition. Soon after this, in 1880, the poem was published for the second time, with an introduction by P. Umikashvili. In 1894, "Davitiani" was published for the third time, upon the initiative of G. Tsereteli, N. Berdzenov and P. Umikashvili. The fourth edition, published in 1911, was initiated by Z. Chichinadze. It is widely recognized that the first scholars to implement a scientific study of Davit Guramishvili's life and texts were K. Kekelidze and A. Baramidze. Upon their initiative, in 1955, the academic collection of "Davitiani" was issued [Davit Guramishvili, Davitiani, academic edition, edited by A. Baramidze and commented by K. Kekelidze, "Sakhelgami" publishing house. Tbilisi, 1955]. Until now, Georgian and foreign scholars have been researching "Davitiani" and the biography of its author. In the book "Reality and Imagination in Davit Guramishvili's "Merry Summer"", Merab Ghaghanidze distinguishes three main stages – historical-philological investigation led by K. Kekelidze and A. Baramidze, a thorough research within the literary-cultural context carried out by S. Tsaishvili, and the genre-symbolic analysis of the text implemented by R. Siradze [Ghaghanidze, 2002: 43]. While working on the given PhD thesis, it was important to study and analyze all the three stages of research of Davit Guramishvili's works.

The PhD thesis "Three Narratives of "Davitiani" and Three Spatiotemporal Patterns" focuses on the philological and historical investigations of outstanding scholars (K. Kekelidze, A. Baramidze, A. Gatsereia, S. Tsaishvili, R. Siradze, G. Parulava, L. Grigalashvili, T. Mosia, N. Sulava, M. Ghaghanidze, I. Javakhishvili, N. Asatiani and others). The sources analyzed in the given research also embrace scholarly

works of literary critics, specialists in medieval history and theologians (M. Bakhtin, D. Likhachev, S. Averintsev, A. Gurevich, V. Losk, R. Siradze, Z. Kiknadze, G. Tevzadze, E. Chelidze, I. Ratiani, I. Orzhonia, Z. Ekaladze, L. Ebralidze and others). In addition, the research focuses on the works of medieval Christian theologians, philosophers and specialists in exegesis (St. Augustine, St. Basil the Great, John of Damascus etc.) as well as the historical and literary sources of the period of Renaissance (Prince Vakhushti, Sekhnia Chkheidze, Iese Tlashadze, Gabriel Gelovani, Gabriel Ratishvili and others).

Scholarly literature mentions that key literary categories have their ways of origin and development. For instance, fiction, character portrait or landscape, stylistic devices, ways of generalization and typization do not appear in literature accidentally. As for chronotope, which is the category of literary time and space, it is found in the very first text created by humankind (verbal or graphic), outlining the unity between the author, the information provided in the text and the perceiving subject i.e. the reader. In the antique and medieval epochs, the categories of time and space were discussed and interpreted by philosophers and theologians. Even nowadays, these categories are analyzed by literary critics, theologians, historians, sociologists, psychologists, culturologists and other specialists. It is not the aim of this PhD thesis to analyze the phenomena of time and space from the historical viewpoint. Hence, we have avoided discussion of the opinions of specialists in the history of philosophy and literature regarding time and space. Thus, in order to formulate the necessary methodology, we will suffice the research to certain basic information. Beginning from the 20s of the 20th century, based on the objectivistic (based on the logical structure of objective, physical world) and subjectivistic (based on subjective perception) concepts of time and space, the literary studies focused on the definition of the concepts of “time” and “space “. Mikheil Bakhtin introduced the concept of “chronotope” i.e. literary time and space. This concept implies “the unity of time and space (time as the fourth coordinate of space)... In the literary chronotope, the peculiarities of time and space are intermingled in a single, perceived and concrete unity“ [Bakhtin, 1986: 121]. Time impulses and data are spread within space, whereas the essence of space is perceived by means of time. According to M. Bakhtin’s theory, the chronotope defines the genre and is able to reveal philosophical generalizations and ideas. The chronotope forms grounds for the formation of the storyline, motive, scene and character. Scholars agree that “the coordinates of time and space not only form the frame of the literary work, but also represent the most realistic means of organizing the content“ [Gay, 1975: 277]. The perception of real time and space differs throughout nations, cultures, religious viewpoints and mentalities, epochs, artistic and personal visions. We should take into account the opinion that ”any change in the opinions regarding time and space prove the change in the mentality and culture of a certain epoch. Therefore, time and space may form grounds for the type of culture in general as well as one concrete type of art“ [Cherednichenko, 1986: 7].

The process of formation of new artistic reality, new space and time in “Davitiani“, the aspiration of the author and main character to the world which is beyond time and space is also revealed/proved from the literary perspective based on the theory of liminality. The author of this theory is one of the outstanding representatives of the French positive anthropology – Arnold van Gennep. We became familiar with the theory of liminality (boundary) i.e. transition, its categories and concepts, thanks to Irma Ratiani’s works. “The ritual of transition“, which is one of the universal categories in the study of

the spatiotemporal content of the text, accompanies any change in human life, be it social, geographic, mental, religious, physical, related to age, consciousness etc. Genep distinguished 3 peculiarities of transition: the first implies separation from the natural environment. Liminality means ambivalent state of the main character, existence between the real and imaginative, “neither here, nor there”, a dynamic, intermediate state. The third peculiarity is unification, incorporation – the return to the renewed environment that has become usual. [Ratiani, 2010: 109-110].

When discussing the above-mentioned issue, we considered it relevant to introduce the term conceptual chronotope. Based on the scholarly opinions (M. Bakhtin, R. Zobov, R. Siradze, I. Ratiani), we argue that a conceptual chronotope is a category expressing the author’s position/vision regarding the material world, facts and phenomena existing in real time and space. It embraces certain concepts and ideas formed on the basis of discourse, perception or self-reflection. “In fact, the conceptual time and space reflect real time and space on the level of opinions which always carry the same thought“ [Zobov, 1974: 11]. For Davit Guramishvili, such conceptual chronotope pattern is related to the Bible and Biblical thinking. Based on such conceptual chronotope categories, the events occurring in historical time and space, persons and ideas are transformed into new time and space. This “ensures direct connection between real time and space and the literary spatiotemporal system“ [Ratiani, 2010: 191]. In other words, this is transformed time and space, perceived, analyzed and artistically interpreted based on the author’s vision, opinion, self-inquiry, personal-individual approach. The conceptual chronotope transforms real ideas and philosophic, religious and national concepts existing in real, historical time and space into artistic concepts. It is the way of organizing the author’s ideas.

Analysis of the three narratives of “Davitiani” and corresponding chronotope patterns naturally leads us to the category of monumental historism, abstract monumentalism. These concepts have been introduced by Dmitry Likhachev. Based on this principle of medieval interpretation, the artistic image of character, historical facts and phenomena has been viewed on the background of world history and Biblical history. A human being was reflected not as he was, but as he should have been, according to his social status and mission, whereas abstraction was caused by the wish to see a symbol of eternity in everything “temporal”, and “worldly“. Monumentalism as aesthetic category defines the artistic mentality of “Davitiani”. It is a medieval artistic principle inherited by Guramishvili via religious literature and “The Knight in the Panther’s Skin”. The main character of “Davitiani” is visualized on the background of earth and heaven, with a genre coordinate – based on the epic, lyrical, didactic and fable narrative, from the author’s world vision viewpoint - on the background of spiritual and physical, ideal and realistic. Based on the principle of abstract monumentalism, we can evaluate three narratives of “Davitiani“ regarding Georgia, Davit Guramishvili himself and God. The author’s aspiration to the world beyond time and space is proved by involvement/participation in the Biblical stories. The image of the main character is drawn on the plane of national, universal and Biblical opinions. Our argumentation is based on the opinion frequently expressed in the Georgian scholarly literature, articles and essays (K. Kekelidze, V. Gaprindashvili, G. Kikodze etc.) and brilliantly formulated by Revaz Siradze. The national boundaries of “Davitiani” are vivid, with concrete geographical time and space, Guramishvili’s Georgian

idea, the Kingdom of Kartli and thoughts about King Vakhtang VI. The unity of God, the country, the King and Davit Guramishvili himself is proved by the very title – “Davitiani”.

The three narratives of “Davitiani” – historical, autobiographic and Biblical – are revealed in the text by means of three spatiotemporal peculiarities. The historical line expresses empirical, objective spatiotemporal idea; the autobiographic narration expresses subjective and spiritual time and space, whereas the Biblical stories are related to the transcendental world beyond space and time. Thus, time and space in “Davitiani” form a multifaceted and multi-layered category, embracing both objective and subjective/internal and transcendental time and space. The most vivid example of the subjectivist theory of time is an opinion expressed by St. Augustine: “Time is a kind of dimension, but a dimension of what? I know not, maybe a dimension of our spirit?” [St. Augustine, 1995: 243]. When discussing the category of subjective time, I. Amirkhanashvili notes that this unity (time – Kh. N) is disintegrated and crashed in our mind and consciousness. As a result, there appear different types of time, for instance, personal time, historical time, artistic time and so on“ [Amirkhanashvili, 2005: 14].

“Davitiani” as an artistic spatiotemporal continuum unites and embraces the following: 1. Real, ontological i.e. historical time and space. Analysis of historical, literary, documentary and archive material and its relation to “Davitiani” has revealed the scale of interpretation of real spatiotemporal events within artistic time and space (in this regard, we have focused on the investigations of D. Kosarik, S. Kubaneishvili, K. Kekelidze, I. Javakhishvili, G. Leonidze, G. Natroshvili, G. Asatiani, T. Nakhutsrishvili and others) 2. Subjective and spiritual time and space, occupying an intermediate position, should be evaluated based on the analysis of psychological-emotional field, since currently it has been proved that “emotions play an important role in the functioning of consciousness. Moreover, adequate analysis of human (main character’s) consciousness, the inner world, is impossible without taking into account the function of emotion“ [Khvedelidze, 2019: 3]. The spiritual time and space of “Davitiani” embrace diverse world visions, religions, political-geographic (Western European, Ukrainian, Russian, oriental and Caucasian) opinions, the feelings and emotions of the author, the main character and the reader, wishes and aims, thoughts and arguments, interrelations (K. Kekelidze, V. Norakidze, R. Tvaradze, S. Tsaishvili, A. Gatsereia, D. Tserediani, R. Siradze, Z. Kiknadze, L. Grigalashvili, N. Sulava, M. Ghaghanidze etc.); 3. According to the Christian teachings, the symbolic-allegorical i.e. Biblical, transcendental time and space “purifies it (historical time – Kh. N), transforming the “cosmic” historical time into “spiritual”, metahistorical time. In the dispensation of the fullness of times, gather together in one all things in Christ, both which are in heaven, and which are on earth (Ephesians 1.10)“ [Ebraldze, 2018: 24]. The mission of Davit Guramishvili as an artist is to enable such artistic transformation. Based on this principle of description, it is possible to relate the temporal to the supratemporal (discussion of this principle in the given research was based on the works and comments of K. Kekelidze, T. Mosia, Z. Kiknadze, R. Siradze, N. Sulava, other Georgian and foreign scientists, saints and theologians). The relevance of the three above-mentioned types of time has been proved based on the literary, theological, anthropological and ancient philosophical data.

The literary, universal cultural phenomenon of time and space in "Davitiani" has been discussed in the given research based on the national and universal literary processes, from the viewpoint of intertextuality. It is widely known that the concept of "intertextuality" was established in the 60s of the past century in the theory of literature. It was introduced by a French scholar Julia Kristeva. The concept of intertextuality is directly related to Bakhtin's concept of "dialogue" and represents a further interpretation of the issue. Based on the works of Georgian and foreign scholars (R. Barthes, V. Gaprindashvili, A. Gatsrelia, R. Khvedelidze, I. Kenchoshvili, M. Nachkebia and others), we have analyzed the issue of intertextuality in "Davitiani".

The topic, aims and objectives of the thesis. The topic of the thesis is the study of the principles of artistic perception of time and space in Davit Guramishvili's works based on the three narratives of "Davitiani" and three spatiotemporal patterns of description. The aim of the research was to investigate the above-mentioned issue, taking into account the spirit of the epoch, the author's world vision, creative pathos and genre. The investigation is based on the analysis of corresponding literary, historical-philological research and anthropological, Biblical and exegetic literature. Thus, it is our aim to outline and analyze the three narrative lines of "Davitiani" and three spatiotemporal patterns of their realization - objective/empirical, subjective/spiritual and Biblical-transcendental. We also aim to define the issue of conceptual chronotope, in particular, the principles and opinions found in the text. The research also focuses on the extent to which the above-mentioned principles and opinions are applied. Scholarly literature notes: "The scale of expression of principles forms the peculiarity of a certain author. It is a task of utmost importance to find out the key principle of the author" [Siradze, 1987: 49].

In the given research, we have attempted to implement the following objectives:

- Analysis of the three narrative lines of "Davitiani" and three spatiotemporal patterns of description of the main idea – objective/empirical, subjective/spiritual (sensual-emotional, conceptual) and supratemporal-transcendental; identification of their anthropological, theological and narratological grounds.
- Identification of the key features of historical time and space, the author's main idea and principles related to the real objective spatiotemporal challenges, the ways of transformation of real spatiotemporal phenomena into artistic time and space. Based on the analysis of historical sources, the research focuses on personal, national and universal suffering.
- Davit Guramishvili's reflection and perception of the Georgian identity on the background of relations with the Russian-European-oriental worlds; the national-cultural peculiarities and the ways of their preservation "at home" and within alien political, mental, cultural time and space – "The Georgian chronotope"; the issue of imprisoned culture in the pre-colonial epoch; the issue of loyalty to language, culture and traditions in emigration, based on "Davitiani" and other documentary and historical sources of the given epoch; "idyllic chronotope" as nostalgia for the natural environment and the tombs of ancestors.

- What are the characteristic features of Guramishvili as the author and Guramishvili as the main character/narrator? What are the conceptual patterns of the author and the main character/narrator, and what are the forms of interrelation between these patterns?
- How is Guramishvili's subjective and spiritual spatiotemporal idea revealed in his autobiographic narrative? What information is provided in this regard by other sources apart from "Davitiani", namely, the self-portrait preserved in the manuscript and historical-documentary sources? What is Guramishvili's idea of existential time and space? What is Guramishvili's way of overcoming the fear of death? What are his creative and vital impulses? What is Guramishvili's eschatological expectation?
- Analysis of the author's conceptual spatiotemporal opinions – "Davitiani" and "David's Book of Psalms", "Davitiani" and "The Knight in the Panther's Skin"; the concepts of the author, the text and the reader discussed in "Davitiani"; explanation of the term "Baptizing of the Book".
- How do the art and science of the totalitarian epoch assess the key markers of the traumatic memory, the historical and cultural trauma verbalized in "Davitiani"?
- Why does self-realization, the way of learning, become the basis for the perception of God, and why is the book a way of salvation?
- According to "Davitiani", what are the forms of "the language of fathers" i.e. the forms of preservation-renovation of linguistic consciousness and relation with the multilingual world? What is the supratemporal nature of language and what is the national content of language?
- What is the role of genre diversity of "Davitiani" – epic, lyrics, fable, rhetoric, didactics – in the description of the conceptual ideas of the author? Within the given research, we have underlined that epics tell about the life of the main character as well as his/her country; lyrics speak about the internal, spiritual life; rhetoric and didactics teach us, whereas the fable is the way to spiritual perfection, the connection with the supratemporal.
- Based on the author's Christian world vision, envisaging the Biblical concept of "Ecclesiastes' time points", we have answered the following questions: what kind of time is it? Time for what?
- We have analyzed the structure of "Davitiani" and found the analogy between the four books of "Davitiani" and the four Gospels.
- We have defined the cultural context of "Davitiani" and the relation between "Davitiani" and texts of different epochs.
- We have identified Baroque themes and motives in "Davitiani". We have concluded that "Merry Summer" is an innovative literary work.

The object of research. The object of the given research is, on the one hand, comprised of literary, theological, philological, historical, philosophical and other scholarly literature, and, on the other hand,

literary and documentary sources, the text of "Davitiani" and the paper inserted in the manuscript, with the author's self-portrait, drawings and inscriptions.

The theoretical and methodological basis of the given research is comprised of the historical-comparative method, the method of analysis and synthesis, interdisciplinary and comparative method. The hermeneutic and typological methods have also been applied.

The sources used in the given research are: monographs by outstanding Georgian and foreign scholars, literary-critical letters, articles dedicated to the given problem, documentary notes of the author's contemporaries, archive materials.

Novelty of the PhD Thesis. In the Georgian scientific space, Davit Guramishvili's "Davitiani" is one of the most frequently studied texts. It has been analyzed from the historical-philological, typological-symbolic, genre-composition and intertextual viewpoints. Georgian literary historians note that "Davitiani" consists of three lines: autobiographical, historical and Biblical (K. Kekelidze, G. Kikodze, E. Siradze and others). However, the spatiotemporal peculiarities of narrative patterns have not been studied in this regard. Thus, the novelty of the given research consists in the analysis of the narrative and chronotope patterns of "Davitiani" based on modern literary approach, anthropological and theological opinions. In addition, the given research attempts to outline certain conceptual issues of "Davitiani" and view them from a different perspective.

The PhD thesis is an attempt to implement interdisciplinary analysis of the three narratives and three spatiotemporal patterns of "Davitiani". Hence, the text has been analyzed based on the study and synthesis of the data of narratology, Christian anthropology, Christian teachings and antique philosophy. We have outlined the three-facet, three-layer model of Davit Guramishvili's literary expression. The most significant foundation for this model of description is the Christian anthropological doctrine, which views a human being as a creature of dichotomic or trichotomic nature. According to the dichotomic doctrine, a human being is a creature with spirit and body, whereas according to the trichotomic doctrine, human nature consists of soul, spirit and body. However, we should take into account the fact that "such schematic division did not exist in ancient Christian literature... The history of patristics does not mention such dichotomic-trichotomic argument " [Ekaladze, 2010: 66-67]. Adherents of dichotomism considered spirit i.e. supreme consciousness as the highest part of soul. During the investigation, we applied the definitions by John of Damascus: the spirit " is a live creature, simple, bodiless, unseen by physical eye in its nature, awareness and consciousness without structure, using an organic body and granting the latter with the capacities of life, growth, sense and procreation. It has a mind of its own, which does not differ from a person's mind but represents its purest form (as there is an eye in the body, there is mind in the spirit). It is free, full of willpower and action, it is changeable i.e. it changes upon its own will, it is a creature with all these capacities granted by its creator God, and upon God's grace, it has received its existence and nature " [John of Damascus, 2010: 361-362]. St. Paul discusses the unity of reality, soul and spirit in his first epistle to the Thessalonians: "May God himself, the God of peace, sanctify you through and through. May your whole spirit, soul and body be kept blameless at the coming of our Lord Jesus Christ." (1 Thes. 5. 23). "The soul, spirit and body are united in

a human being based on the principle of hierarchy: the spirit is the highest form, the body – the lowest, whereas the soul joins the two and occupies an intermediate position “ [Ekaladze, 2010: 3/ 93]. Based on the opinions expressed in Christian anthropology, we can conclude that the principles of artistic description in “Davitiani” are based on the perception of real objects and phenomena, sense-emotion, perception and search for the eternal, true, supratemporal and universal. The complexity of the connection of the body to the spiritual, transcendental is discussed in both antique and Christian philosophy. “For human beings, the most difficult is to perceive the most general, since the latter is farthest from the senses “ [Aristotle, 1964: 28]. Yet, based on Aristotle’s classification, perception of the most universal starts with the senses. John of Damascus notes that “Human beings... wrapped in rough flesh, cannot perceive or describe God’s supreme and non-physical actions without applying human images and symbols. Therefore, speaking about God using the symbol of body is more comprehensible... Our sense organs help us acquire a deeper knowledge and fill our hearts“ [John of Damascus, 2000: 335]. Besides, in the process of creation of the spatiotemporal pattern with the aim of analysis of the text, we applied the theory of liminality or “boundary” worked out in the structuralist anthropology. According to this theory, “the main character always aspires to a valuable boundary between the earthly world governed by time and the world which is free from the dictate of time. The latter is achieved by means of transformation“ [Ratiani, 2010: 109]. The concepts worked out within the theory of liminality or “boundary” prove that the time and space of the soul form an intermediate stage between the objective, real time and space and the transcendental time and space. From the literary perspective, the process of creation of new artistic reality, new space and time in “Davitiani”, the aspiration of the author and main character towards the world beyond time and space has been proved by the concepts of the theory of liminality. Based on the theory of liminality or “boundary” and the Biblical approach to time and space, we have identified the transcendent category of eternal time and space in “Davitiani”.

Christian philosophy and theology speak about historical, existential and eschatological time. Scholarly literature mentions that “art relies on the relation between four kinds of time: eternity, empirical time, existential time and subject-line time“ [Siradze, 2008: 26]. Therefore, we have proved that Davit Guramishvili expresses his ideas by means of real, transcendental, existential and subject-line-compositional (artistic) spatiotemporal relations.

Empirical time and space are the time and space of the historical narrative of “Georgia’s Afflictions”. This literary work tells about Georgia, the Georgian King and Davit Guramishvili himself. Within the framework of the given research, we have tried to identify how real, historical spatiotemporal phenomena and the characters acting within this time and space are transformed into creative time-space and characters within the given epoch and genre, based on the author’s viewpoints, principles and the scale of their expression. On the basis of the autobiographic narrative, we have identified Davit Guramishvili’s personal/natural and creative peculiarities. We have proved that Guramishvili’s artistic time and space, in their turn, unite the text and the reader/hearer under one context of thought.

The symbolic expression of the eternal connection between the author, the text and the reader is found in Guramishvili’s term “baptizing of the book”. We have outlined the theological meaning of this

term. The theme of the book, which is considered by the author as his child, is directly related to the theme of motherland in “Davitiani”. We have underlined Guramishvili’s opinion that the wisdom of the book – the Bible – will save the country, hence, the book is Guramishvili’s contribution to the welfare of his motherland. According to Guramishvili, the knowledge provided in the book is a symbol and source of perception of the divine, irrational: ”I give you a jug filled with this source of immortality“ [Guramishvili, 2014: 25. 75].

In addition, we have proved that not only the content of the poem, its theme, motives and the way of description of the main idea, but also the structure of the poem and its composition/subject-line express the essence of the Bible. It is important to underline that “a certain phenomenon becomes more vivid by means of a parallel, because its spiritual value becomes more obvious“ [Chelidze, 2011: 16]. Based on the exegetic works of saints, we have analyzed the transcendental content of each book of “Davitiani” and concluded that each chapter of this book carries a symbolic meaning. Like the four evangelists, Guramishvili reveals the essential values of a human being who aspires to perfection: the ability of inclusion in the Biblical, transcendental spatiotemporal system by means of learning-perception and the ability to make a sacrifice and overcome hardships.

We have proved that Guramishvili’s “Davitiani” is based on a certain solid pattern, namely, real facts and phenomena perform a didactic-educational function. It is well known that educational-didactic content and pathos arouse the feeling of the eternal, supratemporal [in this regard, see Likhachev, 1971: 10-12]. The didactic content creates the flow of self-realization and is interpreted by means of spiritual content. The didactic motives and peculiarities of the genre which are based on telling the truth, express the idea of God, hence, they bring us close to the transcendental.

Based on one of the main issues of Christianity, we have answered the following questions: What kind of time is it? What is it the time for? We have outlined the Biblical, epistemological idea of time and studied the conceptual meaning of certain lexical units.

Besides, we have proved that, for Guramishvili, the main image and mystery related to God is the image of crucifixion. We have discussed the Biblical paradigms of abduction, shepherdship and teaching.

We have also focused on the following issues: were the political and sociocultural relations between the Georgian, Russian and Ukrainian worlds analyzed based on diverse literary sources and archive materials in conditions of the strict control of the Soviet ideology? What patterns and markers were applied to the analysis of “Davitiani” by the Soviet literary studies? Guramishvili was considered a symbol of fraternity and unity of the three nations. Was it a realistic approach or a Soviet myth? How was Guramishvili’s artistic image defined in the Georgian, Russian and Ukrainian art of the Soviet period?

One of the theoretical and practical values of the given thesis is that it can be used as factual material by scholars interested in further research of the issue. The thesis is aimed at philologists, theologians, philosophers, historians and literary critics.

The volume and structure of the PhD thesis. The thesis analyzes certain issues related to “Davitiani” that have not been studied until now. We have grounded our arguments on the opinions and conclusions of outstanding scholars and applied the method of interdisciplinary research. The diversity, volume and multi-layered content of “Davitiani” naturally created problems related to classification. This has made an impact on the structure of the thesis. Finally, from the thematic viewpoint, we grouped the relevant material under three narratives. Thus, the PhD thesis embraces 260 pages. It consists of an introduction, the main part and conclusions and is appended with references comprised of 189 units.

The main content of the work

Chapter I - The Historical Narrative (The Georgian Kingdom/ “Georgia’s Afflictions“) and its Spatiotemporal Pattern

I.1. Davit Guramishvili’s Historical Consciousness

I.2. Several Toposes Defining the Historical Time and Space in “Davitiani” (The story of the Davit Guramishvili; “The Story of King Vakhtang” Based on “Davitiani” and Other Historical Sources; The Choice of the King, the Country and Davit Guramishvili - “They Went Straight towards Misery“).

I.3. The Enslaved Country and Culture in the Precolonial Epoch and the Totalitarian Discourse (“ The unity of faith is not favourable for the State...“; “They force me to wear colourful clothes, gold and silver buttons“; The Imprisoned Culture and Totalitarian Discourse

Chapter II - Autobiographic Narrative and its Spatiotemporal Pattern

II.1. Autobiographic – Subjective/Spiritual - Time and Space

II. 2. Understanding the Self-Portrait in Davitiani Handwritten Compilation.

II. 3. The Author’s Time and Space (“Psalm” and “Davitiani“; The Author, the Text and the Reader; Baptizing of the Text; The Book as a Survival).

II . 4. Guramishvili’s Georgian Language and its Chronotope.

Chapter III - The Biblical Narrative and its Spatiotemporal Pattern

III.1. Time for Learning – Davit Guramishvili’s Concept of Learning and Education (Convening “Seekers of Knowledge; Guramishvili and Epicurus).

III. 2. Biblical Time and Space in “Davitiani”

III.3. The Structure of “Davitiani” and its Biblical Essence

Chapter IV - Literary Time and Space in “Davitiani“

IV.1. Intertextuality

IV.2 Baroque and “Davitiani“

Conclusion

Bibliography

Chapter I

The Historical Narrative and its Spatiotemporal Pattern

I.1. Davit Guramishvili’s Historical Consciousness

“Davitiani” does not contain any narration regarding the distant past. The object of Guramishvili’s vision and perception embraces his contemporary events and recent past. Similar tendencies are observed in the European and Slavonic literature of the 16th and 17th centuries. This literature focuses on the expression of events; hence, the role of the artistic present increases in the literary works.

In Guramishvili’s works, the nation’s past does not function as an antipode of the humiliated present. The pathos of Grigol Orbeliani’s “Toast” is alien for Guramishvili. Only the Biblical past is valuable for the author. Due to its sacral content, the Biblical past performs the function of the eternal present. A little later, the Georgian literature became obsessed with the national tragedy and remained hopeless about the future, until it recalled the examples of Georgia’s heroic past and revived them for better

understanding of reality and definition of future prospects. In the epic poem “Georgia’s Afflictions“, the stories are told in accordance with the Judaic-Christian linear time, in the style of the annals. The poem abounds in chronological data, and the author uses all the three systems of chronology – “Genesis“, “Birth of Christ“, “Byzantine 532-year cycle“. The historical, real story has its storyline and characters, with parallels in the Biblical stories and heroes. The geographical, political, social and ethnic spaces outlined in “Davitiani” serve to demonstrate the ideas of the author and the main characters. The space, with the exception of several fragments from “Katsvia the Shepherd”, does not have its artistic-expressive content and does not perform the function of a landscape (unlike the works of the Romantics). In Guramishvili’s work, the space performs either political or ideological function.

Each narrative of “Davitiani” is expressed by means of a corresponding spatiotemporal pattern. Inclusion of the spiritual and transcendental spatiotemporal idea in the system of expression of the real world serves as a purifier. The Biblical stories, apparitions and visions included in the profane stories of “Davitiani” introduce a spiritual content in the poem (and its stories). Theological literature notes that “the fragments of time and history in general are purified and enriched by means of the church calendar and the cycle of liturgies. A human being is asked to grasp their dimension and expand their transcendence to personal human time and space“ [Evdokimov, 2007: 132]. In “Davitiani”, alongside with the intermingled epic and lyrical, didactic and fable genres, time and space become ambivalent – real and ideal, concrete and abstract, definite and indefinite. Guramishvili’s interpretations of real-life events are based on the patriotic idea, as well as historical and Biblical contexts. These interpretations express Guramishvili’s internal, subjective world, thoughts, emotions and intuition.

In order to understand Davit Guramishvili’s historical consciousness, it is important to take into account the historical context of “Georgia’s Afflictions” as a term/concept. It is well known that K. Kekelidze termed the first part of the poem as “Georgia’s Afflictions”. K. Kekelidze notes that “Georgia’s Afflictions“ is a widespread technical term in our country. K. Kekelidze proves this idea by bringing the example of “The Life of Konstanti Kakhi” written in verse by a 17th century archimandrite Zenon and starting with the words: “Who can count, who can describe Georgia’s Afflictions?“ [Kekelidze, 1981: 541]. There is an obvious similarity between the above-mentioned phrase and Guramishvili’s sentence – “No one can count the afflictions of Georgia...“.

Based on the principles of the medieval religious and historical genre of “Telling the Truth“, Guramishvili also aspires “to tell the truth“. His truth is didactic and critical. According to Geronti Kikodze: “The enmity between Kartli and Kakheti arouses the indignation of the Georgian patriot. His compatriot Iese Tlashadze describes this enmity in his poem “Catholicos Bakariani” as if he were telling about some foreign nation“. However, Guramishvili feels physical pain due to this fratricidal war. Therefore, he never “mumbles” modestly, instead, he openly reveals his patriotic thoughts. His lifestyle has never been based on narrow, secular interests.

On the brink of Georgian-Russian relations, when the new political and sociocultural context was being formed, Guramishvili, as the witness and active participant of these events, spoke with great precision and objectivity. His feelings vividly express the tragedy of precolonial existence. The poet is

filled with regret and warns the reader about the expected hardships. Georgian-Russian political relations comprise one of the main themes of “Georgia’s Afflictions”. These relations also fell within the focus of the writers and historians of the 18th century.

Ioane Sabanisdze, an outstanding figure of the 8th century, spoke about the hardships of the country located on the edge of the Christian world: „...We, who are on the edge of the world...” [Sabanisdze, 2005: 1052]. This tragic geographic location, the danger of cultural and political expansion of both Christian and non-Christian states, has always been the reason for the search of a devoted, reliable military ally. ”The Dariali-Terek-Astrakhan road, so frequently used by the travelers of the 16th and 17th centuries to travel to the Northern country, the Georgian kings and noblemen who tried to find refuge in the North, like Nerse did back in the eighth century and others probably even earlier“ – notes Korneli Kekelidze when discussing the geographical terms used in “The Martyrdom of St. Abo of Tbilisi“.

Davit Guramishvili seems the most politically affected author, taking into account his correct focus, deep and thorough argumentation and emotional-expressive representation. Hence, it is not surprising that “Georgia’s Afflictions” is assessed as an example of political lyrics.

1.2. Several Toposes Defining the Historical Time and Space in “Davitiani”

The story of the Davit Guramishvili. In his poem, Davit Guramishvili draws his self-portrait as well as the portrait of the entire nation. He was never distanced from the historical and political events, neither in Georgia nor during emigration to Russia and Ukraine. “Davitiani” is a memory of God, the King, the country and the author himself. A medieval author could not have implemented a work of larger scale. The toposes of empirical time and space in “Davitiani” are the kingdom of Georgia, King Vakhtang VI and Davit Guramishvili himself. According to “Davitiani”, the lives of the King and Davit Guramishvili, their voluntary or forced emigration, their travels, works, national and religious pathos express the spatiotemporal essence of homeland. The fate of the country is intermingled with the fate of the author. Geronti Kikodze notes: “Guramishvili says: “I was unhappy because there was misery in my motherland“”. Out of his real adventures, Guramishvili selects those episodes which are related to Georgia’s current challenges and turns these episodes into an object of his thoughts, discussions, emotions and artistic expression. In Guramishvili’s works, these episodes acquire a conceptual, ideational and universal content. Guramishvili’s individual life is described in such a way that it becomes general and universal. Guramishvili’s image is a personification of the country.

The title of the literary work - “Davitiani” – embraces the images of the Biblical King David, the divine origin of Georgian kings, Georgia and Davit Guramishvili himself. Hence, it is quite natural that the author has changed the initial title “Guramiani” into “Davitiani”.

It should be noted that, in the history of Georgian literature, “Davitiani” is considered as the first and most important perception of Georgian-Russian relations. The poem outlines two opposing geopolitical spaces and lays foundation for the form and content of representation of this issue in the later literature.

The time and place, the historical framework, define the actions, emotions and perceptions of the main characters. The author mentions Georgian-Russian political relations alongside with other tragic events affecting Georgia, within the context of “Georgia’s Afflictions”. This proves the author’s position.

“The Story of King Vakhtang” Based on “Davitiani” and Other Historical Sources. The most outstanding figure in Georgian-Russian relations is King Vakhtang VI. When evaluating the King’s political activities, the poet remains objective. Despite his emotional, straightforward character and temper, the poet remains unbiased like an annalist and calm like a hagiographer when telling “The Story of King Vakhtang”.

Davit Guramishvili remains precise and objective not only in the interpretation of facts, but also in using certain lexical units. Scholars have studied the use of the administrative-political terms “Ruler” and “King” in “Davitiani”.

Guramishvili has the mentality of a medieval poet. For him, the idea of nation and homeland is personified in the image of the King: “The cattle left without the shepherd will be eaten by fox and jackal“ (94;539). “Davitiani” proves that Guramishvili blames King Vakhtang VI in the failure of Georgian-Russian relations and not Peter I, whom he assesses based on the interests of his country. The poet expresses a sincere delight with regard to the cultural-political and strategic activities of Peter I.

When evaluating Georgian-Russian political relations, the author applies the argument of majority. The number of opponents of Vakhtang’s political decision exceeded the number of his supporters. Although the Emperor allowed Vakhtang to emigrate to Russia together with 2-3 thousand soldiers, Vakhtang went to Russia with a smaller retinue comprising 1200 people, the majority being useless for military service. This act may imply that the number of supporters of Vakhtang’s decision was small in Georgia, and his political orientation was doubted from the very start. Vakhtang’s image is far from that of an ideal king, although Guramishvili sticks to the tradition of historical literature by bringing the example of the Biblical King David. The King, like his country and people, is alienated from God. A symbolic act committed by Davit Guramishvili is the granting of his book to Prince Mirian. “Davitiani” is a personal gift of the poet, granted to the Georgian royal family, namely, Prince Mirian. The poet granted this gift in hope of salvation of his country. Thus, the fable of a king gains the meaning of the eschatological future and embraces a transcendental content.

The Choice of the King, the Country and Davit Guramishvili - ”They Went Straight towards Misery“. According to the poem, the opposition/confrontation with the Christian Russia still bears a trace of an unspoken, unconscious, non-formulated conflict that was perceived solely on the plane of spiritual passions and sufferings. Hope for the support of the Russian King whose Christian faith was dubitable brought disappointment and despair to Vakhtang VI. The reason for affliction, helplessness, shame and regret is not personified in the King’s lamentation. Instead, the reason is found in the destiny and the transient world.

The favourable attitude to Russia as a strong and reliable partner, the hope for the guardianship of Peter the Great, led to Vakhtang's confrontation with the Islamic world. The King preferred voluntary slavery of Russia to the enforced slavery of the Moslems. Later on, Guramishvili, who had escaped the Lezgians and was now standing on the crossroads, also made a choice in favour of Russia. Prince Bakar's choice was identical. Each of them suffered the tragic results of this choice. Vakhtang's lamentation about "the perished family" and "destroyed country" expresses great doubt and scepticism regarding Russia. A year before his death, Prince Bakar sent a request to Empress Elizabeth: "Let me go to Georgia. Maybe I will reign in Kartli". Bakar's image is a prediction of the tragic fate of Georgian princes and, in general, the royal family. Many princes shared his tragic fate later on. Despite confrontations, the princes invited to the ceremony of enthronement of Alexander I in 1801 were destined to stay in Russia, they never saw their motherland again.

After Vakhtang's death, alongside with patriotic feelings, Guramishvili suffered acute personal, mental problems, since he was persecuted, rejected and betrayed. Guramishvili became a frequent object of treason, rejection, insult and persecution. He describes the 22 years spent in the Russian military service briefly, in a reserved manner, albeit revealing his usual emotion and expression. It is obvious that he has suffered a great deal. Alongside with "Davitiani", this can be proved by the preserved documents. These issues are discussed on the basis of historical and literary data in the corresponding chapters of the PhD thesis.

I.3. The Enslaved Country and Culture in the Precolonial Epoch and the Totalitarian Discourse

"The unity of faith is not favourable for the State...". According to "Davitiani", the political, religious, cultural, spatiotemporal orientation was focused on the North. Out of the three choices – Iran, the Ottoman Empire and Russia – Vakhtang VI chose the latter. In this regard, Prince Vakhushti notes: "...He abandoned all and chose the Russian Tsar, because he expected the freedom of church and relied on the power of Christianity". For Georgians, at least in the beginning, the Christian Russia seemed to be a symbol of freedom, power and salvation. In the final part of "Georgia's Afflictions", King Vakhtang laments about "the destroyed family" and "the ruined country". This lamentation expresses great scepticism towards the Russian governance. It shows that religious unity failed to form grounds for the mental, conceptual or political unity and cooperation between the states. The main characters of the poem complain about their fate. The real addressee of their misery is unseen, as if the reason for the misfortune were just destiny. In "Davitiani", the events and problems are first represented and then reflected upon. The image of Russia as an occupant, with its ethnic-psychological and mental peculiarities, is not yet as vivid as the image of other occupant states – Iran and the Ottoman Empire. However, the imperialistic intentions of Russia are compared to those of Iran and the Ottoman Empire. The opponents of Georgia's subjugation to Russia assess the King's decision as follows: "The country

already carried the burden of two yokes, and now it has added the third one. How can one lion carry the weight of three whales“?! The image of the enemy, represented for centuries by Persia and the Ottoman Empire, has been enriched with Russia’s image as “the third yoke” and “the third whale“. According to “Davitiani”, the precolonial markers of Russia are “the North” and “the whale/dragon “.

The image of Russia as a saviour is formulated in “Davitiani” in an artistic way. The Christian faith with related rituals and attributes is, according to the medieval idea, the basis for the salvation of a human being and the entire country. Georgia, which is surrounded by Islamic states, viewed Christianity as a marker. “Davitiani” proves that the appearance of Christian Russia on the political arena enhanced the medieval idea of Georgians. Russia became the topic for national discourse on the political and individual planes. The hope that religious unity would form grounds for political unity, fraternity, service and compassion between the two states turned out to be naive. The favourable personal attitude between the two peoples, earlier experienced by Guramishvili, could not meet the new geopolitical and sociocultural requirements. The opinions expressed in the literary discourse by Ioane Sabanisdze and the Athonite Fathers continued to be topical in Guramishvili’s epoch. Yet, this historical experience failed to save Georgia.

The country tortured by the governance of the oriental, Islamic states, decided to move in the direction of the Christian, culturally and strategically developed Russia. Historical and literary sources have proved that Russia’s Christian faith was the most powerful argument that led to this choice. The Georgian-Russian relations analyzed in “Davitiani” are described using the characteristic features and stereotypes familiar to the country. The mental, ethnic-psychological and cultural confrontation certainly defined the broad spectrum of problems that are topical even today. It can be concluded that Davit Guramishvili was the first author who predicted the expected danger.

Another literary work, which is chronologically, thematically and situationally close to “Georgia’s Afflictions” and reflects on the Georgian-Russian relations, is Nikoloz Baratashvili’s “Fate of Georgia”. It should be mentioned that Guramishvili’s “Georgia’s Afflictions” and Baratashvili’s “Fate of Georgia” form solid images and arguments in the Georgian mentality regarding the supporters and opponents of Georgia’s unification with Russia. The themes outlined by Guramishvili and related passions/emotions correspond with the data found in historical sources. Guramishvili’s concern, doubt and prediction of the coming danger embrace centuries.

The historical acts and events described in the literary text are represented in Guramishvili’s style, according to the Biblical, transcendental spatiotemporal idea. For this purpose, Guramishvili applies an allusion of the Biblical Jonah: “Where can I go now, the road is winding, the wind blows and the sails are spread, and I have joined the sea in my ship“. The rough sea and its waves are a symbolic image of the author’s concern, suffering and despair. The second Paragraph of Psalm 61 notes that surrender to God’s will forms basis for human resilience.

The Georgians, who are “trapped” and left without a master, will find a new “master” now. This stage of Guramishvili’s life is a stage of being “lost” and “tied” i.e. imprisoned. This is a tragedy of “serving two

masters” by addressing the Russian Tsar for help and thus falling into voluntary slavery. The struggle for the Iranian and Ottoman interests is replaced by the struggle for Russia’s interests. Davit Guramishvili’s military rank is a simulacrum. The weapons he purchased upon Tsar’s order were never used for Georgia’s interests. The regiment of Georgian Hussars in which Guramishvili served struggled to protect Russia’s interests for decades.

“They force me to wear colourful clothes, gold and silver buttons“. “Davitiani” contains certain precolonial markers that form grounds for the images and opinions related to the later colonial life. Strangely enough, even at the end of his life, Guramishvili’s self-image was associated with the worn-out Russian military uniform, albeit without epaulettes. The answer to this question is given in Book 3 - “Davit’s Lamenting over the Misfortunes of Fate”. Davit Guramishvili never evaluates events based on personalities. Instead, he applies the concept of fate as an explanation for all kinds of misery. We may think that the tragic results of Georgian-Russian relations and the involvement of Georgians in foreign wars are described in the following words: “They force me to wear colourful clothes, gold and silver buttons”, whereas the worn-out clothes represent a symbolic self-image, the vanity and futility of Guramishvili’s life.

In his usual artistic manner, Guramishvili applies the image of the Biblical Joseph. For Guramishvili, clothes are a symbol of inevitable changes and spiritual suffering. The portraits of Georgian kings dressed in oriental clothes bear a trace of the nation’s tragedy. The same trace is found in Guramishvili’s self-portrait, as well as the portraits of the 19th century Georgian civil and military officials proudly enrobed in the Russian uniforms.

From “Davitiani”, it is obvious that one of the important expressions of the identity of Georgians who had fought in alien wars was a Georgian uniform. Georgian refugees, left without their King and serving in the regiment of Georgian Hussars, were well aware of the expected threat to their nation. Therefore, they asked the Senate for the right to use Georgian uniforms and ammunition. Initially, the Senate granted them this right, but very soon, in 1743, the Georgian uniform and ammunition were prohibited and a strict control was imposed on the Georgian military servicemen for wearing the Georgian uniforms. In the medieval mentality, national clothes formed part of the national identity; hence, wearing national clothes was related to Georgia and all the positive impressions related to motherland.

The political spatiotemporal orientation of the epoch changed the meanings of “native” and “alien”: when making a military vow, Georgian emigrants swore that they would not go abroad. The term “abroad” in this case meant “Georgia”. Thus, the Georgian emigrants lost all hope of returning to their native country. This information is provided by G. Leonidze, based on documentary sources.

The Imprisoned Culture. Totalitarian Discourse. In the periods of precolonial and colonial governance, political colonization is accompanied by cultural colonization [Kilanava, 2013: 7]. “Davitiani” also speaks about “cultural colonization”. For their loyalty and sacrifice, the Russian royal court granted the Georgian noblemen with cultural-educational “projects”: “At Easter, the King organized a ball, with singing, dancing, music and poetry“ - this is the lifestyle of Georgians at the royal

court in Moscow. In 1730, Vakhtang VI wrote a poem "Sorrow". The poem is appended with the following lines: "King Vakhtang wrote this poem in his free time, while staying in Moscow in 1730, in order to dissipate his sorrow". In conditions of both Persian and Russian governance, Georgian culture was imprisoned and subdued in the same way as Georgia's political and administrative life. "Beginning from the 17th century, the vital Georgian cultural resources emigrated to Russia due to historical hardships and worked fruitfully there". 1200 people, the intellectual and moral potential of Georgia, emigrated to Russia, accompanying King Vakhtang VI. These were the people on whom Vakhtang relied politically and who formed part of the cultural-educational life. On the other hand, due to the enemy's targeted actions, Georgia was deprived of its brilliant sons. The paper has proved that, in conditions of tense geopolitical situation and rejected religion, there are numerous episodes of lamentation and lyrical suffering in the Biblical texts, which formed grounds for fiction literature. Hard times are a period of poetic perception. Guramishvili, who has suffered a great deal, applied poetry as a weapon against personal sorrows and the country's misery, endless mental and physical suffering and oppression. Scholars note that in the 18th century "in the politically oppressed country, literature performed the function of media, forming both individual and collective identities".

Precolonial Period Political and Sociocultural State in "Davitiani" and the History of its Study in Socialist Realism Era. The history of the study of „Davitiani“ counts almost more than a century and a half. Davit Guramishvili created not only own self-portrait but also a self-portrait of the whole nation. During his time living in Georgia, Russia and Ukraine he has never been distant from political and historical events. The goal of our research is to answer the following questions: Under Soviet rule when nationalism was received as a thing of the past, how were the national and personal troubles represented in „Davitiani“ perceived in scientific literature? How is the political and sociocultural state reflected in „Davitiani“ and how was it received in Soviet period? Were the political and sociocultural relations between Georgia, Russia and Ukraine described in „Davitiani“ being studied based on the information in various literary sources and archival materials? What indicators did Soviet comparative literature provide us with for analyzing „Davitiani“? Was Davit Guramishvili generally thought of as a uniting symbol of three nations or was it a Soviet propaganda? How was Davit Guramishvili's artistic face portrayed across Georgia, Ukraine and Russia during the Soviet Union?

What is the internal time of the story-line, i.e. the time of reading the poem? Under strict control of the Soviet ideology, the text was studied from the historical-philological, artistic-aesthetic, religious-mental perspectives. However, the description of the political and sociocultural situation in the Russian-Georgian precolonial epoch was never analyzed. The personal and national suffering, the opposition between Georgia and Russia, the cultural and historical trauma reflected in "Davitiani" were either mentioned indirectly or ignored altogether. Georgia's afflictions were explained by the internal confrontations or raids of enemies like Persia and the Ottoman Empire. Guramishvili's portraits of the 20th century, created by artists of diverse fields (film, literature, art and sculpture), were defined by the spirit of the epoch. The film "Davit Guramishvili", directed by I. Tumanishvili and N. Sanishvili (1946, based on the script by S. Chikovani), is inspired by the pathos of Socialist realism. S. Chikovani's lyrical poem "The Song about Davit Guramishvili" was awarded Stalin prize in 1946. These works of art and

literature expressed the Soviet ideology rather than Guramishvili's world vision. Hence, these works are triumphant and idealistic. However, Merab Berdzenishvili's statue of Davit Guramishvili is completely different. It reveals Davit Guramishvili's true personal and creative pathos: "I have not created a statue of a noble warrior. There were numerous people like that, but they perished without leaving any important trace. The statue I have made is the statue of a man of spirit " .

Chapter II

Autobiographic Narrative and its Spatiotemporal Pattern

II.1. Autobiographic – Subjective/Spiritual - Time and Space

The autobiographic narrative of "Davitiani" tells about Guramishvili's physical and inner, subjective life, as well as his psyche and spiritual vision. Finally, according to Christian anthropology, human physical and spiritual existence is united in the higher self which is described in "Davitiani" by means of the Biblical, transcendental spatiotemporal category. As the poet's adventure is inalienable from the story of the Kingdom of Kartli, we have analyzed the factual biographical data within the context of "Georgia's Afflictions". In this chapter, we have tried to identify the subjective, psychological-spiritual spatiotemporal peculiarities of Davit Guramishvili as an author and Davit Guramishvili as the main character.

Guramishvili's adventure proves how, based on self-realization and self-analysis, "a live creature turns into a creature which establishes the sense of life..." [Kiknadze, 2018: 11]. As soon as the main character starts to exist, he reveals his will and begins to study his own self. He turns into a creature which he himself creates based on his existential choice. Davit Guramishvili chose the way of spiritual, moral perfection. This is proved by "Davitiani", where the spatiotemporal field of historical and biographical facts and events is replaced by transcendental time and space. The second book of "Davitiani" reveals Davit's personal attitude to God, his spiritual life, the stories of the Lord's support and guidance. With light-heartedness and humour incompatible with the severity of the theme, with directness and freedom peculiar of folk poets, Guramishvili tells about the first sin of a human being, God's punishment and grace, Davit's repentance and the load of the first sin, the eternal fear of a human being regarding the loss of the image of God. According to the author, Biblical, autobiographic and historical facts and events are just fairy-tales if they are not perceived in their symbolic-allegoric and

spiritual meaning. Without such perception, they lose their eternal value and turn into separate facts and historical chronicles. But Davit Guramishvili aspired to find personal and historical sense of life.

At first sight, the reader may fail to notice the boundary between the time and space of Guramishvili – the author and Guramishvili as the main character/narrator. Although the main character and the narrator are represented by the same person, Guramishvili – the author differs from Guramishvili – the main character, the former being hierarchically supreme and “governing” the latter. Davit Guramishvili’s existential time is the time of perception of human existence, function and essence. Hence, out of his adventures, Guramishvili selects those stories and related emotions which express the conceptual spatiotemporal meaning. The real facts and events retold in “Davitiani” based on the author’s personal-individual experience and subjective emotions-passions (psychic or spiritual time and space i.e. perceived time and space) are discussed with regard to the Biblical spatiotemporal paradigms and transcendental time and space. This yields a totally new dimension of time and space. In Guramishvili’s autobiographic narrative, the main character Guramishvili is revealed in diverse contexts: he is a human being, a Georgian, a Christian, a warrior, a poet, an inventor, a father, a son, a shepherd, a teacher... The space of the main character’s action is either open or closed: an estate, a house, a hole, the royal court, a prison, a battlefield, the sea, a road... His travel through time and space is not mechanical or governed by inertia. Based on the Biblical idea, the road is the means of spiritual perfection, during which the main character develops his civil position and world vision. The road is a symbol of spiritual life. For Guramishvili, space is not just mere topography. It is a coordinate with moral content. In “Davitiani”, both space and time are based on dichotomy: they are real and imaginary, definite and indefinite, closed and open, personal and alien... This diversity of Guramishvili’s experience is a natural reason for the diversity of his inner feelings, psychic and spiritual conditions. According to the author, the ultimate solution of controversy and ambivalence is possible by means of creativity with reference to the Biblical meta-narrative and transcendental idea of time and space. The fear of the approaching death grants meaning to life; hence, the creative and vital impulses are activated. According to Guramishvili, it is a function of a human being to enrich the allotted timespan with existential meaning. This is possible by means of learning and self-perception. Besides, the meaning of time is based on movement. According to Christian teachings, learning and knowledge are related to movement i.e. the road: “Go and learn” (Matthew 9. 12). Guramishvili is a man of action. Personal eschatology, the overcoming of the limits of time, the issue of free will and choice – these are the characteristic features of Guramishvili as a person and as the main character. The concept of self-perception in Guramishvili’s works is directly linked to the perception of God.

Why does Guramishvili apply an autobiographic narrative? Scholars note that “the autobiographic ego forms grounds for personal development and regulates human life ... It works as a compass with regard to challenges, enabling a human being’s orientation in the social context” [Khvedelidze, 2019: 2]. It is well known that the concepts of time and space are defined and enriched by the subject (the main character, the author). The textual time and space are in tune with the opinions, thoughts and emotions endowed by the author on the main character, because everything exists in the soul: “My soul, I measure the time in you” [St. Augustine, 1995: 245]. In a literary text, we perceive time and space based on the position of

the main character. In case of "Davitiani", the author himself is the main character. "The autobiographic ego consists of the author's memories, but whatever he recalls and in what way he recalls the events is defined by the current challenges of the identity" [Schacter's opinion quoted in the above-mentioned work - Khvedelidze 2019: 2]. In accordance with this formula, Guramishvili recalls the events and literary sources based on his current challenges and the Biblical model of thinking.

The system of human values created by Guramishvili is based on the Bible and the Biblical rules of life and thinking. With his autobiography, Davit Guramishvili forms part of the Biblical time and space, declares a Biblical world vision and acquaints the reader with God. Guramishvili's sense of life and the trajectory of his movements are, according to scholars, related to the Biblical characters – Adam, Abraham, Joseph, the second "poetic self" of King David. It is widely known that, according to the Biblical idea, God appears in two ways: in the world and in the religious books; hence, God can be perceived in these two ways. The mission of Guramishvili as an author is to use his book for guiding the reader on the way of perception of God.

Guramishvili-the author walks along this complicated road of self-perception. This road, this way of perception is a salvation for Guramishvili himself and, later, for the coming generations.

II. 2. Understanding the Self-Portrait in Davitiani Handwritten Compilation

Davit Guramishvili's "Davitiani" is multi-genre and poly-stylistic handwritten collection. The document contains samples of various texts written by the author over a long period of time. Each of them should be evaluated from the perspective of entire collection but their individual value should be highlighted and at the same time. Our goal is to study the visual-symbolic content of the self-portrait preserved in the manuscript collection. determine what information about the author do the written texts and visual drawings regarding different themes hold in the preserved manuscript collection and how Guramishvili's self-portrait should be understood in regards to them.

Guramishvili, like the artists and architects of the Middle Ages, expresses himself through his art. By showing the extratextual inserts in the handwritten book together with "Davitian", it visually confirms to us that the fundamental right, duty of a person is creative merit and showing appreciation to god with devout prayers. The character of "Davitiani" Davit Guramishvili expresses the spirit of the era. Being imprisoned, humiliated, having gone through suffering, but at the same time being full of hope, having a sense of humor, with belief and hope in God. He prays to the Lord to save himself, his people and the country.

The hero of Guramishvili is real person complete with his own strengths and flaws. For Guramishvili a modernistic way of ironizing is pretty typical. his face as a person, a Georgian and an author are all ironized. We think that Guramishvili by using irony while describing his own portrait as well as his personal shortcomings he seeks to connect with the reader more directly.

Even the list of Davit Guramishvili's interests, opportunities, and activities speaks of the scale and monumentality of his personality. Guramishvili is a man of action, a renaissance-type figure endowed with multifaceted professional skills and opportunities.

Davit Guramishvili lived in the era of great change. His selfportrait was made in the culmination of that era. In his handwriting practice of depicting the whole common to middle ages is obeyed, accordingly the whole perspective was given, both in the text and in graphic depictions.

II. 3. The Author's Time and Space

David Guramishvili lived on the edge of epochal transitions - it was an era of changes in political, socio-economic, public, aesthetic and outlook dimensions of life. It was heightened by frequent and unexpected change of the spatial and geographic location, which even determined David Guramishvili's perception of time and space as that of a Georgian, a person and a creator. We have determined Davit Guramishvili's insight and understanding of time-space as that of a person and a creator against the background of the country, cultural world and biblical time and space. The relation and concept of time-space from a theoretical point of view of David Guramishvili, as a creator, are formulated in the introduction and afterword of "Davitiani". The introduction and conclusion are part of the framework and structure of the text, and the constituent unit of its content. The time-space context of the author, the text and the reader is defined in the introduction, and it is artistically interpreted in the rest of the text.

What are the conceptual spatiotemporal ideas of Davit Guramishvili as an author? What is the spatiotemporal idea of "Davitiani" as a cultural text? What is the author's linguistic consciousness and what expressive principles does he apply? What are the concepts of the author, the text and the reader? Analysis of these issues has revealed the ways of transformation of the real, historical time and space into the poetic, literary time and space.

The Cultural Text. In the national mentality, Davit Guramishvili is encoded as a great teacher and patriot, the author of "Advice to Scholars" and "Georgia's Afflictions". His voice has sounded for centuries alongside with the voices of other great authors. "Davitiani" does not embrace only the cultural background and heritage. It also creates a new artistic reality. The poem is not just an object of aesthetic pleasure. It is permanently quoted because it is important and topical. Cultural texts like the Bible and the poem "The Knight in the Panther's Skin" which is "The Memory of the Georgian Identity", are a paradigm for Davit Guramishvili who also aspires to create a literary work of epochal significance. The term "cultural text" was introduced by Aleida Assmann. It implies a text of eternal value, which is recalled from historical memory and read again and again. A paradigm of such text is the Bible...

Vakhtang's literary circle, the King's publication of Rustaveli's poem and his attitude to "The Knight in the Panther's Skin" largely defined Guramishvili's poetic vision. Like Vakhtang, Davit Guramishvili explains Rustaveli's love based on the mystical-allegoric theory. Although the storyline of "The Knight in

the Panther's Skin" is neglected in Guramishvili's text, Shota Rustaveli's artistic principles are taken into account by Guramishvili in the process of creation of his poem.

The poem proves the talent of Davit Guramishvili as a person and author. It is obvious that he was influenced by the divine grace. When he was imprisoned, he had a dream in which an angel comforted him: "You are bestowed with divine grace" (74; 402), "Come, let us go, I will lead and guide you" (74; 399). Thus, in imprisonment, a "new" Davit was born with a new life and a new way of thinking: "From now on, Christ guides me" (74; 401), "If you have trust, the grace of the Holy Spirit will protect you" (74; 404. 17; 4). Like Lazarus from the Gospels, Guramishvili experienced rebirth and salvation: "Like Lazarus who was buried, I was told to rise", "I was filled with hope and said to myself: "God is protecting me"" (75; 410).

"Psalm" and "Davitiani". Davit Guramishvili's literary works are also influenced by the Bible and defined by God. The reader follows the author in the labyrinth of his life, on the road to God. "I wish for no one to guide me on the road, except for Him who shed blood suffering on the cross for my sake!" (254, 13). This is Guramishvili's idea of faith and creation. God, who rules, guides and reigns over every single creature (15,1), is also a cause and effect of love and poetic inspiration: "He who grants" "poems from the heart, He who grants the depth of wisdom, He has made me understand my wish to avoid all temptations" (ibid).

The theme of the divine grace is a widespread theme in theology. The grace bestowed upon the Biblical King David was also granted to Davit Guramishvili. Wishing to follow the example of the great prophet, Guramishvili asked the Lord: "Make my song similar to his wisdom".

According to Guramishvili, King David chanted the Psalms in order to overcome evil: "By singing the psalms, with divine grace, he defeated the enemy and dissipated darkness" [107. 12]. King David is the author who attained God with his poetry, "this is what we must strive for".

"Like St. John was the prophet of the Lord, for Guramishvili, King David was "the second poetic self" [Siradze, 1980: 119]. Scholars who consider the Psalms as the source of "Davitiani" have their objective and subjective arguments. It has been noted that the Psalms express Guramishvili's personal and creative credo to such an extent that "it is unclear where Guramishvili ends and King David starts in this mystification" [Amirkhanashvili, 2005: 163].

The poetic collection of "Davitiani" is sanctioned by his predecessors – King David and Shota Rustaveli – as "a field of wisdom". Guramishvili's function of a poet is to talk about God that is to be perceived and "sought for": "I will use all my skills and speak of wisdom to the extent of feelings and perceptions granted to me by God" [17. 14].

According to the medieval aesthetic principle, a literary character "lives up to his name"/ the name defines the ideal boundaries of a person's life and activities. The name defines one's moral values and spirit [Florenski, https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/Onomast/Flor/06.php]. The name expresses the function of a person in this world [The Dictionary of Biblical Theology, 1974: 453].

The idea – “I have the same name as David“ – expresses Guramishvili’s personal pride and his responsibility as a poet. David is a name of Hebrew origin and means “desired, leader, friend“. Its etymology is related to the concept “loved by everyone“.

Why were David’s Psalms a source of “Davitiani” and, generally, why were the Psalms popular and topical in the old Georgian literary tradition? The answers to these questions can be found in the Psalms and their explanations. In this regard, we should rely on exegetics:

“The Book of Psalms” is a book of truth and wisdom. According to Basil the Great, all the books of the Bible are “useful and inspired by God. The Book of Psalms has taken everything important from the Bible: they predict the future and remind us of history; they impose the rules of life and advise us how to act... They heal the old and recent wounds of the spirit“.

According to saints, Psalms lead to spiritual perfection. Athanasius of Alexandria notes that Psalms do not refer to the passions of other people; they give birth to words here and now; the words are born in us and uttered by us.

According to Basil the Great, the ten strings of David’s harp symbolize the perfection of the body: “Each sense organ is in harmony with spiritual strength (the body has five sense organs and 5 movements of the soul). Hence, we turn into an instrument that plays a religious melody. In this way, we turn into the ten-stringed harp of God”.

The ability of the Book of Psalms “to tame the soul with melody” expresses Guramishvili’s creative idea.

Davit Guramishvili’s life and poetry are “inspired by the idea of spiritual growth”. In our opinion, this is based on the “pattern of the Psalms”. “My tongue is the pen of a ready writer“ (Psalm 44: 2). According to a widespread opinion, “a ready writer” is Jesus Christ. However, according to Basil the Great, it is the Holy Spirit. Basil the Great notes that the artist will create useful fruits only if he is guided by the sacred doctrine. The artist who faces God will admit and repent his sins, thus achieving justification. Only “the language of truth”, dipped in “the spirit of life-granting God” will write the eternal words on the hearts of believers. The artist is driven by the Holy Spirit; hence, he fills our hearts with truth; and our hearts, based on their purity, imprint those words (“eternal truth” – Kh. N.) either vividly or vaguely.

This is the medieval exegetics regarding the author and his creative goal. Analysis of the relation between this exegetic approach and Guramishvili’s creative principle will explain why “The Book of Psalms” is the source of “Davitiani”.

The Author, the Text and the Reader. The author’s spatiotemporal vision is outlined on the background of the relation between the real and the eternal. The empirical present is oppressed and severe. It requires perfection, transformation and spiritual content. According to the author, this is achieved solely by means of literary creativity.

Davit Guramishvili, as a citizen, thinker and author, needs to perceive real time and space at a distance in order to grasp the truth and express reality truthfully, without unnecessary ornaments. However,

Guramishvili appreciates only the time and space that are filled with spiritual content and transformed in a creative way. The author achieves the desired realm as a result of great suffering and experience. The desired realm is the fruit of freedom from any political, social, economic and mental influence and pressure.

It took a long time and a long journey for the author to turn his experience into a literary text. This can be proved by the fact that he edited the text for a long time in order to turn his book into the treasure, the source of wisdom, the didactic text that would later return to his native land. Overcoming of real time and space and realization of God – all this forms grounds for Guramishvili's literary activities. According to Losev, "genuine, eternal art is born by means of perception of a concrete moment of truth, the artist's pathos, passion towards his contemporaries, personal challenges imposed by the environment" [Losev, 1930: 724]. According to Gregory of Nyssa, one of the proofs of the presence of God's image in a human being is the latter's creative talent.

Like the creator of the world, Guramishvili creates and forms a new artistic reality. The all-embracing and all-pervading author embraces cultural experience, real present and future perspectives. Davit Guramishvili has his real story, his biography. In this regard, we should mention Mikhail Bakhtin's opinion that the author's personality is outside his literary work and, having an independent biography, lives its own life" [Bakhtin, 1975: 403]. Thus, with reference to the author-creator, the following layers are outlined: Guramishvili the author, Guramishvili the main character/narrator and Guramishvili as a person with a real biography. Since "Davitiani" is an autobiographical poem, its text provides biographical knowledge. Besides, attention should be paid to other sources providing biographical information about Guramishvili. With reference to Guramishvili-the main character, as well as other characters, Guramishvili-the author "...knows and sees more, not only in the direction where the main character is looking, but also in the direction which is inaccessible for the main character" [Bakhtin, 1986: 17]. Like other characters, Guramishvili-the main character forms part of a unified artistic world and is hierarchically subject to Guramishvili-the author. "All the events are related to him, the events happen for him and because of him" [Amirkhanashvili, 2005: 18]. Yet, the author is able to stop or break the flow of the storyline time. He may deviate from the main line and define it based on his will or the wishes of the main character. The main character may gain prevalence and "the confused author" may not know what to do with him. Yet, in general, everything is defined by the author's will. Guramishvili-the author differs completely from Guramishvili-the main character. They exist in different spaces. The author's creative energy is realized throughout the text, whereas the energy of Guramishvili-the main character is realized only in certain episodes.

"Davitiani's" preface reveals two radically different positions: the position of the author and that of the reader. It is mentioned that "the author forms an arbitrary spatiotemporal micro-world within a certain spatiotemporal context. The reader perceives this micro-world from a certain spatiotemporal context" [Ratiani, 2010: 186].

In the poem, the author communicates with the reader in a self-confident manner which resembles Rustaveli's style: "My name being Davit Guramishvili, I have told "Davitiani..."

The almighty author of “Davitiani” knows from the very start that he is writing the poem for the salvation of the reader.

According to Davit Guramishvili, there must be mutual assistance between the author and the reader. Both should feel responsibility and obligation. The didactic character of the poem proves that the reader is inferior to the author. They occupy different positions. According to “Davitiani”, all the readers are an object of the author’s care and aid.

The words included in the eternal circle of literature should serve eternal truth. The author notes that in this case literature will form grounds for the reader’s renewal and catharsis. This is how Guramishvili views the value and function of literature in the epoch when the truth is rejected.

It is impossible to fulfill the creative mission without the reader’s readiness and participation. The reader created and educated by Guramishvili should be the basis for the author’s salvation and immortality. Guramishvili managed to use poetry for achieving the communion between his painful/sinful life and God. The creator/man could not have done anything more important than sharing his experience with others. He has been saved by the book, and now he has to assist the world with the book; he feels and predicts this intuitively. According to Guramishvili, it is the reader who “makes a book”, granting life and vitality to a literary work and turning it into the book which is read.

Baptizing of the Text. “I am asking the wise man to baptize my orphan child“ [10. 11]. Guramishvili introduces the concept of baptizing the text. This is a supreme expression of the perfect union between the author and the reader. The communion of readers of every epoch with the text i.e. baptizing of the text, is, according to Guramishvili, the basis for the immortality of the text. In “Davitiani”, the word “baptizing” may have a religious meaning, but it may also mean revision, editing, correction.

In the epoch of religious crisis and depreciation of values, Guramishvili finds himself in the situation where literature should be based on the idea of human salvation; hence, his words should express the meaning of logos.

Guramishvili is a powerful author. He has the resilience of Biblical fathers. He is uncompromising and full of faith. This helps him influence the readers and direct their thoughts, dreams and emotions.

Guramishvili thinks that, due to his lack of wisdom and “scarcity of knowledge”, the text needs to be baptized. He distinguishes a special category of the reader – “the wise man” i.e. the reader that will appreciate the text. Thanks to such readers, Guramishvili will fulfill the mission of revision of the text, its “baptizing”, “converting” and “turning it into a Georgian text“. It is interesting to find out what kind of editing Guramishvili expects from “the wise man”, i.e. the reader. They belong to different categories. The author describes his work as follows: “translation” i.e. commenting and explaining of the text implies revealing of its covert idea. This is what he requires from the readers of “Davitiani”: “Grasp the idea of the fable, translate it for my sake!/I have placed a grain inside the loaf of the Georgian bread!“ [68. 373]. “The wise man” should revise the text from the religious-theological viewpoint: ”If the text contains something of alien faith, let him translate it into the Georgian faith“; ”If I tell lies, let him transform the

text into the truth/may nothing be untrue and unfair“ [10. 11]; ”This book should be used in purity, let no one smear it with impurities!“ [64. 350]. The collaboration between the author and “the wise man” is a kind of allusion on the editing activities carried out by the metaphrasts.

The words “turning into a Georgian text” mean genuine, untold truth. With these words, Guramishvili expresses the world vision of the epoch when the terms “Christian” and “Georgian” were identical and Christianity was the key feature of the Georgian national self-portrait. Ilia Chavchavadze wrote: “even nowadays, in the entire South Caucasus, “Georgian” and “Christian” are synonyms. When the Caucasians want to say that someone was converted into Christianity, they say: “He became a Georgian”.

The Book as a Survival. The manuscript of Davitiani, similar to the other medieval book collections, showcases the extensive and diverse creativity of the author, David Guramishvili. This diversity converges around a singular idea and theme, providing insight into the worldview of David Guramishvili. This article focuses on Davitiani's creation history and how the book's symbolic content can be understood. One of David Guramishvili's paradigms is the evangelical insatiable child. Often away from home, leading a nomadic lifestyle, Guramishvili gained a wealth of wisdom and experience, which he would then bring back home, book in hand. For Guramishvili, books were tools for preserving oneself, aiding their country, and drawing closer to God. The book is personified, filled with parental emotion and care, alleviating the feelings of loneliness and the fear of death. Thus, the poet sees own book as personified subject, his only legacy, his child, which he nurtured and fathered, and by which he hopes to be survived.

Guramishvili well understood that the wisdom within the book had the power to liberate his homeland, hence his dedicated efforts. Through this book, Guramishvili's tries rediscovering lost truths, wisdom, God, eternity, and his homeland. Having lived in both Russia and Ukraine, Guramishvili could not find a true sense of home in either place. He decided to send his book to Georgia, his motherland, where it would be read and understood.

It is well known that in many religions and cultures, storytelling and writing were expressions of life, combating darkness and death. In the Middle Ages, Christian thinking bestowed sacredness upon acts of creativity. Within ecclesiastical writing traditions, stories were considered an immortalization of the author and protagonist, serving as a basis of salvation for those who read or listened.

The poetic texts included in the sole handwritten preserved copy of Davitiani are estimated to have been written at different times. According to K. Kekelidze, Guramishvili started writing poems very early, between 1730-1734. However, an unfortunate event in the relations between Georgia and Russia from 1734-1737, particularly the tragic end of the Darubandi expedition, fundamentally altered the lives of the King Vakhtang VI of Kartli and all the King's Men, including Davit Guramishvili. This was what drove him to take up poetry and writing, attempting to combat his despair with words.

The book that Guramishvili started writing took on the task of educating his nation. He aimed to enrich the readers' national, religious, ethical, aesthetic values and worldview. Guramishvili harbored an especially emotional attachment to his creation, considering the book as his child. The book, along with its literal context, also held a symbolic one. Mistrust and fear followed Guramishvili everywhere. Hostility towards Guramishvili was evident, having experienced the bitter feeling of having his manuscripts destroyed more than once.

Davitiani is a paradigmatic, symbolic representation of Georgia, Georgians, and Davit Guramishvili himself.

II . 4. Guramishvili's Georgian Language and its Chronotope

Davit Guramishvili's Georgian language, above all, expresses the idea of the "Georgian Chronotope". It has been noted that "The national attitude to the chronotope is, above all, revealed in the language" [Siradze, 2008: 27]. In our opinion, Like Ilia Chavchavadze, Guramishvili thought that the most effective way for the nation's salvation and development was the restoration and preservation of its linguistic consciousness. Guramishvili established the paradigm of the new national idea by means of desacralization of the old style of language and introduction of the new one. Strangely enough, Guramishvili, who stayed far from the native language space for seventy years, never lost the feel for his country's needs and preserved exceptional feel for the native language. Davit Guramishvili's "language of fathers", his "buried Georgian" is amazing and mysterious. It is unaffected by time and geographic location. Guramishvili's emigration from his motherland forms grounds for his physical, spiritual and even linguistic salvation and restoration. Beginning from the early Middle Ages, the theological-educational centres abroad served the Georgian idea. This can be proved by the activities of the Georgian literary schools in Palestine, Black mountain, Athos and Petritsoni. It is widely known that in the monastery of St. Saba on Black Mountain, the reform of the literary Georgian language was carried out, moving from the Khanmeti to Haemeti system. In this regard, Davit Guramishvili is the continuer of the tradition established by Georgian scholars living abroad, since he "renovated the Georgian language". Like Euthymius the Athonite, Guramishvili was blessed by the Holy Virgin "to speak Georgian eloquently". The language, like the Georgian idea, was the basis for Guramishvili's physical and spiritual existence and a guarantee for his personal and his country's resilience and unity. Davit Guramishvili explains his adherence to his native language by the fact that he failed to learn Russian well, but this argument is unconvincing. Guramishvili, who aspired to teach the divine truth to Georgians, knew that language is supratemporal and "the word logos is perceived only by means of the native language" [Siradze, 1987: 185]. This is the divine truth, and that is why the Apostles were ordered to preach Christianity in the native language.

As we have noted above, the writer's message to the reader depends on his linguistic vision which unites Guramishvili both with his own self and the external world. The native language is "inserted" between the subjective and objective realities; it serves as an intermediary between the two.

The divine truth told by Guramishvili by means of tangible examples or lyrical discourse requires linguistic simplicity which is similar to the simplicity of the Gospels.

Guramishvili translates and explains the truth. Like Moses, he brings the divine word to people. From him, the nation learns "what it is unable to hear directly from God".

Despite being away from his native environment for many decades, Guramishvili culminates the process of unification of language.

Guramishvili expresses his ideas in verse, and, in this way, he continues the tradition of "The Book of Psalms" and "The Knight in the Panther's Skin".

Guramishvili's language embraces and unites the Georgian linguistic (pagan and Christian) spatiotemporal visions, rhythms and intonations, as well as foreign tunes, sounds and motives.

Chapter III

The Biblical Narrative and its Spatiotemporal Pattern

III.1. Time for Learning – Davit Guramishvili's Concept of Learning and Education

Chapter III focuses on the Biblical narrative of "Davitiani" and the essence of its spatiotemporal pattern. Within the framework of the Biblical narrative, we have analyzed the issue of learning time which embraces 2 sub-issues: -a) "Listen, the seeker of learning...", on the example of this single phrase, we have analyzed Davit Guramishvili's approach to learning; b) Davit Guramishvili and Epicurus.

Based on the Biblical concept of time, the author argues that it is the time for the country to learn, perceive and believe. "Christianity requests an answer to the question "What is time?"; hence, we should identify whether it is time for building or destruction, peace or struggle" [Siradze, 2008: 39]. In "Davitiani", Davit Guramishvili presents the essence of historical time and space based on the Biblical spatiotemporal concept. The time in the Bible "is linear and denotes a concrete point. This is vividly expressed in Ecclesiastes" (3, 1-8). The system of literary time and space in "Davitiani" is based on the Biblical pattern. It is vectorial, teleological (targeted) and aimed at the transcendental.

For Davit Guramishvili as a person and author, it is essential to perceive the time in which he exists. He aims to find the answers to the questions: what kind of time is it? Time for what? Based on the patterns of the Biblical rules, Davit Guramishvili identifies the first and foremost objective of Georgia. Guramishvili, who is full of internal conflicts and has suffered in the battles for his country and alien interests, takes into account "Ecclesiastes' time points" and concludes that it is time for learning and books. According to him, education, moral values and faith will help preserve the national identity and restore the national potential. This is the only way in the existing social-political situation. Thus, the time in which the poet exists is the time for self-realization, learning, teaching and speaking. Therefore, Davit Guramishvili considers himself "part of this time". Historical and personal experience have proved that every way and method of diplomacy, politics and military service is vain without education and self-realization (this is proved by Davit Guramishvili's permanent worries regarding ignorance). Identification and overcoming of shortcomings are possible, according to Davit Guramishvili, by means of learning. Learning is the opportunity for grasping God and attaining true faith. "The declaration of thy words giveth light: and giveth understanding to little ones" (Psalm 118. 130). Like the Biblical King David, Davit Guramishvili thinks that learning, in its multi-layered forms and instances, is the tool and precondition for finding the lost God. "Accept the knowledge so that God does not show his rage and you do not deviate from the way of truth" (Psalm 2. 12). "Accepting the knowledge", following the way of truth – these are the preconditions for the union of man and God. "Davitiani" tells about the ways of implementation of the above-mentioned.

"Davitiani" is a book of learning and perception. K. Kekelidze noted that "the book should be viewed as the teachings of wisdom, a kind of educational book" [1955: 13]. Despite the educational content of the book, the first 3 chapters of the poem - "The Fable of the Origin of the Georgian Lords", "Advice to Scholars" and "Gathering of Cattle" – form a theoretical background based on the cultural experience of the humankind and reveal Guramishvili's ideas regarding the essence of learning and peculiarities of education.

According to Davit Guramishvili, identification and overcoming of shortcomings are possible by means of learning. Guramishvili's ideas on learning and education have been analyzed in the thesis from the viewpoints of Biblical exegetics, teachings of saints and opinions of ancient philosophers. According to Guramishvili, "learning" is based on books, informative, rational knowledge which is empty without grasping the divine truth. Theological literature notes that "the term "wisdom" denotes the son of God, same as the terms "word", "the only son" etc. Hence, for a Christian, the love of wisdom (philosophy) and

the love of Christ are synonymous, because, as we have mentioned, according to religious teachings, it is Christ who represents true wisdom“ (Chelidze 2013: 257). The thesis has defined several lexical units and terms related to learning: learning, education, intellect, mind, wisdom, cleverness, foolishness, teacher etc.

The concept of intellectual training is divided by Guramishvili into two stages: conscious knowledge (worldly wisdom, common sense, science and experience) and spiritual knowledge (spiritual wisdom, divine knowledge, divine wisdom (Sophia)). According to Guramishvili, the most important wisdom to be taught to the younger generation is the Biblical wisdom, divine knowledge. Guramishvili has introduced an important term – “learning-testament“. This compound consists of two concepts meaning, on the one hand, “learning” and its merits, and, on the other hand, the Biblical essence of the “testament“. Guramishvili implies that his aim is to explain the testaments and teach them to the reader. “Learning-testament“ may also be viewed as a single concept where an equation mark can be placed between “learning” and “testament“, the latter viewed as a teaching.

Thus, the initial stage of learning is aimed at the development of human physical-intellectual, mental and social state. It requires obedience of testaments, laws and religion, thus, it is prohibitive in its nature. Its aim is to acquire informative and conscious knowledge which means the perception of universal laws i.e. “the spirit of the world“ (Cor. 2. 12). “Following David’s Testament“ means physical and mental training and perception of God’s glory, the vanity of this world and the essence of being a human. This form of learning involves certain asceticism, training, forcing the body and mind to overcome temptations and passions. By means of such training, a human being will learn how to think about God and attain bliss. In this regard, Guramishvili says: „whether we stand, sit or lie...“, “the seekers of learning” should contribute to the country’s welfare within the limits of their will, capacity and responsibility, based on the principle of free choice. Conscious knowledge also implies acquisition of certain professional information. The nation should rely on the ”teaching of the ten professions to youngsters“. This is a vision based on patriotic thinking, national-social and moral-ethical needs. Davit Guramishvili has compiled a list of 10 useful professions. This is an allusion to the 10 Biblical Testaments. We have analyzed the relation between Guramishvili’s vision, Plato’s “Republic” and Rustaveli’s social doctrines.

The second stage of learning embraces spiritual knowledge, divine truth and wisdom. It has been noted that there are two ways of grasping the divine wisdom: action and vision. In the second book of “Davitiani”, the real and perceived time are transformed into transcendental time and space. Thus, historical and descriptive narration is replaced by lyrical prayer, lamentation, ode, chanting. The lyrical hero, who has acquired divine wisdom, forms part of the liturgical time and space.

Convening “Seekers of Knowledge”: Davit Guramishvili’s Views on Mission of Education. Davit Guramishvili’s „Davitiani“ is a poetry book, collection of epic poems and poems in which the great Georgian poet intertwines the stories from the New Testament with his personal autobiographical stories, and communicates his personal views which are developed on the basis of Christianity. The book contains the verses in which the poet’s views on the role and the mission of education are expressed.

These views, and the poet's whole life philosophy and world-view, are based on Biblical-Christian theology and are mostly formulated within the medieval literary-aesthetical paradigm.

In Davit Guramishvili's understanding, a person who searches for knowledge, first of all, is a seeker of the divine knowledge, which, he believes, goes beyond the informational, rational education and reaches the height of the holy truth.

Davit Guramishvili's „Davitiani“, as a great book, carries a mission of showing the ways to eternal life. The poet compares his book to a vessel filled with living water of Christianity. In the very first line of the verse, the poet convenes “seekers of knowledge” to start the educational journey and follow the biblical principles.

Davit Guramishvili's views and approaches to the role and power of education are communicated throughout the book. The paper discusses these views which are systematized in „Davitian“ in close relation with Christian theology, and thus can be seen as a form of the theology of education.

Guramishvili and Epicurus. Davit Guramishvili is an heir of Rustaveli whose poem is a meeting point between antique and Christian doctrines. Guramishvili's idea about learning is expressed on the basis of Christian and antique philosophical concepts. This is proved by the content as well as terminology. The three types of education formulated by Aristotle form grounds for the medieval educational concepts as well as the concepts of Guramishvili and his contemporaries. With regard to man's spiritual state, Aristotle noted: there are three spirits, hence, there are three types of education – physical, moral and mental. There are numerous examples proving each of these types in “Davitiani”.

Guramishvili's narrative about education ends in Epicurus' teachings: ”According to Epicurus: a well-built person will never become poor/ But if a man follows his desires, he will never become rich/ when he gains little things, he will chase big ones“ [24. 68]. We should find out what Guramishvili means under the term “well-built”. Why is Guramishvili, who quotes only a few authors in his text, interested in the doctrine of a pagan philosopher? Was Epicurus a popular author among Georgian scholarly circles of Guramishvili's epoch? What is the general philosophy of Epicurus and in what context does Guramishvili apply him as an argument?

According to Epicurus, genuine education brings inner harmony. Plato also noted that the main aim of education is to understand merits and follow them. The more educated a person is, the higher his goals. According to Plato, not all pleasures bring happiness, but only those which are reasonably justified. The highest happiness is attained by means of wisdom, because a wise man can attain spiritual peace, ataraxy. Hedonism is often assessed negatively, but ”for the adherent of Epicurus, hedonism means a correct way of life. This kind of life is built on the main human desire and the idea that everyone wants to live a life of happiness and joy, peace and pleasure“... [Gigineishvili, 2021: 170]. According to Epicurus, a human being has been granted the ability of thinking in order to optimize facts and phenomena. Every desire which is built on earthly passions, forms basis for foolish actions and leads a man to hell [24. 67]. Desires oppose wisdom and form grounds for illogical, foolish actions.

Based on Epicureanism, we can conclude that the term “well-built” implies intellect and wisdom. Such a person obeys the rules of wisdom and is able to optimize whatever is real and possible.

Thus, Guramishvili’s concept of education is based on Epicurus’ ideas. Epicurus, as the appraiser of the intellect and teacher of overcoming one’s passions, is a distant ancestor of the Enlighteners of the 18th century [Kikodze, 1985: 289]. Epicurus’ doctrine about overcoming fear seems to have influenced Guramishvili who reflected these ideas in his conversations. “The mind is opposed by desires” [24. 66], therefore, “the intellect is employed by means of knowledge“. In the Biblical books like Job, fables and Ecclesiast, knowledge is a synonym of wisdom. Wisdom starts with “the fear of God“ (Fables 9. 10). This is not the fear of punishment, but the fear of losing God and being far from Him. This fear makes a man live according to God’s will. Thus a man becomes “the beginner of wisdom – the fear of God“ (Fables 1. 7). A human being may commit kind acts not for fear of punishment but for the love of God and the fear of losing Him. When we act like this, we resemble the Son of God. Being “well-built” implies being perfect and following Christ.

III. 2. Biblical Time and Space in “Davitiani”

During the analysis of the issue, we paid attention to the fact that the medieval system of time perceives the past stories of the Old and New Testament as eternal present. Guramishvili is loyal to the medieval tradition of perception of the Biblical time. On the basis of spiritual perception and vision, the real, tangible and reliable facts and phenomena are transformed into transcendental, irrational, sacral time and space in “Davitiani“. According to Guramishvili, the Bible enables such transformation. It is the way of purification and transformation of real-life stories. Alexander Schmemmann writes: “the Biblical stories are told as stories of personal life. God’s deeds in the past are my life’s events, referring to me and my salvation“ [Schmemmann, 1993: 59-60].

The research has proved that, out of the images and ideas related to God, the most important for the poet is the image of “Crucified Christ”. The doctrine about a human being as an image of Christ is proved by the author’s world vision, passions, the poem’s content, theme, motives, the images of Holy Virgin and crucifixion included in the upper register of the central part of the page of the manuscript. As we have noted in the introduction, according to Christian teachings, the symbolic-allegoric i.e. Biblical, transcendental time and space purifies historical time and events by transforming them into “spiritual”, metahistorical time “embracing all that is in heaven and on earth” (Efes. 1.10)“ [Ebralidze, 2018: 24]. Guramishvili’s mission of an author is to restore and unite the time and space that divide a human being from the universe.

Guramishvili’s God, devoid of any pride and superciliousness, addresses and teaches us [116. 8]. In Guramishvili’s world, everything and everyone is simple and familiar: here the Lord is the father, and heaven is home. Yet, the forgiving, self-sacrificing and caring God becomes infuriated and severe,

warning and threatening. The Lord defines the mission, place and space of a human being. Guramishvili's spatial coordinates are: home, door, native land, alien land and the promised land.

What is Guramishvili's anthropological viewpoint i.e. his doctrine about a human being? Davit Guramishvili describes the mystery of Man's creation by God based on His own image: "The one who drew me, who depicted me as a man" [133. 2], "I depicted man like myself" [263. 18]. The belief in human resemblance to God fills Guramishvili with hope for human rebirth and salvation. The most severe pain for Guramishvili is the pain of being away from God and losing God's image [62. 333]. His greatest wish is the wish for the joy of meeting God [108. 20].

The theme of abandoning the native land is related to the Biblical paradigm of the first sin. The first punishment imposed by God on man was banishment from paradise. This act was followed by verbal punishment. Thus, Guramishvili's abandoning of his native land and staying in a foreign country, imprisonment as his punishment are inspired and defined by Biblical vision and represented in the form of a fable. Its paradigm is slavery in Egypt. Davit Guramishvili's image is based on the image of Biblical Joseph as a general paradigm of slavery. Imprisonment is the beginning of Guramishvili's long journey. Like Guramishvili himself, his native land Georgia is also imprisoned. In this regard, the poet shares the fate of his country. Travelling far away from his land is a punishment for Guramishvili who aspired to return to his country as a sinful man aspires to return to the lost paradise. Both Guramishvili and his native country are enslaved. The country's physical and spiritual imprisonment is due to foreign invaders, internal conflicts and treason, as well as lack of faith in God.

The thesis focuses on several Biblical paradigms with regard to the transcendent spatiotemporal idea. We have defined the symbolic meaning of "shepherd", "hole" and "scapegoat". Based on this investigation, we have proved that real spatiotemporal events and stories are united within the Biblical metanarrative and eternal time and space.

III.3. The Structure of "Davitiani" and its Biblical Essence

Davit Guramishvili is a man of Biblical thinking. His knowledge of the Bible and his patterns of thought are revealed on the planes of "Davitiani's" storyline-composition and world vision. The architecture of the poem is also defined by Biblical mentality, Biblical images and symbols.

"Davitiani" consists of four books. Guramishvili must have taken this decision based on the books of the Old and New Testament. According to the Biblical teachings, the number 4 symbolizes the all-embracing will of God. It is a manifestation of fullness. It expresses the idea that God's Testaments embrace and influence every aspect of spiritual and worldly life, human routine and consciousness. This number represents diversity and fullness of human emotions and thoughts. Order, precision, aspiration

to integrity and harmony – these are the features of Davit Guramishvili’s nature, defined by Biblical ideas and reflected in the structure of “Davitiani“. The unity of four books reveals the author’s position: the story is complete and, despite thematic and compositional diversity, forms one whole. For Davit, such paradigm is found in the Gospels. It is widely known that the New Testament consists of 4 parts differing in theme and genre: 1. Religious – the four Gospels; 2. Historical – acts of the Apostles; 3. Educational-didactic – St. Paul’s epistles; 4. Prophecies – John’s vision. The Biblical texts are defined as follows: 1. Historical, real; 2. Moral-aesthetic; 3. Symbolic; 4. Mysteries, prophecies (these themes have defined the genres of religious literature, in particular, hagiography -Kh.N.).

Theologians have noted that the miracles seen by the prophets in the Old testament were a sign of God’s birth in the human form in the New Testament. This, in its turn, was considered as a spiritual union between the Old and New Testaments. “In the form of symbols and fables, the Books of the Old Testament predicted the events taking place in the New Testament“ [Orzhonia, 2022: 167]. For instance, prophet Ezekiel’s theophany was a prediction of God’s birth in the human form in the land of the chosen nation.

According to the Bible, Ezekiel, standing on the edge of Kobar, has a vision of the second hypostasis of the Holy Trinity in the form of a human being, a lion, an ox and an eagle. According to St. Hieronymus, these four animals symbolize the authors of the four Gospels. In order to prove this opinion, he quotes the beginnings of all the four Gospels. The first book of “Davitiani” tells about human beings. The most important mission of a human being is to perceive his origin, personal and ethnic identity. In the first book, Davit Guramishvili is the narrator of God (“I will tell you about God’s tribe“), the King, his personal story and the story of his country [41. 184]. It is quite natural that, out of the Biblical stories, the first book of “Davitiani” includes the story of Christ’s life on earth.

The second chapter is an ode to God, the union and spiritual strength gained as a result of self-enquiry, spiritual search and permanent glance directed towards God [35. 142]. Guramishvili’s life and works have been influenced by King David [76. 416]. In this prophet, Guramishvili finds the intermediary on the way to God.

The third chapter embraces Guramishvili’s ideas about the rejection of the transient world and the overcoming of death. This chapter contains the author’s thoughts, ideas and emotions, his personal suffering and pain and his spiritual development. Guramishvili sacrifices himself in a patient and resilient way. He is strong; hence, he rises above the transient worldly life.

Guramishvili, who has spiritual vision and aspires to God, rises above this world and becomes similar to an eagle. The fourth chapter of “Davitiani“ called “Merry Summer“ unites the ideas expressed in the previous chapters regarding spiritual knowledge, God and human being. Davit Guramishvili expresses his ideas in a simple and easy way, spreading them across the land surface and rising above the physical existence of the human being.

Chapter IV

Literary Time and Space in “Davitiani”

IV.1. Intertextuality

This chapter is a survey aimed at the identification of the literary spatiotemporal idea of “Davitiani” by means of establishing its typological links and similarities with other texts. The literary time and space

of “Davitiani” as a cultural text is revealed by means of the texts of his epoch as well as the texts which are perceived based on Guramishvili himself. The wish to study the general literary and cultural spatiotemporal phenomenon of the text naturally brings us to other texts. We have tried to analyze the relation of “Davitiani” with Georgian, oriental and Western literature, based on the theory of influence, dialogue and intertextuality.

“Davitiani” embraces the notion of intertextuality in all its diversity. In the poem, diverse texts are illustrated either directly or indirectly, by means of literary interpretation and allusion.

The general literary pattern of “Davitiani” consists in the vision of a modernist author: ”I exist to the extent to which other authors exist“ [Tsipuria, 2016: 267].

Beyond the internal connection, there is a tradition of thinking based on the eternal themes, motives and images. Perception of the eternal themes is based on the study of ancient authors. In this respect, we should recall Besik Kharanauli’s collection of poems “Child...“, which, in a certain sense, expresses Guramishvili’s didactic pathos and reflects his key concepts [Kharanauli, 2020: 4-7].

In the 1990s, Guram Gegeshidze started working on a cycle of novels called “Georgia’s Afflictions”. Like “Davitiani”, this cycle consists of four parts/novels: „A Voice in the Desert”, “Rains of Blood”, “The Tower of Ashes” and “Extinguished Light”.

The national religious literary trends have influenced the 19 th century national literature. Guramishvili has largely contributed to the literature of this period. Ilia Chavchavadze often quotes “Davitiani”, either directly or by paraphrasing. Ilia’s poetry contains inspirations and reminiscences of Guramishvili’s poetic images. For Ilia, Guramishvili is “a wise and eloquent poet” [Chavchavadze, 2007: 192], a reliable author regarding linguistic, religious and educational issues. From “Davitiani”, the 19th century literature inherited the themes and motives, emotions and opinions regarding the threats and problems accompanying Georgian-Russian relations.

IV.2 Baroque and “Davitiani“

The research has proved the possible relationship of “Davitiani” with Baroque. Although Georgians “admired the achievements of Persian-Arabic art, they were closer to the Byzantine culture“ [Siradze, 2000: 318]. The political and cultural thinking of Georgia in the 17th-18th centuries proves that Georgian culture was influenced by European culture. Ilia Chavchavadze, one of the first researchers of “Davitiani”, noted: “Davit Guramishvili was probably the first poet to introduce the European style in Georgian poetry“ [Chavchavadze, 1991: 592]. In this sub-chapter, based on scholarly literature, we have outlined the possible thematic, conceptual and expressive links between “Davitiani” and Baroque literature.

Conclusi

David Guramishvili lived on the edge of epochal transitions - it was an era of changes in political, socio-economic, public, aesthetic and outlook dimensions of life. It was heightened by frequent and unexpected change of the spatial and geographic location, which even determined David Guramishvili's perception of time and space as that of a Georgian, a person and a creator. We have determined Davit Guramishvili's insight and understanding of time-space as that of a person and a creator against the background of the country, cultural world and biblical time and space. The relation and concept of time-space from a theoretical point of view of David Guramishvili, as a creator, are formulated in the introduction and afterword of "Davitiani". The introduction and conclusion are part of the framework and structure of the text, and the constituent unit of its content. The time-space context of the author, the text and the reader is defined in the introduction, and it is artistically interpreted in the rest of the text.

The artistic perception of time and space in Davit Guramishvili's literary works – three Narratives of "Davitiani" based on three spatiotemporal patterns prove the author's idea: "time, space, causality and history pertain to the empirical world, whereas the transcendental world is free and devoid of time, space and cause" (Ghaghanidze 2002: 48). Like the Ecclesiast, Guramishvili narrates the stories of "Davitiani" based on two opposing points – "the beginning and the end": "I will clearly speak of everything, from the beginning to the end" (41; 184). The narratives of Georgia, King Vakhtang and Guramishvili's life have a beginning and the end. The beginning is related to the empirical time, whereas the end is transferred to the Biblical meta-narrative and joins the transcendental time and space. Based on the principles of artistic perception of time and space, Guramishvili opens the boundaries of the reader, leading the latter along the road from the real to the transcendental world.

The main provisions of the dissertation are reflected in the following publications:

1. Convening "Seekers of Knowledge": Davit Guramishvili's Views on Mission of Education. A digest of conferens speeches made at the Tbilisi Theological Academy and Seminary (May, 2019) III. Tbilisi Theological Academy and Seminary publishing house, Tbilisi, 2020. P. 191-203.
2. "Davitiani" – The Time and Space of a Creator - A digest of conferens speeches made at the Tbilisi Theological Academy and Seminary (May, 2022) IV. Tbilisi Theological Academy and Seminary publishing house, Tbilisi, 2023. p. 283-302.

3. Real and Fictitious Time and Space of David Guramishvili: His Biography, His Davitiani and Ukrainian Sources, (Abstract). International Congress of Caucasian Studies. Tbilisi. 3-5/X/2022. P. 203.
4. Historical Time and Space and the Chronotope of Davitiani. Proceedings of the Georgian National Academy of Sciences. Series of Language, Literature and Arts. N1. Tbilisi. 2023. P. 137-162
5. "Psalm" and "Davitiani". Religia. N1. Tbilisi. 2023. P. 99-107.
6. Davit Guramishvili's Davitiani: The Book as a Survival. Literary Researches. Vol 43. 2023/12/14. P. 56-68.
7. Understanding the Self-Portrait in Davitiani Handwritten Compilation, „Philological Researches” (impact-factor: 0.857; indexed in ISI database, Online ISSN: 2667-9612), N VII. 2023/12/17.
8. Precolonial Period Political and Sociocultural State in “Davitiani” and the History of its Study in Socialist Realism Era. XVI International Symposium Contemporary Issues of Literary Criticism. 2023/12/11. P.420-428. <https://doi.org/10.62119/cils.16.2023.7578>
9. The Concept of Time and Space in David Guramishvili's “Davitiani” (Printing) - A digest of conferens speeches made at the Tbilisi Theological Academy and Seminary (May, 2023) V. Tbilisi Theological Academy and Seminary publishing house, Tbilisi, 2024.